

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**ЗБІРНИК ДОСЛІДЖЕНЬ
З АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКОСТІ ОСВІТИ У ХНЕУ ІМ. С. КУЗНЕЦЯ
(НА ОСНОВІ ОПИТУВАНЬ СТУДЕНТІВ
УНІВЕРСИТЕТУ ЗА 2016/2017 НАВЧАЛЬНИЙ РІК)**

Наукове видання

*За загальною редакцією
д-ра екон. наук, професора В. С. Пономаренка*

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018**

Авторський колектив:

Розроблення системи досліджень із питань забезпечення якості освіти в університеті: д-р екон. наук, проф. В. С. Пономаренко; канд. пед. наук, доц. Г. А. Полякова. **Розроблення програми досліджень:** д-р екон. наук, проф. В. С. Пономаренко (дослідження 2); канд. пед. наук, доц. Г. А. Полякова (дослідження 1, 3 – 6). **Розроблення інструментарію:** канд. пед. наук, доц. Г. А. Полякова; канд. екон. наук, викл. С. М. Голубев; пров. фах. Ю. С. Григор'єва. **Контент-аналіз** (розроблення інструментарію, узагальнення результатів): канд. пед. наук, доц. Г. А. Полякова. **Організація та проведення опитувань:** канд. екон. наук, викл. С. М. Голубев (дослідження 1 – 4, 6); пров. фах. Ю. С. Григор'єва (дослідження 1 – 3, 5); пров. фах. О. О. Бурлуцька (дослідження 1 – 4, 6). **Технічне оброблення даних:** канд. екон. наук, викл. С. М. Голубев (дослідження 1 – 6); пров. фах. Ю. С. Григор'єва (дослідження 5); практик психолог Т. О. Кутвицька (дослідження 2); пров. фах. О. О. Бурлуцька (дослідження 2). **Підготовка аналітичних звітів:** д-р екон. наук, проф. В. С. Пономаренко (дослідження 2), канд. пед. наук, доц. Г. А. Полякова (дослідження 1, 3 – 6); канд. екон. наук, викл. С. М. Голубев (дослідження 1 – 4, 6), пров. фах. Ю. С. Григор'єва (дослідження 5). **Оформлення досліджень:** канд. екон. наук, викл. С. М. Голубев.

Рецензенти: д-р пед. наук, проф. кафедри педагогіки, методики і менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії *Г. В. Єльнікова*; зав. кафедри педагогіки, управління та адміністрування ННІМП ДВНЗ "Університет менеджменту освіти" НАПН України, д-р пед. наук, проф. *З. В. Рябова*; начальник відділу управління якістю Національного фармацевтичного університету, канд. соц. наук *О. І. Назарко*.

Рекомендовано до видання рішенням вченої ради Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Протокол № 5 від 26.12.2018 р.

Збірник досліджень з актуальних питань забезпечення якості освіти у ХНЕУ ім. С. Кузнеця (на основі опитувань студентів університету за 2016/2017 навчальний рік) : наукове видання / В. С. Пономаренко, Г. А. Полякова, С. М. Голубев та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. В. С. Пономаренка. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 128 с.

Подано результати проведених у ХНЕУ ім. С. Кузнеця досліджень із питань забезпечення якості освіти, які є складовою системи забезпечення якості освіти в університеті: пріоритети вибору ЗВО абітурієнтами, адаптація першокурсників, актуальні питання освітнього процесу, задоволеність якістю освіти та напрями вдосконалення освітніх послуг. Дослідження проводилися на основі опитування студентів різних курсів та охоплюють усі актуальні питання навчання студентів у ЗВО. Результати досліджень використовуються у створенні маркетингової стратегії університету, в самоаналізі та розробленні планів з удосконалення якості освітніх програм та організації освітнього процесу на факультетах і кафедрах університету.

Збірник досліджень буде цікавий працівникам із забезпечення якості освіти, керівникам підрозділів закладів вищої освіти, викладачам, аспірантам, студентам.

УДК 303.4:37.014.6:378.4(477.54)ХНЕУ(08)

© Пономаренко В. С., Полякова Г. А.,
Голубев С. М., Григор'єва Ю. С.,
Кутвицька Т. О., Бурлуцька О. О., 2018

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2018

Зміст

Вступ.....	5
1. Дослідження "Мотиви вибору університету абітурієнтами"	7
1.1. Опис дослідження та характеристика респондентів	7
1.2. Особливості навчального процесу в університеті в оцінках абітурієнтів	8
1.3. Формування життєвих компетентностей та спрямованості в оцінках абітурієнтів	20
1.4. Пріоритети вибору ХНЕУ ім. С. Кузнеця.....	22
1.5. Висновки з дослідження	24
2. Психологічне тестування студентів "Рівень інтелекту та креативності"	26
2.1. Опис методики тестування студентів	26
2.2. Загальні показники рівня IQ студентів	29
2.2.1. Оцінки рівня інтелекту (IQ) по університету	29
2.2.2. Оцінки рівня інтелекту (IQ) за факультетами	32
2.3. Загальні показники креативності (гнучкості та оригінальності)	41
2.4. Оцінки рівня емоційного інтелекту по університету	44
2.5. Висновки з тестування студентів "Рівень інтелекту та креативності"	46
3. Результати дослідження "Адаптація студентів до навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця"	49
3.1. Опис дослідження	49
3.2. Результати опитування студентів по всьому університету.....	49
3.3. Результати контент-аналізу: відгуки та побажання студентів ...	59
3.4. Результати опитування студентів по факультетам.....	60
3.5. Висновки з дослідження	72
4. Результати дослідження "Якість організації навчального процесу у ХНЕУ ім. С. Кузнеця"	75
4.1. Опис дослідження та характеристика респондентів	75
4.2. Результати опитування за групою питань "Академічна підтримка"	76

4.3. Результати опитування за групою питань "Організація самостійної роботи"	79
4.4. Результати опитування за групою питань "Об'єктивність оцінювання"	81
4.5. Результати опитування за групою питань "Відвідування занять"	83
4.6. Результати опитування за групою питань "Програми подвійних дипломів"	86
4.7. Результати опитування за групою питань "Соціальна активність"	87
4.8. Результати опитування за групою питань "Академічна доброчесність"	90
4.9. Висновки з дослідження	93
5. Дослідження "Задоволеність якістю освіти"	96
5.1. Опис дослідження та характеристика респондентів	96
5.2. Задоволеність якістю освіти по університету	98
5.3. Задоволеність якістю освіти за факультетами	99
5.4. Задоволеність якістю освіти за спеціальностями	102
5.5. Відгуки та побажання студентів четвертого курсу з поліпшення якості навчального процесу (контент-аналіз)....	103
5.6. Висновки з дослідження	106
6. Дослідження напрямів з удосконалення якості освіти на основі опитування студентів першого курсу магістратури	109
6.1. Опис дослідження та характеристика респондентів	109
6.2. Результати опитування студентів по університету	110
6.3. Результати опитування студентів першого курсу магістратури за факультетами.....	118
6.4. Контент-аналіз розгорнутих відповідей студентів на питання анкети.....	123
6.5. Висновки з дослідження	125

Вступ

Останні роки в Україні спостерігається тенденція посилення конкуренція між закладами вищої освіти – студенти, як і роботодавці, стали більш вимогливими до якості освіти. У таких умовах постає проблема забезпечення якості сучасної освіти. У 2015 році були розроблені стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському освітньому просторі (ESG, 2015). Цей документ складається з таких стандартів: 1) Політика щодо забезпечення якості; 2) Розроблення і затвердження програм; 3) Студентоцентроване навчання, викладання та оцінювання; 3) Зарахування, досягнення, визнання та атестація студентів; 4) Викладацький персонал; 5) Навчальні ресурси та підтримка студентів; 6) Інформаційний менеджмент; 7) Публічна інформація; 8) Поточний моніторинг і періодичний перегляд програм; 9) Циклічне зовнішнє забезпечення якості.

У цих стандартах закладено базові принципи побудови ефективної системи внутрішнього забезпечення якості. Кожен із них передбачає використання певних процедур, критеріїв якості, розподілу функцій серед основних виконавців, розроблення регулюючих нормативно-інструктивних документів.

Основою побудови і реалізації внутрішньої системи забезпечення якості у закладі вищої освіти (ЗВО) є формування ефективного механізму збору та передачі інформації. Внутрішнє забезпечення якості у ЗВО потребує достовірної інформації від всіх суб'єктів освітнього процесу. Тому виникає потреба узгодження локальних емпіричних досліджень та створення з них цілісної та послідовної системи збору інформації. Ця система досліджень дозволяє охопити всі актуальні питання функціонування ЗВО та оцінити думки та погляди всіх стейкхолдерів ЗВО.

Реалізуючи студентоцентрований підхід у системі внутрішнього забезпечення якості, важливим є дослідження студента на різних етапах його навчання. На кожному із цих етапів увага акцентується на певних найбільш актуальних проблемах студентів, що дозволяє комплексно охопити всі сфери навчання у ЗВО. До цих актуальних питань належать: очікування студентів до та після вступу до ЗВО; чинники, що впливають на успішність навчання; особливості та проблеми взаємодії студентів між собою, із науково-педагогічними працівниками, персоналом, адміністрацією, що впливають на якість освітніх результатів; процес формування та розвитку

особистісно-професійних якостей, здібностей та актуальних навичок; рівень задоволеності якістю освіти. Збір інформації із цих проблем доцільно проводити за допомогою соціально-психологічних досліджень на основі опитування студентів ЗВО.

Ця соціально-психологічна інформація дозволяє: забезпечити процеси стратегічного планування розвитку ЗВО, формування освітньої політики, ухвалення управлінських рішень; виявити чинники, що впливають на якість освітньої діяльності, результати навчання та рівень задоволеності студентів отриманою освітою.

У Харківському національному економічному університеті ім. С. Кузнеця розроблена та впроваджена система соціально-психологічних досліджень. Так, для вивчення стану внутрішнього та зовнішнього освітніх середовищ відділом забезпечення якості освіти та інноваційного розвитку постійно проводяться емпіричні дослідження, які охоплюють всі етапи навчання студента під час здобуття вищої освіти. До таких досліджень належать: 1) мотиви вибору ЗВО абітурієнтами; 2) вимірювання рівня інтелекту та креативності; 3) адаптація першокурсників у вищому навчальному закладі; 4) вивчення актуальних питань організації навчального процесу; 5) задоволеність якістю навчального процесу; 6) визначення напрямів удосконалення освітніх послуг; 7) тематичні дослідження з актуальних питань розвитку освітнього середовища ЗВО.

Збір відповідної інформації є основою для розробки стратегічних та поточних планів розвитку закладу вищої освіти та ухвалення управлінських рішень. Вона дозволяє вносити зміни в організацію освітнього процесу, оновлювати освітні та навчальні програми, розробляти початкові вибіркові дисципліни та впроваджувати педагогічні технології, спрямовані на особистісно-професійний розвиток студентів.

У цій збірці представлені результати досліджень актуальних питань внутрішнього забезпечення якості на основі опитування студентів протягом 2016 – 2017 навчального року.

1. Дослідження "Мотиви вибору університету абітурієнтами"

1.1. Опис дослідження та характеристика респондентів

Щорічне дослідження "Мотиви вибору університету" серед абітурієнтів ХНЕУ ім. С. Кузнеця проводилось в період з 12 липня по 5 серпня 2016 р., анонімно, за бажанням абітурієнтів. Усього пройшли анкетування 189 абітурієнтів.

Анкета містила 505 запитань за чотирма блоками:

1. Соціально-демографічні характеристики.
2. Особливості навчального процесу в університеті.
3. Життєві компетентності та спрямованості.
4. Пріоритети вибору університету.

Соціально-демографічні характеристики респондентів та загальна інформація про них представлена на рис. 1.1 та 1.2.

Серед абітурієнтів переважають дівчата (68,9 %), хлопців лише 31,1 %.

До вступу в університет 55,9 % абітурієнтів проживали у м Харкові. 27,3 % абітурієнтів до вступу до університету проживали в іншому населеному пункті України. У Харківській області до вступу до університету проживали 16,8 % абітурієнтів. У цілому трохи збільшилась чисельність студентів з інших населених пунктів України (рис. 1.1).

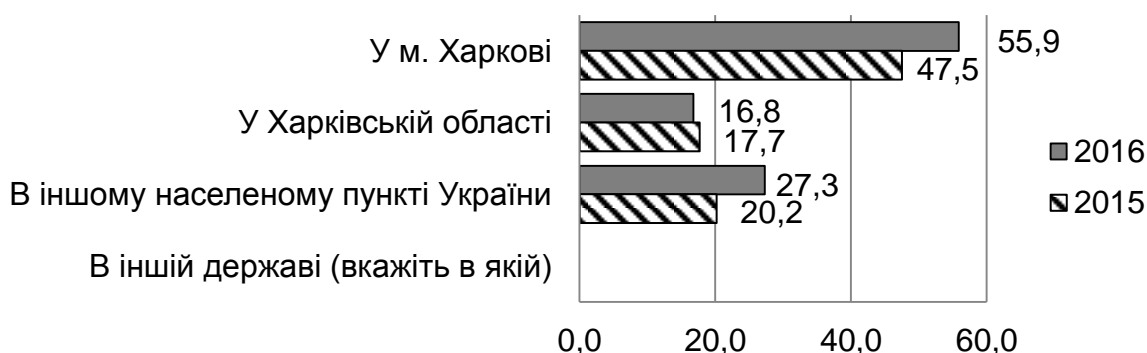

Рис. 1.1. До вступу в університет ви мешкали, %

До вступу в університет 55,9 % абітурієнтів проживали у м Харкові. 27,3 % абітурієнтів до вступу до університету мешкали в іншому населеному пункті України. У Харківській області до вступу до університету мешкали 16,8 % абітурієнтів. У цілому трохи збільшилась чисельність студентів з інших населених пунктів України. (рис. 1.2).

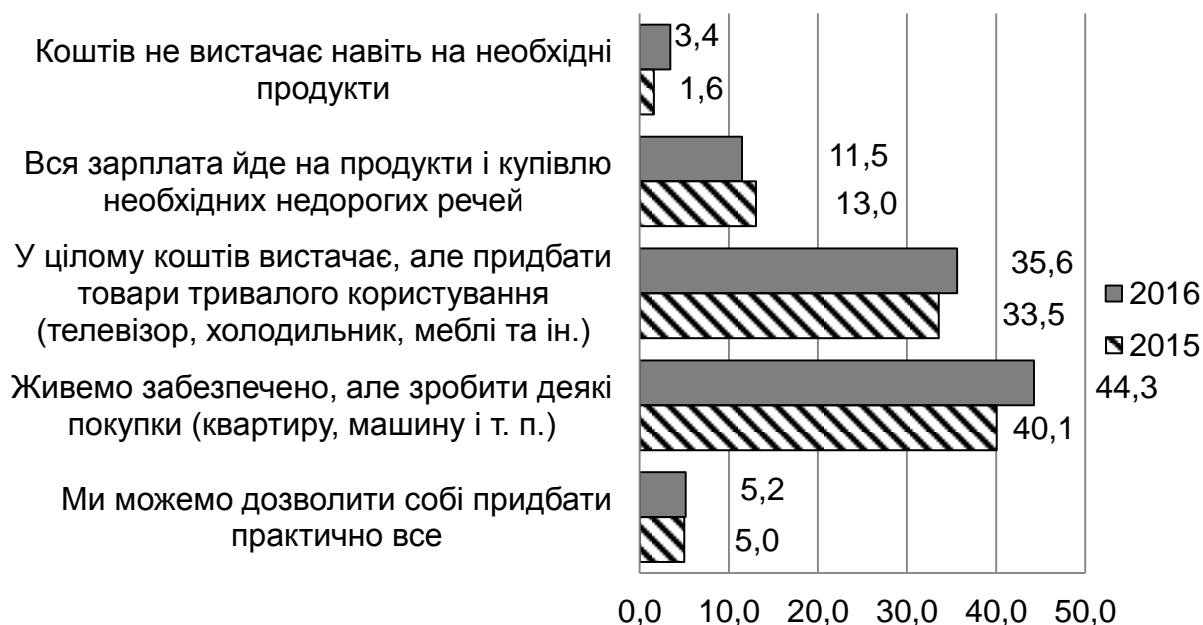

Рис. 1.2. Матеріальний стан, %

1.2. Особливості навчального процесу в університеті в оцінках абітурієнтів

Результати оцінки важливості окремих особливостей навчального процесу в університеті наведено на рисунках 1.1 – 1.23.

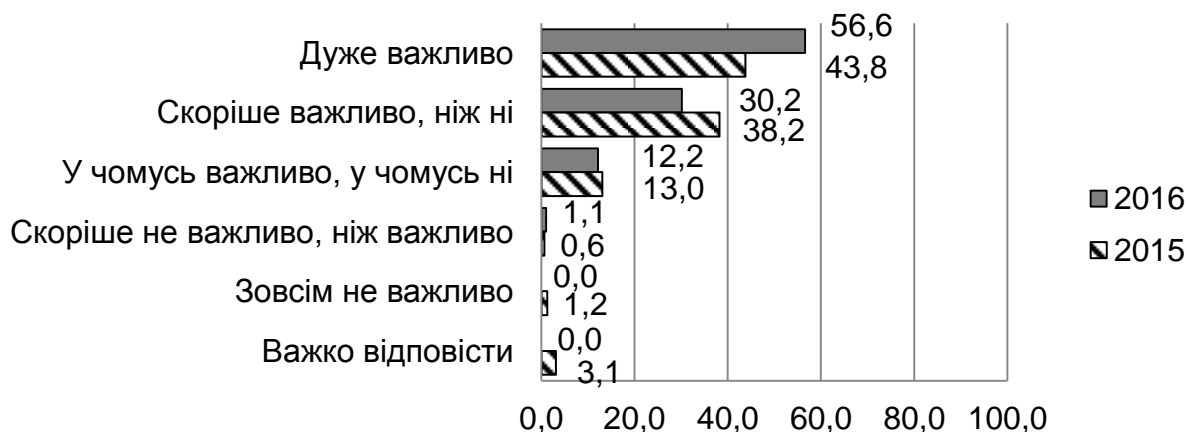

Рис. 1.1. Важливість можливості вибору студентом переліку дисциплін для власного індивідуального навчального плану, враховуючи свої здібності, інтереси і потреби майбутньої роботи, %

Самостійний відбір студентами дисциплін для індивідуального навчального плану з урахуванням своїх здібностей, інтересів і потреб майбутньої професії є дуже важливою особливістю вважають 56,6 % абітурієнтів.

Скоріше важлива, ніж ні ця особливість для 30,2 % абітурієнтів. У чомусь важливо, у чомусь ні – 12,2 % респондентів. Тобто майже для всіх абітурієнтів можливість вибору дисциплін є дуже актуальним питанням. Крім того її важливість збільшилася порівняно з попереднім роком.

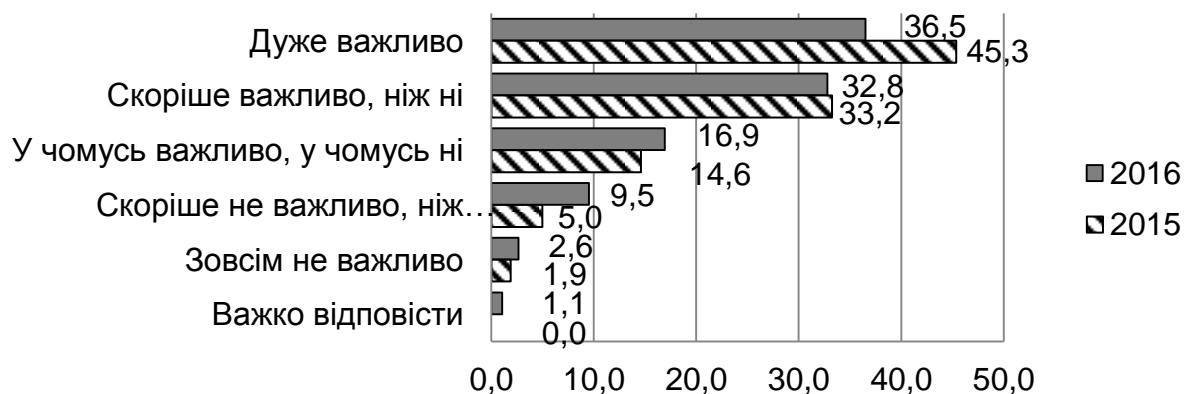

Рис. 1.2. Надання можливості безкоштовної участі в наукових конференціях в межах України, %

Про те, що можливість безкоштовної участі в наукових конференціях є важливою особливістю, вважають 36,5 % абітурієнтів. Для 32,8 % абітурієнтів вона скоріше важлива, ніж ні. 16,9 % абітурієнтів вважають цю особливість у чомусь важливою, в чомусь ні.

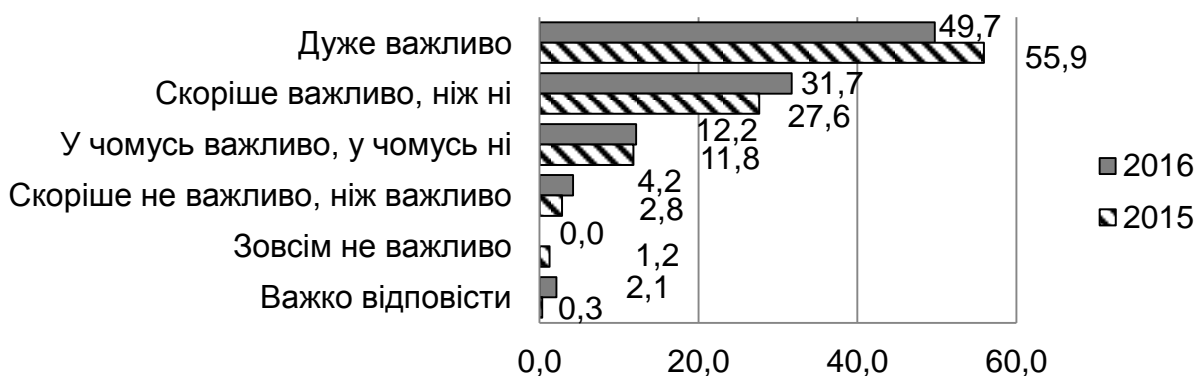

Рис. 1.3. Надання можливості факультативного (поза навчальним планом) вивчення іноземної мови, %

Ще однією важливою складовою змісту освіти є можливість факультативного вивчення іноземної мови, про що вважають 49,7 % абітурієнтів. Скоріше важливою, ніж ні, цю особливість вважають 31,7 % абітурієнтів. У чомусь важливою, в чомусь ні – 12,2 % абітурієнтів. Таким чином, можливість поглибленого вивчення іноземної мови залишається актуальним питанням для значної частини респондентів. Однак її роль трохи зменшилася.

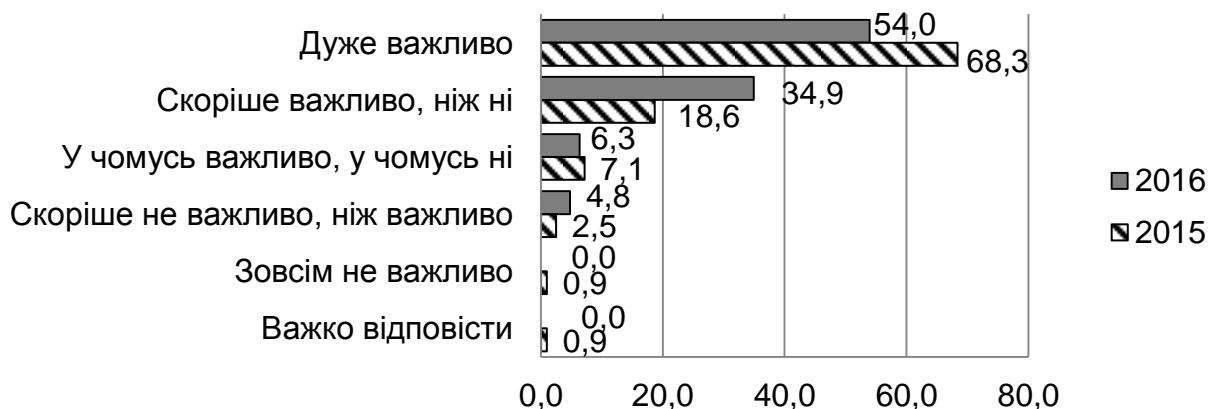

Рис. 1.4. Надання можливості отримання подвійного диплома магістра ХНЕУ ім. С. Кузнеця та європейського диплома

Можливість отримання подвійного диплома магістра ХНЕУ ім. С. Кузнеця та європейського диплома більшість опитаних оцінили як дуже значну особливість. Так вважають 54,0 % абітурієнтів. Як скоріше важливою, ніж ні, цю особливість оцінили 34,9 % абітурієнтів. У чомусь важливою, у чомусь ні – 3,3 % абітурієнтів. Важливість отримання подвійного диплому магістра ХНЕУ та європейського диплома значно знизилась у цьому році, однак все одно залишається однією з найважливіших особливостей.

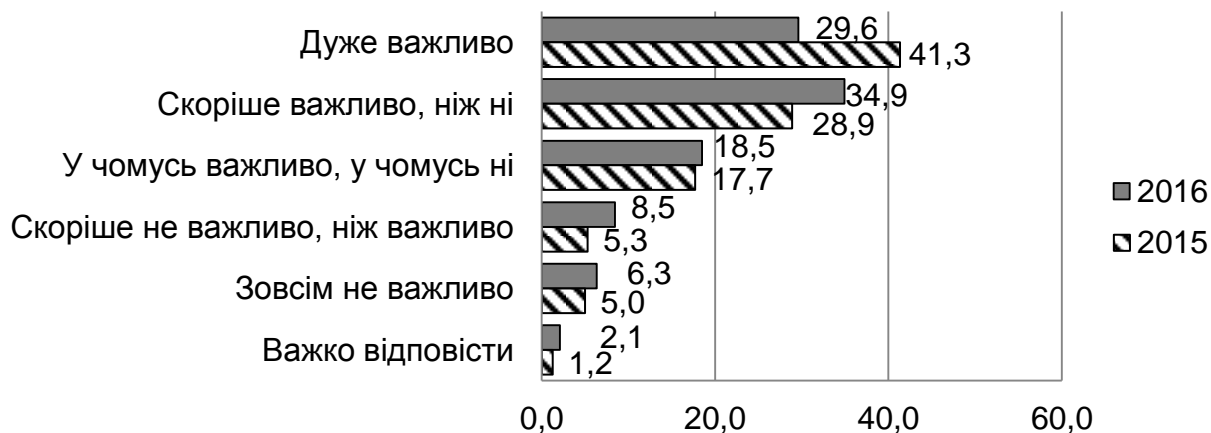

Рис. 1.5. Надання можливості занять спортом і художньою самодіяльністю з безкоштовною участю у заходах в межах України, %

Надання умов заняття спортом і художньою самодіяльністю з безкоштовною участю в заходах у межах України (29,6 %) абітурієнтів оцінили як дуже важливу особливість. Скоріше важливою, ніж ні цю особливість вважають 34,9 % абітурієнтів. У чомусь важливою, в чомусь ні – 18,5 % абітурієнтів. Скоріше не важливою, ніж важливою, цю особливість вважають 8,5 % респондентів, а зовсім не важлива вона для 6,3 %. Спорт та художня

самодіяльність вважаються вторинними напрямками діяльності студентів у ЗВО тому можливість їх реалізації менш актуальна для абітурієнтів порівняно з іншими.

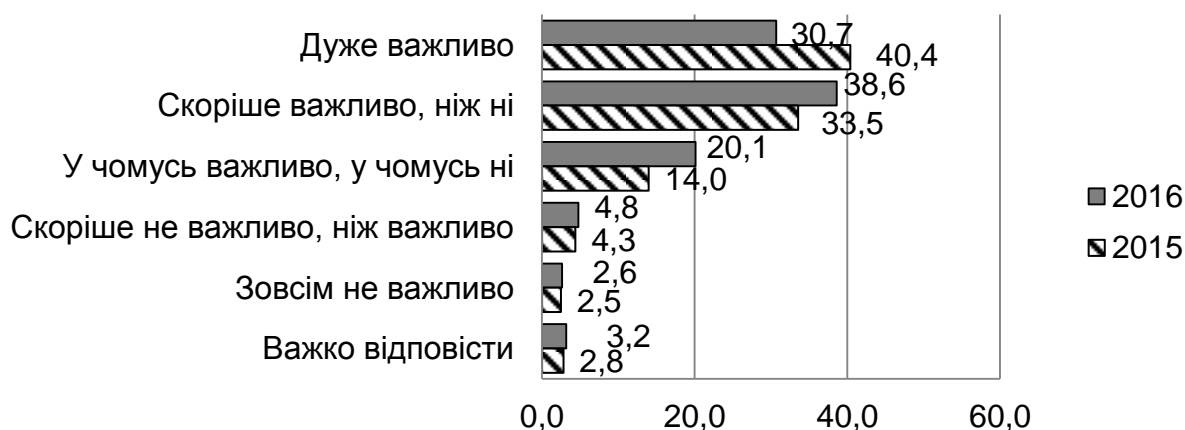

Рис. 1.6. Надання можливості безкоштовної самопрезентації на ринку праці в рамках системи "Випускник", %

Можливість безкоштовної самопрезентації на ринку праці в рамках системи "Випускник" 30,7 % абітурієнтів вважають дуже важливою особливістю. Скоріше важливою, ніж ні цю особливість вважають 38,6 % респондентів. У чомусь важливою, в чомусь ні – 20,1 % абітурієнтів. У цілому ця особливість є другорядною та її важливість зменшується.

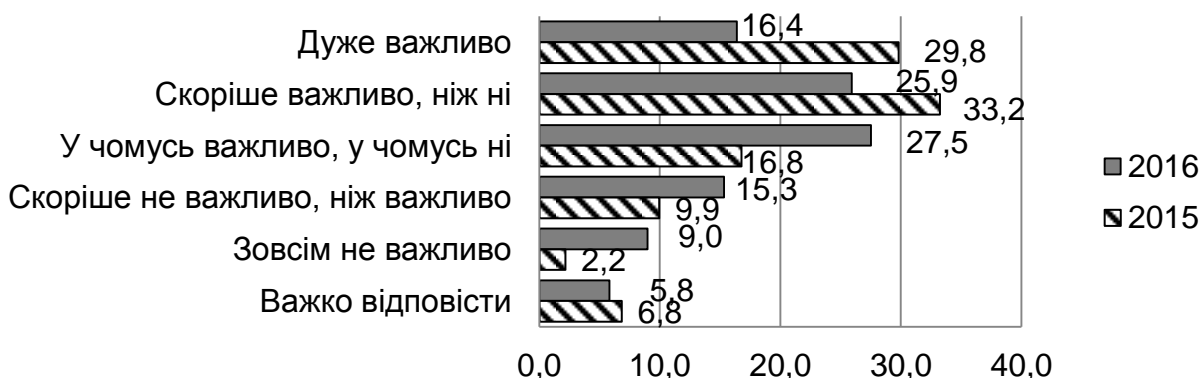

Рис. 1.7. Функціонування аспірантури та докторантури за економічними спеціальностями, %

Функціонування аспірантури та докторантури за економічними спеціальностями респонденти оцінюють як "в чомусь важлива, в чомусь ні" (27,9 %). "Скоріше важлива, ніж ні" ця особливість для 25,9 % абітурієнтів. Для 16,4 % абітурієнтів ця особливість дуже важлива. Скоріше не важлива вона для 15,3 % абітурієнтів. Ці результати свідчать значне падіння інтересу до майбутньої наукової діяльності студентів.

Рис. 1.8. Об'єктивність оцінювання результатів навчання студентів, %

Об'єктивність оцінювання результатів навчання студентів в університеті респонденти оцінили як дуже важливу складову навчального процесу. Так вважають 67,7 % абітурієнтів. Скоріше важливою, ніж ні, цю особливість вважають 23,8 % абітурієнтів. 5,3 % абітурієнтів вважають ця особливість в чомусь важливою, в чомусь ні. Об'єктивність оцінювання залишається одним з найважливіших критеріїв вибору ЗВО. Однак у поточному році спостерігається незначне падіння цього показника.

Рис. 1.9. Комфортні умови навчання, %

Комфортні умови навчання більшість респондентів оцінили як дуже важливу особливість. Так вважають 72,5 % абітурієнтів. Як скоріше важливою, ніж ні, цю особливість вважають 22,2 % абітурієнтів. Усі інші відповіді отримали в сумі 4,2 %. Це свідчить, що комфортність умов навчання є най-

важливішим критерієм вибору ЗВО абітурієнтами, хоч і спостерігається значне падіння його значимості.

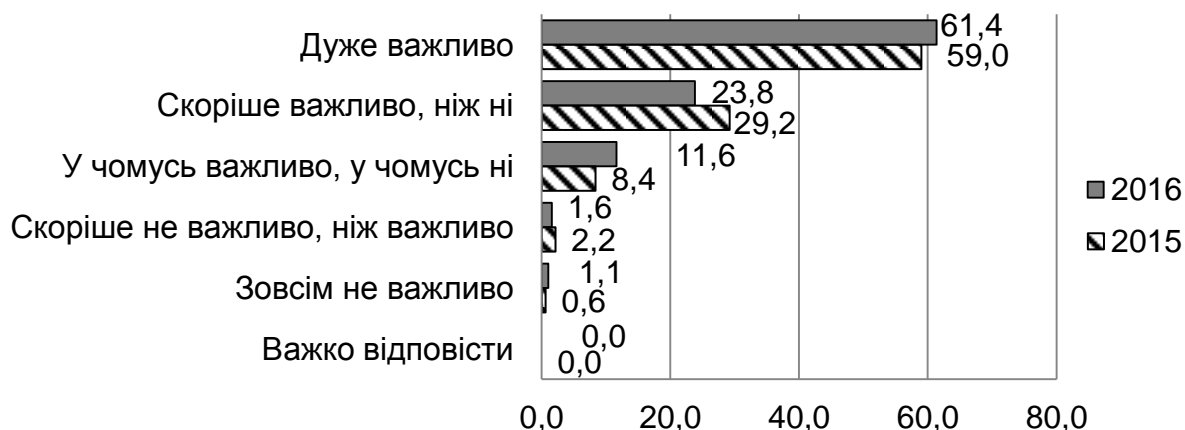

Рис. 1.10. Позитивний загальний імідж університету, %

Позитивний загальний імідж університету більшість респондентів оцінили як дуже важливу особливість. Так вважають 61,4 % абітурієнтів. Скоріше важливою, ніж ні, цю особливість вважають 23,8 % абітурієнтів. У чомусь важливою, у чомусь ні цю особливість вважають 11,5 %. Тобто позитивний імідж залишається одним з найважливіших мотивів.

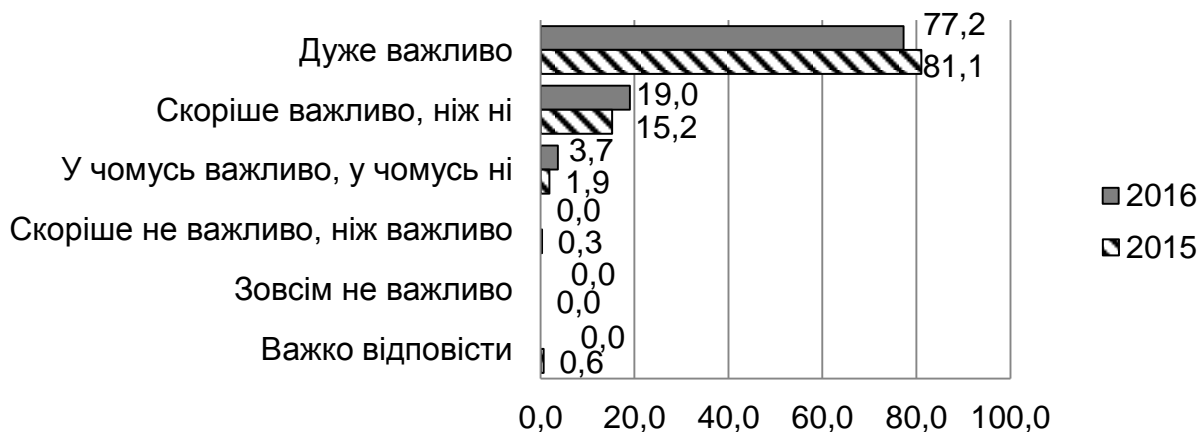

Рис. 1.11. Висока якість викладацького складу університету, %

Високу якість викладацького складу університету більшість респондентів оцінили як дуже важливу особливість. Так вважають 77,2 % абітурієнтів. Скоріше важливою, ніж ні, цю особливість вважають 19,0 % абітурієнтів. Інші відповіді отримали лише 4,6 %. Тобто якість викладацького складу є найбільш актуальним та важливим питанням для переважної кількості всіх абітурієнтів. Хоча його значення трохи зменшилася порівняно з попереднім роком.

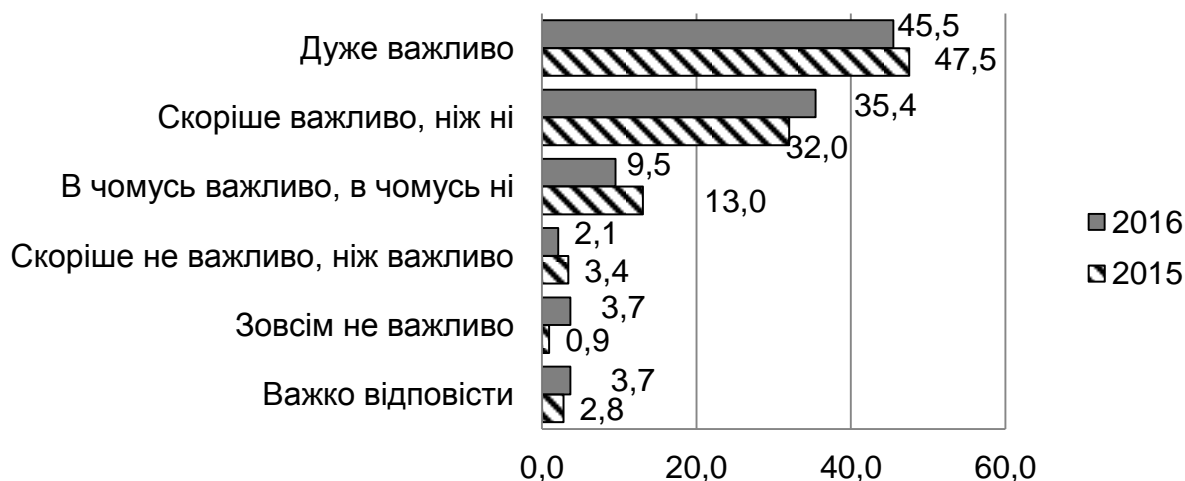

Рис. 1.12. Рівень оплати за навчання, %

Рівень оплати за навчання більшість респондентів вважають дуже важливим пріоритетом. Так оцінили цю особливість 45,5 % абітурієнтів. Скоріше важливою, ніж ні, цю особливість вважають 35,4 % абітурієнтів. 9,5 % абітурієнтів вважають цю особливість у чомусь важливою, у чомусь ні. У цілому важливість цієї ознаки майже не змінилася.

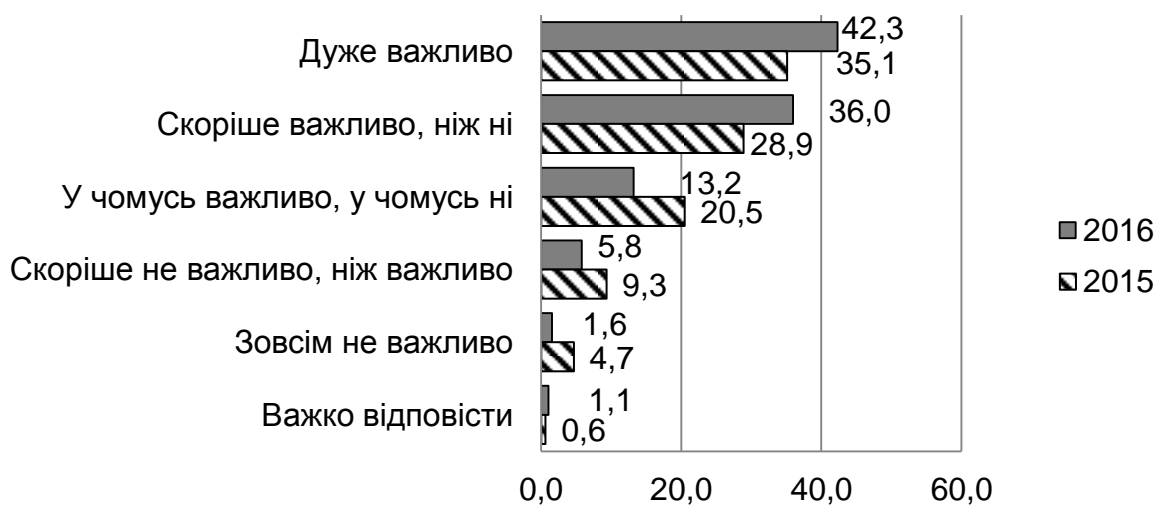

Рис. 1.13. Місцезнаходження університету, %

Місцезнаходження університету як дуже важливим оцінили 42,3 % абітурієнтів. Як скоріше важливим, ніж ні, вважають 36,0 % абітурієнтів. 13,2 % абітурієнтів вважають цю особливість у чомусь важливою, у чомусь ні. А 9,40 % респондентів вважають місцезнаходження університету скоріше не важливим. У цілому важливість цього пріоритету значно зросла.

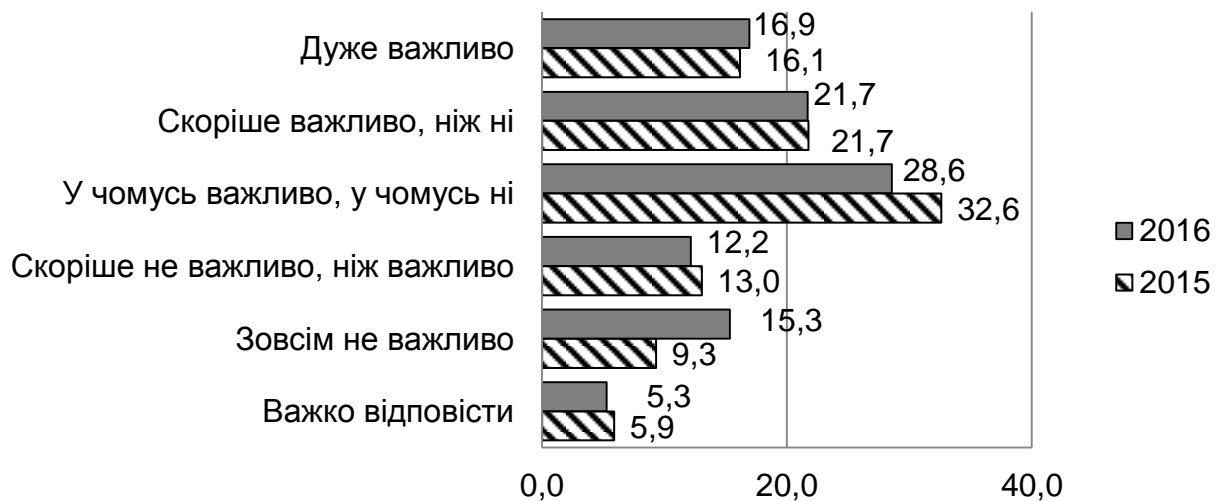

Рис. 1.14. Сімейні традиції, %

Сімейні традиції у чомусь важливі, у чомусь ні вважають 28,6 % респондентів. А 21,7 % абітурієнтів вважають цю особливість скоріше важливою, ніж ні. Дуже важливими сімейні традиції під час вибору ЗВО вважають 16,9 % абітурієнтів. Зовсім не важливими вони є для 15 %. Скоріше не важливими, ніж важливими, їх вважають 12,2 % респондентів. У цілому ступінь важливості цієї ознаки майже не змінився.

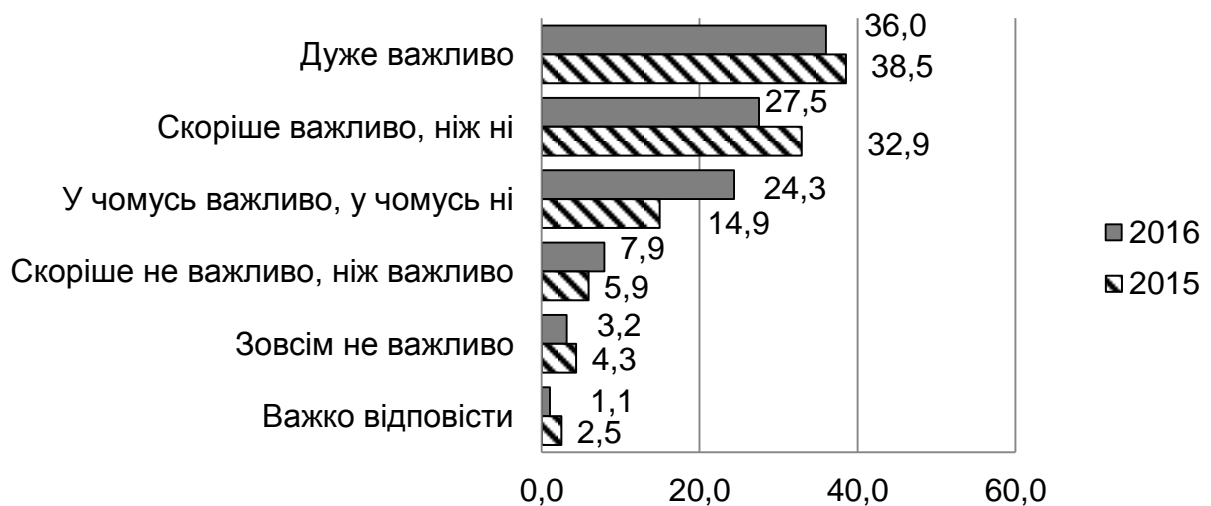

Рис. 1.15. Обов'язковість відвідування занять, %

Обов'язковість відвідування занять дуже важливою особливістю вважають 36,9 % абітурієнтів. Скоріше важливою, ніж ні, цю особливість вважають 27,5 % респондентів. 24,3 % абітурієнтів вважають цю особливість у чомусь важливою, у чомусь ні. Важливість цього мотиву вибору ЗВО значно зменшилась порівняно з попереднім роком.

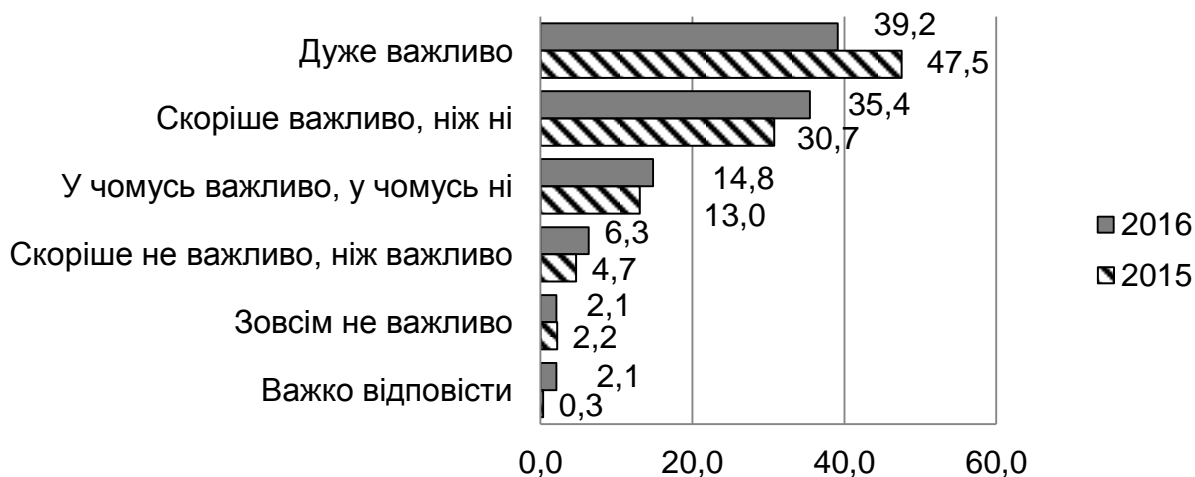

Рис. 1.16. **Високі досягнення випускників університету, %**

Високі досягнення випускників університету респонденти оцінили як дуже важливий мотив. Так його оцінили 39,2 % абітурієнтів. 35,4 % абітурієнтів вважають його скоріше важливим, ніж ні. У чомусь важливим, в чомусь ні вважають цей мотив 14,8 % абітурієнтів. Важливість цієї ознаки зменшилась.

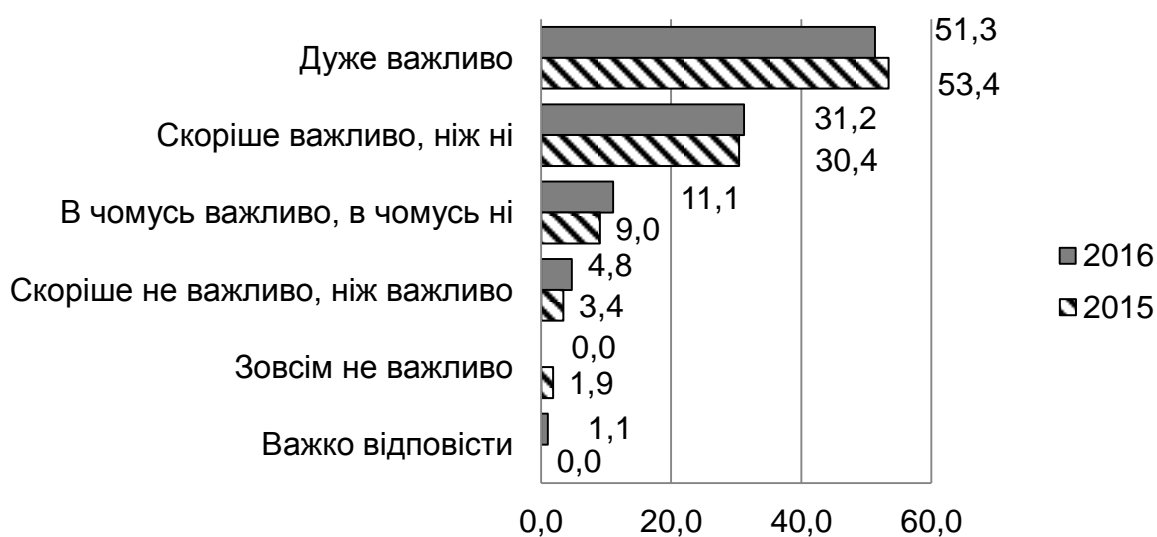

Рис. 1.17. **Високий рівень комп'ютерної підготовки, орієнтованої на конкретну спеціальність, %**

Високий рівень комп'ютерної підготовки, орієнтованої на конкретну спеціальність є дуже важливою особливістю ЗВО для 51,3 % абітурієнтів. Скоріше важливою, ніж ні, ця особливість є для 31,2 % абітурієнтів. 11,1 % абітурієнтів вважають цю особливість у чомусь важливою, у чомусь ні. У цілому важливість цієї ознаки майже не змінилась.

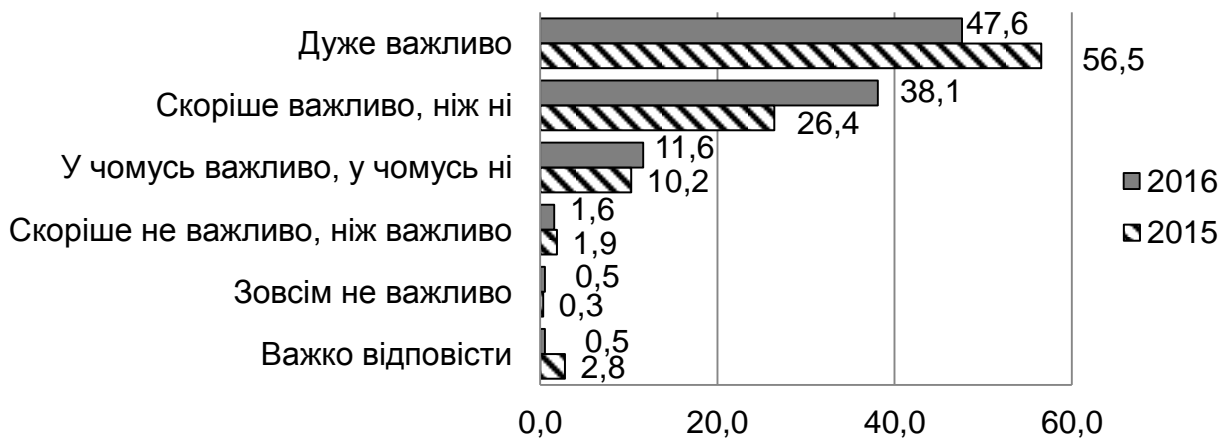

Рис. 1.18. Синтез теорії і практики (орієнтація на подальше використання у професійній діяльності), %

Синтез теорії і практики з орієнтацією на подальше використання в професійній діяльності є дуже важливим мотивом вибору ЗВО для більшості респондентів. Так вважають 47,6 % абітурієнтів. Як скоріше важливим, ніж ні, цей мотив вважають 38,1 % абітурієнтів. У чомусь важливим, в чомусь ні – 11,6 % абітурієнтів. Важливість цієї ознаки трохи зменшилась.

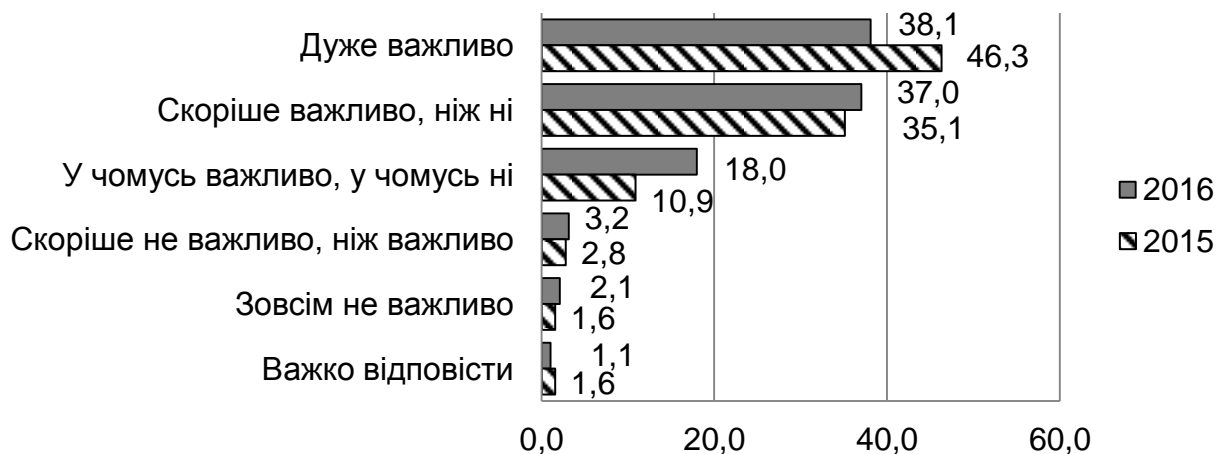

Рис. 1.19. Можливість придбання одночасно декількох спеціальностей, %

Можливість придбання одночасно декількох спеціальностей є дуже значним пріоритетом для 38,1 % абітурієнтів. Скоріше важливим, ніж ні, – для 37,0 % абітурієнтів. У чомусь важливим, у чомусь ні – для 18 % респондентів. Ця особливість стала менш важливою порівняно з попереднім навчальним роком.

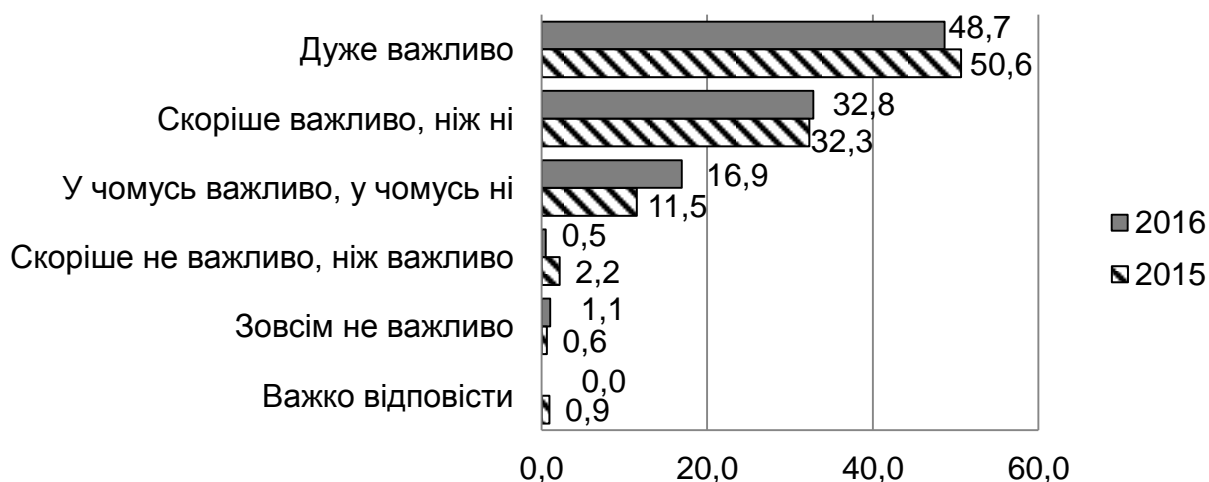

Рис. 1.20. **Невеликі академічні групи, індивідуальний підхід до кожного студента, %**

Навчання в невеликих академічних групах, індивідуальний підхід до кожного студента 48,7 % абітурієнтів вважають дуже важливою особливістю. Скоріше важливою, ніж ні цю особливість вважають 32,8 % абітурієнтів. 16,9 % абітурієнтів вважають цю особливість у чомусь важливою, у чомусь ні. Порівняно з попереднім роком її важливість майже не змінилась.

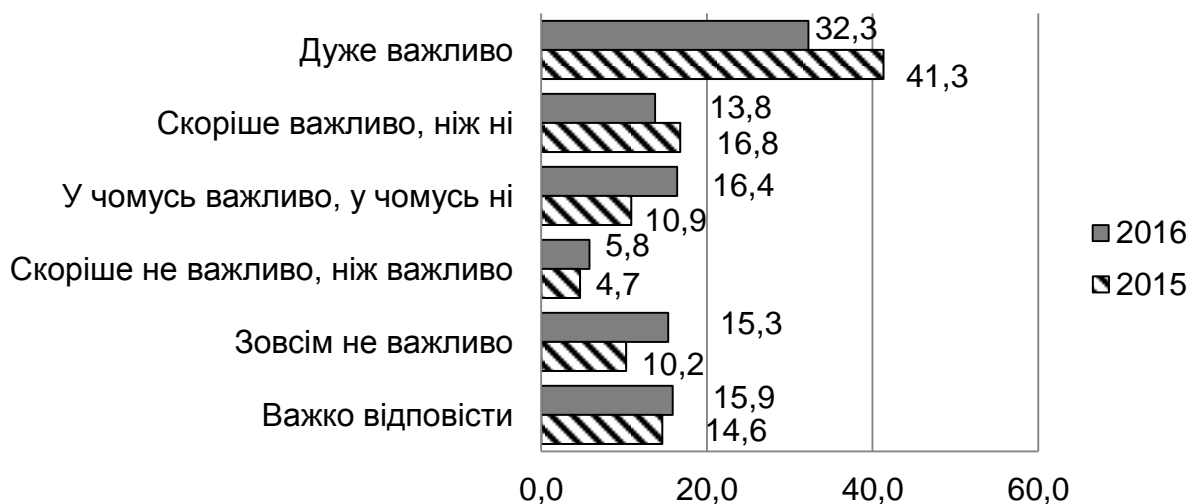

Рис. 1.21. **Відстрочка від призову в армію і можливість пройти військову підготовку на базі військових університетів, %**

Відстрочка від призову в армію є дуже важливим мотивом для 32,3 % абітурієнтів. Скоріше важливим, ніж ні – для 13,8 % абітурієнтів. У чомусь важливим, у чомусь ні – для 16,4 % абітурієнтів. У цілому роль цієї ознаки значно знизилась.

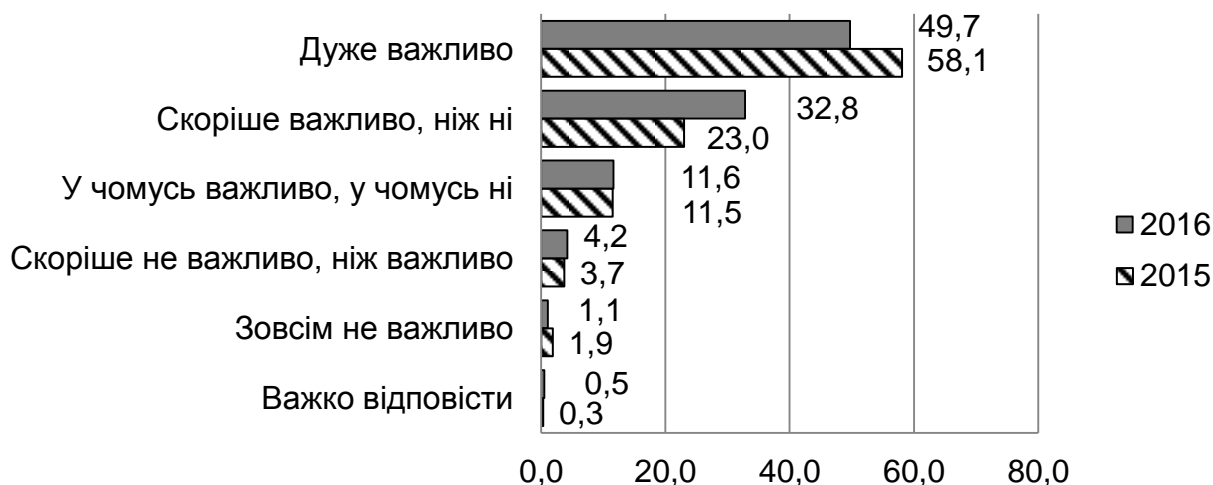

Рис. 1.22. Великий вибір спеціальностей, %

Великий вибір спеціальностей у ЗВО дуже важлива складова вибору ЗВО для більшості респондентів. Так зазначили 49,7 % абітурієнтів. А 32,8 % абітурієнтів вважають цю складову скоріше важливою, ніж ні. Для 11,6 % абітурієнтів – у чомусь важлива, у чомусь ні. Важливість цієї складової трохи знизилась.

Рис. 1.23. Безкоштовний Wi-Fi на території університету та в гуртожитках ХНЕУ ім. С. Кузнеця (результати лише за 2016 рік), %

У цьому році було вперше оцінено важливість наявності безкоштовної мережі Wi-Fi на території університету та в гуртожитках ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Було визначено, що вона є дуже актуальною для абітурієнтів. А 68,8 % відповіли "дуже важливо". Для 15,9 % ця особливість скоріше важлива, ніж ні. Лише для 10,6 вона у чомусь важлива, у чомусь ні.

1.3. Формування життєвих компетентностей та спрямованості в оцінках абітурієнтів

Важливість життєвих компетентностей, на думку абітурієнтів, подано в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Важливість формування загальних компетентностей на думку студентів

Загальні компетентності	Дуже важливо	Скоріше важливо, ніж ні
1. Здатність розподіляти в часі свої зусилля на самостійне виконання конкретних завдань	56,1	38,1
2. Здатність знаходити необхідну і достатню інформацію для ухвалення рішень (рішення проблеми)	55,0	34,9
3. Здатність співпрацювати з колегами в процесі вирішення конкретних завдань	54,5	35,4
4. Здатність самостійно встановлювати пріоритети для досягнення цілей	70,9	21,2
5. Здатність адаптуватися до ситуації	70,9	23,8
6. Здатність вирішувати питання без конфліктів	63,0	23,8
7. Здатність працювати в рамках закону	52,4	29,1
8. Уміння запропонувати свої здібності роботодавцю	72,0	18,0
9. Здатність до самовдосконалення свого освітнього і культурного рівня	66,7	27,0
10. Здатність до лідерства	56,1	23,8
11. Орієнтація на самореалізацію у професійній сфері	68,8	23,3
12. Орієнтація на досягнення життєвого успіху	71,4	21,2
13. Орієнтація на здоровий спосіб життя	57,1	21,7

Здатність розподіляти в часі власні зусилля на виконання конкретних завдань більшість респондентів (56,1 % абітурієнтів) вважають дуже важливою компетентністю. Скоріше важливою, ніж ні вважають цю компетентність 38,1 % абітурієнтів.

Здатність знаходити необхідну і достатню інформацію для прийняття рішень (рішення проблем) більшість респондентів (55,0 % абітурієнтів) вважають дуже важливою компетентністю. Скоріше важливою, ніж ні вважають цю компетентність 34,9 % абітурієнтів.

Здатність співпрацювати з колегами при вирішенні конкретних проблем більшість респондентів (54,5 % абітурієнтів) вважають дуже важливою компетентністю. Скоріше важливою, ніж ні вважають цю особливість 35,4 % абітурієнтів.

Здатність самостійно встановлювати пріоритети робіт із виходом на кінцеву мету більшість респондентів (70,9 % абітурієнтів) вважають дуже важливою компетентністю. Скоріше важливою, ніж ні вважають цю компетентність 21,2 % абітурієнтів.

Здатність адаптуватися до навколишньої ситуації більшість респондентів (70,9 % абітурієнтів) вважають дуже важливою компетентністю. Скоріше важливою, ніж ні вважають цю компетентність 23,8 % абітурієнтів.

Здатність вирішувати питання без конфліктів більшість респондентів (63,0 % абітурієнтів) вважають дуже важливою компетентністю. Скоріше важливою, ніж ні вважають цю компетентність 23,8 % абітурієнтів.

Здатність працювати в межах закону більшість респондентів (52,4 % абітурієнтів) вважають дуже важливою компетентністю. Скоріше важливою, ніж ні вважають цю компетентність 29,1 % абітурієнтів

Здатність запропонувати свої здібності (прорекламувати себе) роботодавцю більшість респондентів (72,0 % абітурієнтів) вважають дуже важливою компетентністю. Скоріше важливою, ніж ні вважають цю компетентність 18,0 % абітурієнтів. Тобто здатність себе запропонувати свої здібності роботодавцю є однією з важливіших компетентностей для абітурієнтів.

Здатність до самовдосконалення свого освітнього і культурного рівня більшість респондентів (66,7 % абітурієнтів) вважають дуже важливою компетентністю. Скоріше важливою, ніж ні вважають цю компетентність 27,0 % абітурієнтів. Здатність до самовдосконалення та самонавчання є також однією з найважливіших для абітурієнтів.

Здатність до лідерства 52,2 % абітурієнтів вважають важливою компетентністю. Скоріше важливою, ніж ні вважають цю компетентність 32,1 % абітурієнтів. У чомусь важливою, у чомусь ні вважають цю компетентність 13,1 % абітурієнтів.

Орієнтація на самореалізацію у професійній сфері більшість респондентів (68,8 % абітурієнтів) вважають дуже важливою спрямованістю. Скоріше важливою, ніж ні вважають цю спрямованість 23,3 % абітурієнтів. Тобто для більшості респондентів спрямованість на самореалізацію є однією з основних компетентностей.

Орієнтацію на досягнення життєвого успіху більшість респондентів (71,4 % абітурієнтів) вважають дуже важливою спрямованістю. Скоріше важливою, ніж ні вважають цю спрямованість 21,2 % абітурієнтів. Спрямованість на досягнення життєвого успіху є найважливішою для майже всіх абітурієнтів.

Орієнтацію на здоровий спосіб життя більшість респондентів (57,1 % абітурієнтів) вважають дуже важливою спрямованістю. Скоріше важливою, ніж ні вважають цю спрямованість 21,7 % абітурієнтів. У чомусь важливою, в чомусь ні цю спрямованість вважають 16,4 % респондентів. У цілому оцінка важливості цієї компетентності майже не змінилась.

1.4. Пріоритети вибору ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Вибір закладу вищої освіти пов'язаний із загальними мотивами отримання вищої освіти (рис. 1.24).

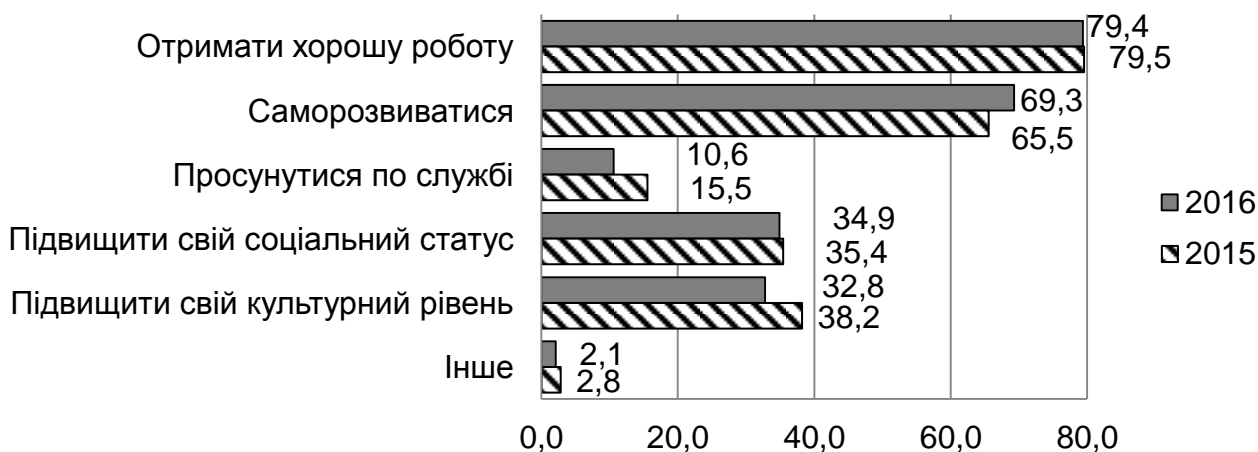

Рис 1.24. Вища освіта потрібна для того, щоб (вибрати до 3-х варіантів), %

Більшість абітурієнтів (79,4 %) вважають, що вища освіта потрібна, щоб отримати хорошу роботу. Другою за значимістю причиною є можливість саморозвиватися (69,3 % абітурієнтів). До менш значущих причин отримання вищої освіти належать: підвищення соціального статусу (34,9 % абітурієнтів); підвищення культурного рівня (32,8 % абітурієнтів); просування по службі (10,6 % абітурієнтів).

Більшість опитаних – абітурієнти, що вступають на перший курс бакалаврату (63,6 %), на перший курс магістратури – 33,4 %. Більшість студентів збираються навчатися за кошти держбюджету (72,8 %). На контрактній

основі планують лише 27,2 %. Більшість опитуваних вступає на денну форму навчання (83,6 %), і лише 16,4 % – на заочну.

Більшість абітурієнтів (51,9 %) про ХНЕУ дізналися з відгуків знайомих і родичів. З інтернет-сайту університету про ХНЕУ дізналися 38,1 % абітурієнтів. Велика частка абітурієнтів дізналась із засобів масової інформації (26,5 %). Із соціальних мереж – 10,1 %. Незначний відсоток абітурієнтів (3,2 %) про ХНЕУ – з реклами. У цьому році значну роль відіграли засоби масової інформації (рис. 1.25).

Рис. 1.25. Як абітурієнти дізналися про ХНЕУ, %

Більшість абітурієнтів у пріоритетах вибору ЗВО поставили ХНЕУ ім. С. Кузнеця на перше місце (71,2 %). На друге та третє місце – 13,0 % та 7,9 %, відповідно (рис. 1.26).

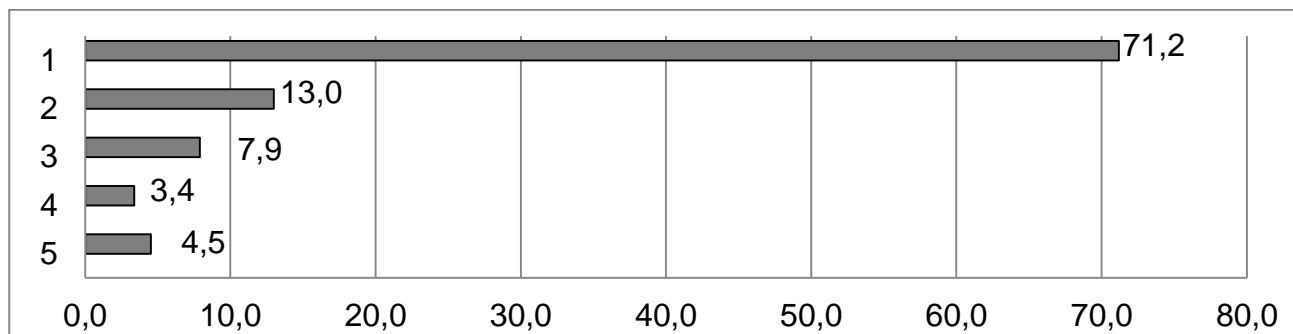

Рис. 1.26. Місце ХНЕУ ім. С. Кузнеця серед пріоритетів у виборі ЗВО, %

1.5. Висновки з дослідження

За даними опитування абітурієнтів 2016 року надаються наступні рекомендації, з метою підтримання конкурентоспроможності ЗВО на ринку освітніх послуг.

У цілому слід зауважити, що в 2016 році рівень затребуваності та важливості окремих особливостей навчання абітурієнтами трохи нижчий порівняно з попереднім роком (майже за всіма особливостями оцінки "дуже важливо" вибрали менше абітурієнтів).

Найважливішою особливістю навчального процесу для абітурієнтів є **викладацький склад** (77,2 %). Оцінка незначно нижча ніж у попередньому році.

Другою важливою особливістю навчального процесу є **комфортність умов навчання** (72,5 %). Оцінка значно знизилась порівняно з попереднім роком (на 10,5 %). Тому ця особливість перемістилася на друге місце.

Третя важлива особливість навчального процесу для абітурієнтів – **безкоштовний Wi-Fi на території університету та у гуртожитках** (68,8 %). Ця ознака була запропонована перший раз.

Четвертою – навчального процесу для абітурієнтів є **об'єктивність оцінювання** (67,7 %).

П'ятою – навчального процесу для абітурієнтів є **позитивний імідж університету** (61,4 %).

Серед інших особливостей, що є важливими для абітурієнтів (більше 50 % абітурієнтів дали оцінку "дуже важливі") виокремлюються:

можливість вибору студентом переліку дисциплін – 56,6 %;

подвійний диплом Франції – 54 %;

високий рівень комп'ютерної підготовки, що орієнтовна на конкретну спеціальність – 51,3 %.

Майже за всіма особливостями навчання спостерігається падіння оцінок "дуже важливо" (на 4 – 10 %). Лише "можливість вибору студентом переліку дисциплін" стала більш важливою (на 12 %).

Для респондентів основним джерелом інформації про ХНЕУ ім. С. Кузнеця є відгуки **знайомих і родичів** та **сайті університету**. Однак її роль знижується (до 51,9 % порівняно з 63,0 % у 2015 році). Значну роль у цьому році зіграли ЗМІ, через які про ХНЕУ ім. С. Кузнеця дізналися 26,5 %. Сайт ХНЕУ ім. С. Кузнеця є джерелом інформації для 38,1 % абітурієнтів, а соціальні мережі – для 10,1 %.

Опитування абітурієнтів показало, що серед **джерел інформації про університет** з'явилися результати профорієнтаційної роботи з учнями, а саме: зустрічі в університеті, Літні школи.

Першою, найважливішою компетентністю, на думку абітурієнтів, стає **здатність запропонувати свої здібності (прорекламувати себе) роботодавцю** (72,0 %).

Другою – **орієнтація на досягнення життєвого успіху** (71,4 %).

Третьою – **здатність самостійно встановлювати пріоритети для досягнення цілей** (70,9 %).

Четвертою – **здатність адаптуватися до навколишньої ситуації** (70,9 %).

Мова навчання. Особливо слід приділити увагу мові занять. Так, респонденти бажають, щоб викладання велося здебільшого російською мовою (41,8 %). Виключно українською – 28,0 %. Кількома мовами (частково українською / російською та англійською) – 23,8 %. Є невелика чисельність респондентів, яка бажає навчатися виключно англійською мовою (5,8 %).

2. Психологічне тестування студентів "Рівень інтелекту та креативності"

2.1. Опис методики тестування студентів

У Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця було проведено суцільне тестування студентів першого курсу 2016 – 2017 навчального року.

Мета дослідження – визначити рівень інтелекту та креативності студентів першого курсу університету.

Об'єкт дослідження: студенти першого курсу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (2015 – 2016 навчального року).

Предмет дослідження: загальний рівень інтелекту та креативності.

Головні завдання дослідження – визначити загальний рівень інтелекту та творчих здібностей у студентів першого курсу ХНЕУ ім. С. Кузнеця по університету в цілому та за факультетами.

Методи збору емпіричної інформації: суцільне тестування всіх студентів першого курсу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Організація опитування: в процесі психологічного дослідження було протестовано 703 студента першого курсу 2015 – 2016 навчального року шести факультетів ХНЕУ ім. С. Кузнеця (результати тестування іноземних студентів не було внесено у звіт, оскільки тестування розраховано на носіїв мови).

Психологічне дослідження було проведено співробітниками відділу забезпечення якості освіти та інноваційного розвитку.

Методика дослідження: дослідження проводилося за допомогою тесту структури інтелекту Р. Амтхауера, методики креативності Е. Торренса та оцінки складових емоційного інтелекту Д. Гоулмана.

Тест структури інтелекту Р. Амтхауера призначений для вимірювання рівня інтелектуального розвитку студентів, яких було протестовано. Тест структури інтелекту Р. Амтхауера було представлено студентам у надрукованому варіанті для індивідуальної роботи.

Окремі субтести зведені в набір тестів, що дозволяє оцінити рівні розвитку інтелекту (вербальний, математичний та просторовий інтелект).

Субтести містять 16 – 20 завдань. Час виконання кожного субтесту обмежено та коливається від 6 до 10 хвилин. Загальний час тестування складає 90 хвилин.

Специфіка проведеного дослідження в силу організаційних особливостей проведення (тестування проводилось після занять, аудиторія була заповнена студентами в якій була задушлива атмосфера, що знизило в цілому показники за тестом).

Тест складається з дев'яти субтестів, кожен з яких спрямований на вимірювання різних функцій інтелекту.

Перший субтест "доповнення пропозицій" тестує загальну обізнаність інформаційність у різних областях знань (не тільки наукових, але й життєвих), дозволяє досліджувати індивідуальне мислення та мовне чуття студентів, яких було протестовано.

Другий субтест "виняток слова" тестує здатності до абстрагування й оперування вербальними поняттями.

Третій субтест "аналогії" тестує комбінаторні здібності, тобто здатності випробуваного виносити власні судження і умовивід, дані здатності практично не змінюються з віком.

Четвертий субтест "узагальнення" тестує здатності випробуваного до винесення суджень і узагальнення.

П'ятий субтест "арифметичні задачі" тестує рівень розвитку практичного, математичного мислення, дозволяє виявити математичні здібності і наявність арифметичного мислення.

Шостий субтест "числові ряди" тестує індуктивне мислення, здатності оперувати числами, визначає наявність математичних здібностей.

Сьомий субтест "просторова уява" досліджує просторову уяву, комбінаторні здібності, визначає здібності бачити, сприймати і маніпулювати об'єктами в розумі, сприймати і створювати зорово-просторові композиції.

Восьмий субтест "просторове узагальнення" досліджує просторову уяву та комбінаторні здібності, діагностує візуальний синтез, оцінює точність і час вирішення.

Дев'ятий субтест "пам'ять, мнестичні здібності" досліджує здатності до зосередження уваги і до збереження в пам'яті засвоєної інформації.

Тест розподілений на комплекси, які об'єднують у собі такі субтести:

1. Комплекс вербальних субтестів, що передбачає загальну здатність оперувати словами як сигналами і символами: субтести "доповнення пропозицій", "виняток слова", "пошук аналогій", "визначення спільного" – даний комплекс характеризує вербальне мислення.

2. Комплекс математичних субтестів, що припускає здібності в галузі практичної математики та програмування субтести "арифметичні задачі" і "числові ряди" – даний комплекс характеризує математичне мислення.

3. Комплекс просторових субтестів, що передбачає розвинені конструктивні здібності теоретичного і практичного плану, він включає в себе такі субтести: "просторову уяву" і "просторове узагальнення", даний комплекс характеризує просторове мислення.

Креативність – це здатність знаходити несподівані, нестандартні, оригінальні способи вирішення завдань різного роду.

Креативність підвищує адаптаційні можливості в повсякденних ситуаціях, особливо в тих випадках, коли звичні способи дії виявляються неефективними. Необхідно для вчинення проривів і відкриттів, досягнення якісно іншого рівня в порівнянні з існуючими стандартами у навчальній і професійній діяльності.

У дослідженні використана методика оцінки рівня креативності Є. Торренса, яка діагностує творчі здібності. Тест Є. Торренса – найбільш часто використовується в психологічній практиці стандартизований інструмент для вимірювання творчого (креативного) мислення. Тест дозволив оцінити окремі креативні здібності такі як: гнучкість і оригінальність.

Гнучкість мислення – розкривається в умінні бути вільним від прийнятих шаблонних прийомів і способів вирішення завдань будь-якого змісту і рівня, швидко змінювати свої дії під час зміни обстановки, оперативно переключатися з одного способу вирішення поведінки на інший, урізноманітнити спроби вирішення проблеми або завдання і тим самим швидше знаходити нові шляхи їх вирішення. Гнучкість визначається числом різних категорій відповідей, для визначення яких можуть використовуватися як самі рисунки, так та їх назви (що іноді не збігається).

Оригінальність мислення – прояв високого рівня творчих здібностей, який вказує на нестандартність мислення і відхилення від загальноприйнятого. Оригінальність мислення визначається тим наскільки нетипові відповіді надані студентами. Так, використання найчастіших відповідей свідчить про низьку оригінальність.

У дослідженні застосовувалася методика оцінки складових емоційного інтелекту Д. Гоулмана. Методика розділена на чотири основних складових емоційного інтелекту: самосвідомість, самоконтроль, соціальна чуйність та управління відносинами.

2.2. Загальні показники рівня IQ студентів

2.2.1. Оцінки рівня інтелекту (IQ) по університету

Загальна кількість опитуваних склала 703 особи: з них 65,86 % дівчат та 34,14 % юнаків.

Серед опитаних 19,49 % факультету міжнародних економічних відносин, 12,52 % фінансового факультету, 19,35 % склали студенти факультету економічної інформатики, 15,93 % факультету економіки і права, 19,35 % факультет менеджменту та маркетингу та 13,37 % факультет консалтингу та міжнародного бізнесу.

Результати дослідження демонструють наступне: середній рівень інтелекту у студентів – 101,51 бала, з можливих 192 балів за даним тестом. Максимальне значення – 119,40 бала набрано студентами факультету економіки і права, мінімальне значення – 96,66 бала студентом факультету консалтингу та міжнародного бізнесу.

Інтерпретація даних за тестом структури інтелекту (IQ) за Р. Амтхауером:

130 балів та вище – дуже високий рівень (IQ);

120 – 129 балів – високий рівень (IQ);

110 – 119 балів – нормальний рівень (IQ);

90 – 109 балів – середній рівень (IQ);

80 – 89 балів – низький рівень (IQ);

70 – 79 балів – граничний рівень (IQ).

Результати оцінки рівня інтелекту студентів за окремими субтестами наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Результати оцінки рівня інтелекту студентів за субтестами, %

Субтести	Високі	Середні	Низькі
"Доповнення пропозицій"	47,7	50,6	1,7
"Виняток слова"	68,3	30,5	1,2
"Аналогії"	29,7	51,2	19,1
"Узагальнення"	24,0	65,6	10,4
"Арифметичні задачі"	44,4	38,6	17,0
"Числові ряди"	37,2	48,0	14,7
"Просторова уява"	27,0	59,3	13,7
"Просторове узагальнення"	4,7	40,7	54,7
"Пам'ять, мнестичні здібності"	88,4	9,2	2,4

Результати дослідження за субтестом "доповнення пропозицій" демонструють наступне: 47,7 % студентів університету показали високі результати, 50,6 % студентів – середні і 1,7 % студентів – низькі. Отримані результати свідчать про те, що у більшості студентів на середньому та високому рівні розвинене індуктивно-мовне мислення, широкий лексичний запас, середній рівень обізнаності в життєвих і наукових сферах.

Результати дослідження за субтестом "виняток слова" демонструють наступне: більшість студентів університету 68,3 % показали високі результати, 30,5 % студентів – середні і 1,2 % студентів – низькі. Отримані результати свідчать про те, що студенти на високому рівні володіють здатністю до абстрагування (знаходженню відмінностей і подібностей предметів), класифікацією понять і мовним мисленням, яке дозволяє людині повністю абстрагуватися від явищ навколишньої дійсності, використовуючи замість образів явищ знакові символи цих явищ – слова.

Результати дослідження за субтестом "аналогії": 29,7 % – студентів університету показали високі результати, 51,2 % – середні результати і 19,1 % – низькі. Отримані результати свідчать про те, що студенти володіють комбінаторними здібностями, що дозволяє створювати нові образи об'єктів, трансформувати образ у кінцевий результат комбінаторної задачі, гнучкість мислення і здатність до перемикання уваги в процесі аналізу на середньому рівні.

Результати дослідження за субтестом "узагальнення": більшість студентів університету 65,6 % показали середні результати, 24,0 % студентів – низькі і 10,4 % студентів – низькі. Отримані результати свідчать про те, що у більшості студентів середньо розвинена точність логічного розподілу відомостей і здатність до узагальнення, тобто здатність до об'єднання, угруповання об'єктів на основі певної ознаки.

Результати дослідження за субтестом "арифметичні задачі": більшість студентів 44,4 % показали високі результати, 38,6 % студентів – середні і 17,0 % студентів – низькі. Отримані результати свідчать про те, що у більшості студентів на високому рівні розвинені арифметичні здібності, тобто здатності досить швидко проводити розрахунки "в умі", використовувати алгоритмічні процедури розрахунків, аналітичні здібності і практичне математичне мислення.

Результати дослідження за субтестом "числові ряди": 37,2 % студенти показали високі результати, 48,0 % студентів – середні і 14,7 % студентів – низькі. Отримані результати свідчать про те, що студенти володіють

індуктивним, теоретичним і математичним мисленням, здібностями оперувати числами і обчислювальними здібностями, у них на середньому рівні розвинені здатності до виявлення нових зв'язків, оволодіння загальними прийомами, які приводять їх до вирішення нових завдань і до оволодіння новими знаннями.

Результати дослідження за субтестом "просторова уява": більшість студентів 59,30 % показали середні результати, 27,0 % студентів – високі і 13,7 % студентів – низькі. Отримані результати свідчать про те, що студенти володіють просторовою уявою, наочно-дієвим мисленням і конструктивними здібностями на середньому рівні.

Результати дослідження за субтестом "просторове узагальнення": 40,7 % студентів показали середні результати, 4,7 % студентів – високі і 54,7 % студентів – низькі. Отримані результати свідчать про те, що наочно-дієве мислення, здатності до об'ємно-геометричному аналізу, оперування просторовими образами і узагальнення у студентів розвинені на низькому рівні.

Результати дослідження за субтесту "пам'ять, мнестичні здібності": більшість студентів (88,4 %) показали високі результати, 9,2 % студентів – середні і 2,4 % студентів – низькі. Отримані результати свідчать про те, що у студентів розвинене вміння працювати з формальними і смисловими ознаками слів, які зберігаються в короткочасній пам'яті, саме з обсягом короткочасної пам'яті пов'язаний "рухливий інтелект", який дозволяє швидко вирішувати нові завдання, саме від цього виду пам'яті залежить кмітливість.

Узагальнені результати оцінки рівня інтелекту за складовими наведено на рис. 2.1.

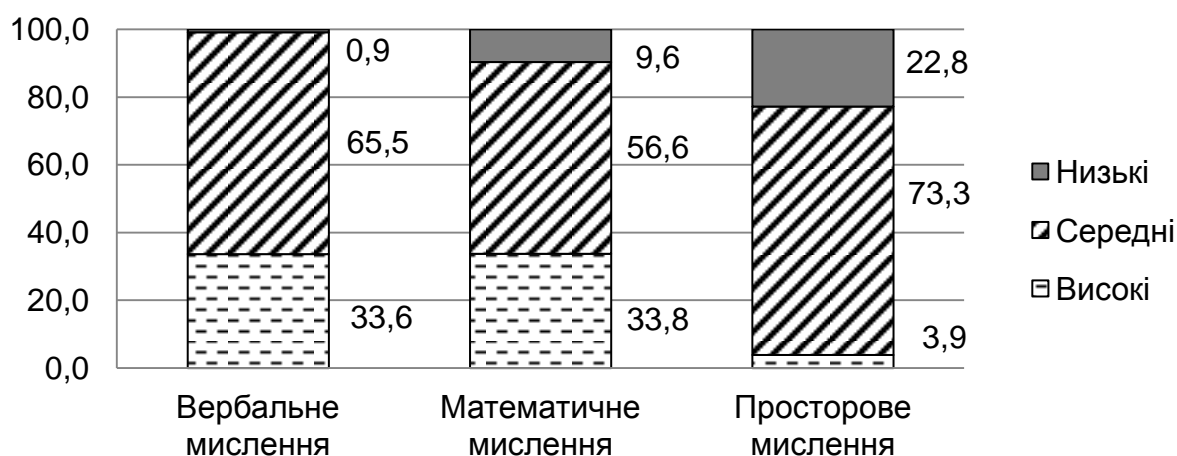

Рис. 2.1. Розподіл студентів за рівнем розвитку окремих складових інтелекту, %

За комплексом вербальних субтестів отримані наступні результати: більшість студентів (65,5 %) характеризуються середнім рівнем вербального мислення, 33,6 % – високим і 0,9 % – низьким. Отримані за комплексом вербальних субтестів результати свідчать про те, що у студентів здатності розвинені на середньому рівні: оперувати абстрактними знаковими структурами, словами як сигналами і символами, студентам властива загальна орієнтація на суспільні науки і вивчення іноземних мов.

За комплексом математичних субтестів отримані наступні результати: більшість студентів (56,6 %) характеризуються середнім рівнем математичного мислення, 33,8 % – низьким і 9,6 % – високим. Отримані за комплексом математичних субтестів результати свідчать про те, що у студентів розвинене математичне мислення, математичні здібності в області практичної математики та програмування на середньому рівні.

За комплексом просторових субтестів отримані наступні результати: більшість студентів (73,3 %) показали середній рівень просторового мислення, 22,8 % – низький рівень і 3,9 % – високий. Отримані за комплексом просторових субтестів результати свідчать про те, що у студентів розвинене просторове мислення і конструктивні здібності теоретичного і практичного плану на достатньому рівні.

2.2.2. Оцінки рівня інтелекту (IQ) за факультетами

Аналізуючи загальний рівень інтелекту залежно від факультету, можна відзначити наступне:

На факультеті *менеджменту та маркетингу* середнє значення рівня інтелекту – 112,6, мінімальне – 70,00, максимальне – 152,00.

На факультеті *економічної інформатики* середнє значення рівня інтелекту склало – 117,70, мінімальне – 80,00, максимальне – 154,00.

На факультеті *міжнародних економічних відносин* середнє значення рівня інтелекту склало – 109,8, мінімальне – 68,00, максимальне – 152,00.

На *фінансовому факультеті* середнє значення рівня інтелекту склало – 115,00, мінімальне – 74,00, максимальне – 146,00.

На факультеті *економіки і права* середнє значення рівня інтелекту склало – 107,10, мінімальне – 50,00, максимальне – 144,00.

На факультеті *консалтингу та міжнародного бізнесу* середнє значення рівня інтелекту склало – 112,8, мінімальне – 54,00, максимальне – 142,00.

Максимально можлива кількість балів, яку можна було отримати по тесту інтелекту – 192.

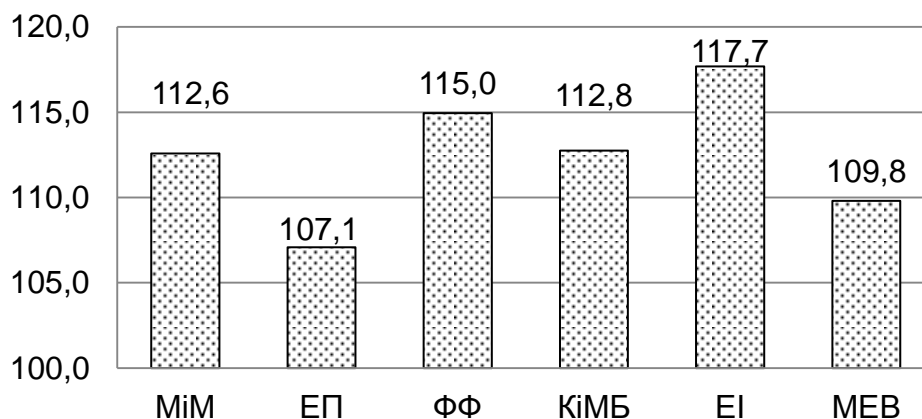

Рис. 2.2. Середнє значення IQ студентів різних факультетів, %

У середньому найвищим IQ характеризуються студенти факультету економіки і права і факультету менеджменту та маркетингу, що може бути обумовлено інтелектуальними здібностями студентів, такими, як: здатності пізнавати, мислити логічно, навчатися, систематизувати інформацію шляхом її аналізу, узагальнення, знаходити в ній зв'язки, закономірності, відмінності, здібностях до ефективного вирішення завдань.

Таблиця 2.2

Результати оцінок рівня розвитку інтелекту за окремими субтестам за факультетами, %

Факультет	Оцінка	ДП	ВС	Ан	Уз	АЗ	ЧР	ПУВ	ПУз	Пм
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
МіМ	Високі	55,4	63,4	30,4	18,8	45,5	33,9	22,3	2,7	87,5
	Середні	43,8	35,7	51,8	76,8	40,2	50,0	66,1	38,4	9,8
	Низькі	0,9	0,9	17,9	4,5	14,3	16,1	11,6	58,9	2,7
ЕП	Високі	35,2	65,7	31,5	10,2	33,3	36,1	31,5	2,8	85,2
	Середні	63,9	33,3	48,1	72,2	44,4	48,1	49,1	46,3	10,2
	Низькі	0,9	0,9	20,4	17,6	22,2	15,7	19,4	50,9	4,6
ФФ	Високі	60,2	75,0	20,5	33,0	45,5	29,5	30,7	5,7	88,6
	Середні	36,4	23,9	62,5	63,6	47,7	60,2	59,1	36,4	11,4
	Низькі	3,4	1,1	17,0	3,4	6,8	10,2	10,2	58,0	0,0
КіМБ	Високі	41,5	76,6	34,0	46,8	37,2	37,2	26,6	2,1	85,1
	Середні	57,4	23,4	52,1	47,9	45,7	44,7	55,3	35,1	14,9
	Низькі	1,1	0,0	13,8	5,3	17,0	18,1	18,1	62,8	0,0

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ЕІ	Високі	54,8	64,4	32,7	33,7	58,7	43,3	25,0	7,7	95,2
	Середні	44,2	34,6	51,0	63,5	34,6	44,2	63,5	36,5	2,9
	Низькі	1,0	1,0	16,3	2,9	6,7	12,5	11,5	55,8	1,9
МЕВ	Високі	43,1	67,5	28,8	12,5	45,6	40,6	26,9	6,3	88,8
	Середні	54,4	30,0	46,3	66,3	26,9	44,4	61,3	46,9	7,5
	Низькі	2,5	2,5	25,0	21,3	27,5	15,0	11,9	46,9	3,8

Умовні позначення:

ДП – субтест 1 "доповнення пропозицій".

ВС – субтест 2 "виняток слова".

Ан – субтест 3 "аналогії".

Уз – субтест 4 "узагальнення".

АЗ – субтест 5 "арифметичні задачі".

ЧР – субтест 6 "числові ряди".

ПУв – субтест 7 "просторова уява".

Пуз – субтест 8 "просторове узагальнення".

Пм – субтест 9 "пам'ять, мнестичні здібності".

Результати дослідження, отримані за субтестом **"доповнення пропозицій"**, демонструють наступне:

на факультеті менеджменту та маркетингу 55,4 % студентів показали високі результати, 43,8 % – середні та 0,9 % – низькі;

на факультеті економічної інформатики 54,8 % студентів показали високі результати, 44,2 % – середні та 1,0 % – низькі;

на факультеті міжнародних економічних відносин 43,1 % студентів показали високі результати, 54,4 % – середні та 2,5 % – низькі;

на фінансовому факультеті 60,2 % студентів показали високі результати, 36,4 % – середні та 3,4 % – низькі;

на факультеті економіки і права 35,2 % студентів показали високі результати, 63,9 % – середні та 0,9 % – низькі;

на факультеті консалтингу та міжнародного бізнесу 55,4 % студентів показали високі результати, 43,8 % – середні та 1,1 % – низькі.

Отримані результати свідчать про середній рівень індуктивного мислення протестованих, їх мовне чуття (лексичний запас), обізнаність та інформованість у різних галузях знань.

Результати дослідження, отримані за субтестом **"виняток слова"**, демонструють наступне:

на факультеті менеджменту та маркетингу 63,4 % студентів показали високі результати, 35,7 % – середні та 0,9 % – низькі;

на факультеті економічної інформатики 64,4 % студентів показали високі результати, 34,6 % – середні та 1,0 % – низькі;

на факультеті міжнародних економічних відносин 67,5 % студентів показали високі результати, 30,0 % – середні та 2,5 % – низькі;

на фінансовому факультеті 75,0 % студентів показали високі результати, 23,9 % – середні та 1,1 % – низькі;

на факультеті економіки і права 65,7 % студентів показали високі результати, 33,3 % – середні та 0,9 % – низькі;

на факультеті консалтингу та міжнародного бізнесу 63,4 % студентів показали високі результати, 35,7 % – середні та 0,9 % – низькі.

Студенти, які показали високі результати, володіють здібностями до абстрагування, оперування вербальними поняттями, образами об'єктивного світу і розвиненим мовним мисленням.

Результати дослідження, отримані за субтестом **"аналогії"**, демонструють наступне:

на факультеті менеджменту та маркетингу 30,4 % студентів показали високі результати, 51,8 % – середні та 17,9 % – низькі;

на факультеті економічної інформатики 32,7 % студентів показали високі результати, 51,0 % – середні та 16,3 % – низькі;

на факультеті міжнародних економічних відносин 28,3 % студентів показали високі результати, 46,3 % – середні та 25,0 % – низькі;

на фінансовому факультеті 20,5 % студентів показали високі результати, 62,5 % – середні та 17,0 % – низькі;

на факультеті економіки і права 31,5 % студентів показали високі результати, 48,1 % – середні та 20,4 % – низькі;

на факультеті консалтингу та міжнародного бізнесу 34,0 % студентів показали високі результати, 52,1 % – середні та 13,8 % – низькі.

Студенти, які показали високі результати, володіють комбінаторними здібностями та можуть виносити власні судження і умовиводи.

Результати дослідження, отримані за субтестом **"узагальнення"**, демонструють наступне:

на факультеті менеджменту та маркетингу 18,8 % студентів показали високі результати, 76,8 % – середні та 4,5 % – низькі;

на факультеті економічної інформатики 33,7 % студентів показали високі результати, 63,5 % – середні та 2,9 % – низькі;

на факультеті міжнародних економічних відносин 12,5 % студентів показали високі результати, 66,3 % – середні та 21,3 % – низькі;

на фінансовому факультеті 33,0 % студентів показали високі результати, 63,6 % – середні та 3,4 % – низькі;

на факультеті економіки і права 17,6 % студентів показали високі результати, 72,2 % – середні та 10,2 % – низькі;

на факультеті консалтингу та міжнародного бізнесу 46,8 % студентів показали високі результати, 47,9 % – середні та 5,3 % – низькі.

Студенти, які показали високі результати, володіють здібностями виносити судження, узагальнювати, під час виконання завдань користуються узагальненими знаннями, роблячи висновки, просуваючись від окремих випадків до загального.

Результати дослідження, отримані за субтестом **"арифметичні задачі"**, демонструють наступне:

на факультеті менеджменту та маркетингу 45,5 % студентів показали високі результати, 40,2 % – середні та 14,3 % – низькі;

на факультеті економічної інформатики 58,7 % студентів показали високі результати, 34,6 % – середні та 6,7 % – низькі;

на факультеті міжнародних економічних відносин 45,6 % студентів показали високі результати, 26,9 % – середні та 27,5 % – низькі;

на фінансовому факультеті 45,5 % студентів показали високі результати, 47,7 % – середні та 6,8 % – низькі;

на факультеті економіки і права 33,3 % студентів показали високі результати, 44,4 % – середні та 22,2 % – низькі;

на факультеті консалтингу та міжнародного бізнесу 37,2 % студентів показали високі результати, 45,7 % – середні, 17,0 % – низькі.

Можна зазначити, що студенти факультету економічної інформатики мають найвищі показники. Вони з легкістю оперують числовим матеріалом, оцінюють як правильність відповідей, так і витрачений на рішення час, у них розвинене практичне математичне мислення, арифметичне мислення і математичні здібності.

Результати дослідження, отримані за субтестом **"числові ряди"**, демонструють наступне:

на факультеті менеджменту та маркетингу 16,1 % студентів показали високі результати, 50,0 % – середні та 16,1 % – низькі;

на факультеті економічної інформатики 43,3 % студентів показали високі результати, 44,2 % – середні та 12,5 % – низькі;

на факультеті міжнародних економічних відносин 40,6 % студентів показали високі результати, 44,4 % – середні та 15,0 % – низькі;

на фінансовому факультеті 29,5 % студентів показали високі результати, 60,2 % – середні та 10,2 % – низькі;

на факультеті економіки і права 36,1 % студентів показали високі результати, 48,1 % – середні та 15,7 % – низькі;

на факультеті консалтингу та міжнародного бізнесу 37,2 % студентів показали високі результати, 44,7 % – середні, 18,1 % – низькі.

Студенти, показали середні результати, вони мають достатньо розвинене індуктивне мислення, математичні здібності також здібностями легко оперувати числами і передбачати подальший хід розвитку подій на підставі поточної інформації.

Результати дослідження, отримані за субтестом "**просторова уява**", демонструють наступне:

на факультеті менеджменту та маркетингу 22,3 % студентів показали високі результати, 66,1 % – середні та 11,6 % – низькі;

на факультеті економічної інформатики 25,0 % студентів показали високі результати, 63,5 % – середні та 11,5 % – низькі;

на факультеті міжнародних економічних відносин 26,9 % студентів показали високі результати, 61,3 % – середні та 11,9 % – низькі;

на фінансовому факультеті 30,7 % студентів показали високі результати, 59,1 % – середні та 10,2 % – низькі;

на факультеті економіки і права 31,5 % студентів показали високі результати, 49,1 % – середні та 19,4 % – низькі;

на факультеті консалтингу та міжнародного бізнесу 26,6 % студентів показали високі результати, 55,3 % – середні, 18,1 % – низькі.

Студенти показали середні результати, вони володіють умінням подумки оперувати зображеннями фігур на площині, здібностями просторової уяви, образним мисленням, здібностями бачити, сприймати і маніпулювати об'єктами в розумі, сприймати і створювати візуально-просторові композиції, оперувати конкретними образами або наочними моделями дійсності.

Результати дослідження, отримані за субтестом "**просторове узагальнення**", демонструють наступне:

на факультеті менеджменту та маркетингу 2,7 % студентів показали високі результати, 38,4 % – середні та 58,9 % – низькі;

на факультеті економічної інформатики 7,7 % студентів показали високі результати, 36,5 % – середні та 55,8 % – низькі;

на факультеті міжнародних економічних відносин 6,3 % студентів показали високі результати, 46,9 % – середні та 46,9 % – низькі;

на фінансовому факультеті 5,7 % студентів показали високі результати, 36,4 % – середні та 58,0 % – низькі;

на факультеті економіки і права 2,8 % студентів показали високі результати, 46,3 % – середні та 50,9 % – низькі;

на факультеті консалтингу та міжнародного бізнесу 2,1 % студентів показали високі результати, 35,1 % – середні та 62,8 % – низькі.

За результатами можна зазначити, що студенти на низькому рівні володіють умінням подумки оперувати зображеннями об'ємних фігур, не характеризуються розвиненою просторовою уявою і комбінаторними здібностями.

Результати дослідження, отримані за субтестом "**пам'ять, мнестичні здібності**", демонструють наступне:

на факультеті менеджменту та маркетингу 87,5 % студентів показали високі результати, 9,8 % – середні та 2,7 % – низькі;

на факультеті економічної інформатики 95,2 % студентів показали високі результати, 2,9 % – середні та 1,9 % – низькі;

на факультеті міжнародних економічних відносин 88,8 % студентів показали високі результати, 7,5 % – середні та 3,8 % – низькі;

на фінансовому факультеті 88,6 % студентів показали високі результати, 11,4 % – середні та 0,0 % – низькі;

на факультеті економіки і права 85,2 % студентів показали високі результати, 10,2 % – середні та 4,6 % – низькі;

на факультеті консалтингу та міжнародного бізнесу 85,1 % студентів показали високі результати, 14,9 % – середні та 0,0 % – низькі.

Студенти показали високі результати, вони володіють здібностями до зосередження уваги, здібностями працювати з формальними і смисловими ознаками слів, збереженню засвоєної в пам'яті інформації та її відтворення.

Результати оцінки рівня розвитку окремих складових інтелекту студентів подано в табл. 2.3.

Результати дослідження, отримані за комплексом **вербальних субтестів**, демонструють наступне:

на факультеті *менеджменту та маркетингу* 34,8 % студентів показали високі результати, 65,2 % – середні та 0 % – низькі;

на факультеті *економіки і права* 21,3 % студентів показали високі результати, 77,8 % – середні та 0,9 % – низькі.

на *фінансовому факультеті* 37,5 % студентів показали високі результати, 62,5 % – середні та 0 % – низькі;

на факультеті *економічної інформатики* 42,3 % студентів показали високі результати, 57,7 % – середні та 0 % – низькі;

на факультеті *консалтингу та міжнародного бізнесу* 54,3 % студентів показали високі результати, 45,7 % – середні та 0 % – низькі;

на факультеті *міжнародних економічних відносин* 21,3 % студентів показали високі результати, 75,6 % – середні та 3,1 % – низькі.

Таблиця 2.3

Результати оцінки рівня розвитку окремих складових інтелекту студентів, %

Факультет	Оцінка	Вербальне мислення	Математичне мислення	Просторове мислення
МіМ	Високі	34,8	34,8	1,8
	Середні	65,2	53,6	72,3
	Низькі	0,0	11,6	25,9
ЕП	Високі	21,3	27,8	4,6
	Середні	77,8	60,2	72,2
	Низькі	0,9	12,0	23,1
ФФ	Високі	37,5	33,0	5,7
	Середні	62,5	64,8	73,9
	Низькі	0,0	2,3	20,5
КІМБ	Високі	54,3	24,5	2,1
	Середні	45,7	62,8	68,1
	Низькі	0,0	12,8	29,8
ЕІ	Високі	42,3	47,1	6,7
	Середні	57,7	49,0	75,0
	Низькі	0,0	3,8	18,3
МЕВ	Високі	21,3	34,4	3,1
	Середні	75,6	53,1	76,3
	Низькі	3,1	12,5	20,6

За результатами комплексу вербальних субтестів, студенти мають вербальні здібності, добре володіють мовою, успішні в навчанні гуманітарних наук, легко висловлюють свої думки, розуміють художній текст і вивчають іноземної мови.

Результати дослідження, отримані за комплексом **математичних субтестів**, демонструють наступне:

на факультеті *менеджменту та маркетингу* 34,8 % студентів показали високі результати, 53,6 % – середні та 11,6 % – низькі;

на факультеті *економіки і права* 27,8 % студентів показали високі результати, 60,2 % – середні та 12,0 % – низькі;

на *фінансовому факультеті* 33,0 % студентів показали високі результати, 60,2 % – середні та 2,3 % – низькі;

на факультеті *консалтингу та міжнародного бізнесу* 24,5 % студентів показали високі результати, 62,8 % – середні та 12,8 % – низькі.

на факультеті *економічної інформатики* 47,1 % студентів показали високі результати, 49,0 % – середні та 3,8 % – низькі;

на факультеті *міжнародних економічних відносин* 34,4 % студентів показали високі результати, 53,1 % – середні та 12,5 % – низькі;

Результати за комплексом математичних субтестів свідчать про розвинене математичне мислення, математичні здібності і арифметичне мислення.

Результати дослідження, отримані за комплексом **просторових субтестів**, демонструють наступне:

на факультеті *менеджменту та маркетингу* 25,9 % студентів показали високі результати, 72,3 % – середні та 1,0 % – низькі;

на факультеті *економіки і права* 4,6 % студентів показали високі результати, 72,2 % – середні та 23,1 % – низькі;

на *фінансовому факультеті* 5,7 % студентів показали високі результати, 73,9 % – середні та 20,5 % – низькі;

на факультеті *консалтингу та міжнародного бізнесу* 2,1 % студентів показали високі результати, 68,1 % – середні, 29,8 % – низькі.

на факультеті *економічної інформатики* 6,7 % студентів показали високі результати, 75,0 % – середні та 18,3 % – низькі;

на факультеті *міжнародних економічних відносин* 3,1 % студентів показали високі результати, 76,3 % – середні та 20,6 % – низькі.

Результати за комплексом просторових субтестів продемонстрували, що студенти володіють на середньому рівні здібностями мислити образами, створеними на різній наочній основі, оперувати формою, величиною і просторовим співвідношенням об'єктів у процесі вирішення практичних і теоретичних завдань.

2.3. Загальні показники креативності (гнучкості та оригінальності)

Результати оцінки показників креативності (гнучкості та оригінальності) студентів наведено на рис. 2.3.

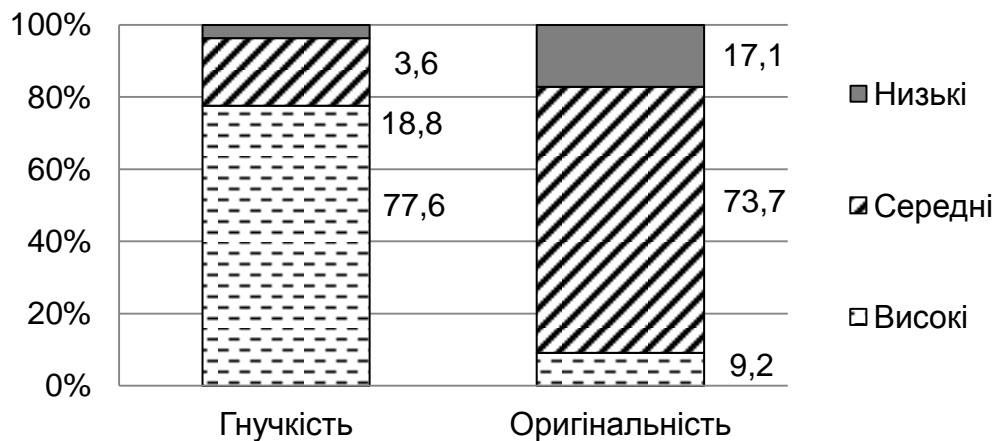

Рис. 2.3. Результати оцінки показників креативності (гнучкості та оригінальності) студентів, %

За субтестом креативність (гнучкість) отримані наступні результати: більшість студентів (77,6 %) показали високий рівень креативності (гнучкості) мислення, 18,8 % – високий і 3,6 % – низький рівень. Отримані результати за субтестом **креативність (гнучкість)** свідчать про те, що у студентів на високому рівні розвинена гнучкість у процесі вирішення проблем, здатність адаптуватися і розвивати власні інтелектуальні схеми під час роботи з новою інформацією. Здатність знаходити різні шляхи вирішення поставленого завдання, змінювати програму дій у зв'язку з мінливими обставинами.

За субтестом **креативність (оригінальність)** отримані наступні результати: більшість студентів (73,7 %) показали середній рівень креативності (оригінальності) мислення, 9,2 % – низький і 17,1 % – високий рівень. Отримані результати за субтестом креативності (оригінальність) свідчать про те, що у студентів досить розвинені здатності створювати і висувати оригінальні ідеї, що відрізняються від очевидних, загальновідомих, загальноприйнятих, банальних чи твердо встановлених. Здатність бачити і зіставляти незвичайні властивості, межі того, що відбувається, створювати те, чого не було раніше.

Результати оцінки креативності за факультетами подано в табл. 2.4.

**Результати оцінки показників креативності
(гнучкості та оригінальності) за факультетами, %**

Факультет	Оцінки	Креативність (гнучкість)	Креативність (оригінальність)
МіМ	Високі	71,4	9,8
	Середні	22,3	66,1
	Низькі	6,3	24,1
ЕП	Високі	68,5	3,7
	Середні	19,4	69,4
	Низькі	12,0	26,9
ФФ	Високі	73,9	9,1
	Середні	26,1	75,0
	Низькі	0,0	15,9
КіМБ	Високі	85,1	4,3
	Середні	11,7	79,8
	Низькі	3,2	16,0
ЕІ	Високі	83,7	12,5
	Середні	16,3	76,9
	Низькі	0,0	10,6
МЕВ	Високі	81,9	13,1
	Середні	17,5	75,6
	Низькі	0,6	11,3

Результати дослідження, отримані за показниками **креативність (гнучкість)**, демонструють наступне:

на факультеті менеджменту та маркетингу 71,4 % студентів показали високі результати, 22,3 % – середні та 6,3 % – низькі;

на факультеті економічної інформатики 83,7 % студентів показали високі результати, 16,3 % – середні та 0 % – низькі;

на факультеті міжнародних економічних відносин 81,9 % студентів показали високі результати, 17,5 % – середні та 0,6 % – низькі;

на фінансовому факультеті 73,1 % студентів показали високі результати, 26,1 % – середні та 0 % – низькі;

на факультеті економіки і права 68,5 % студентів показали високі результати, 19,4 % – середні та 12,0 % – низькі;

на факультеті консалтингу та міжнародного бізнесу 85,1 % студентів показали високі результати, 11,7 % – середні та 3,2 % – низькі.

Можна відзначити, що найліпші результати продемонстрували студенти факультету менеджменту та маркетингу. Результати креативності (гнучкість), свідчать про те, що студенти мають здатність адаптуватися і розвивати власні інтелектуальні схеми під час роботи з новою інформацією.

Результати дослідження, отримані за показниками **креативність (оригінальність)**, демонструють наступне:

на факультеті *менеджменту та маркетингу* 24,1 % студентів показали високі результати, 66,1 % – середні та 24,1 % – низькі;

на факультеті *економічної інформатики* 12,3 % студентів показали високі результати, 76,9 % – середні та 10,6 % – низькі;

на факультеті *міжнародних економічних відносин* 13,1 % студентів показали високі результати, 75,6 % – середні та 11,3 % – низькі;

на *фінансовому факультеті* 9,1 % студентів показали високі результати, 75,0 % – середні та 15,9 % – низькі;

на факультеті *економіки і права* 9,8 % студентів показали високі результати, 69,4 % – середні та 26,9 % – низькі;

на факультеті *консалтингу та міжнародного бізнесу* 4,3 % студентів показали високі результати, 79,8 % – середні, 16,0 % – низькі.

Студенти показали середні результати з креативності (оригінальність), мають творчі здібності, нестандартне мислення і нестандартні відповіді при вирішенні певного кола завдань.

Таким чином, студенти факультету *економіки і права* показали найвищі результати за субтестами: "загальний рівень IQ", "доповнення пропозицій", "виняток слова", "узагальнення", "комплексу вербальних субтестів".

Студенти факультету *економічної інформатики* показали найвищі результати за субтестами: "арифметичні задачі", "числові ряди", "пам'ять, мнестичні здібності". Студенти *фінансового факультету* показали найвищі результати за субтестами: "доповнення пропозицій". Студенти факультету *консалтингу і міжнародного бізнесу* показали найвищі результати за субтестами: "виняток слова", "аналогії", "узагальнення", "креативність (гнучкість)". Студенти факультету *міжнародних економічних відносин* показали найвищі результати за субтестом "просторове узагальнення", "креативність (оригінальність)". Студенти факультету *економіки і права* показали найвищі результати за субтестом "просторова уява". Отримані дані не зазначають відсутності обдарованих студентів із розвиненими протестованими здібностями на інших факультетах, але говорять про те, що їх концентрація там нижче.

2.4. Оцінки рівня емоційного інтелекту по університету

Результати фактичної оцінки рівня емоційного інтелекту подано на рис. 2.4.

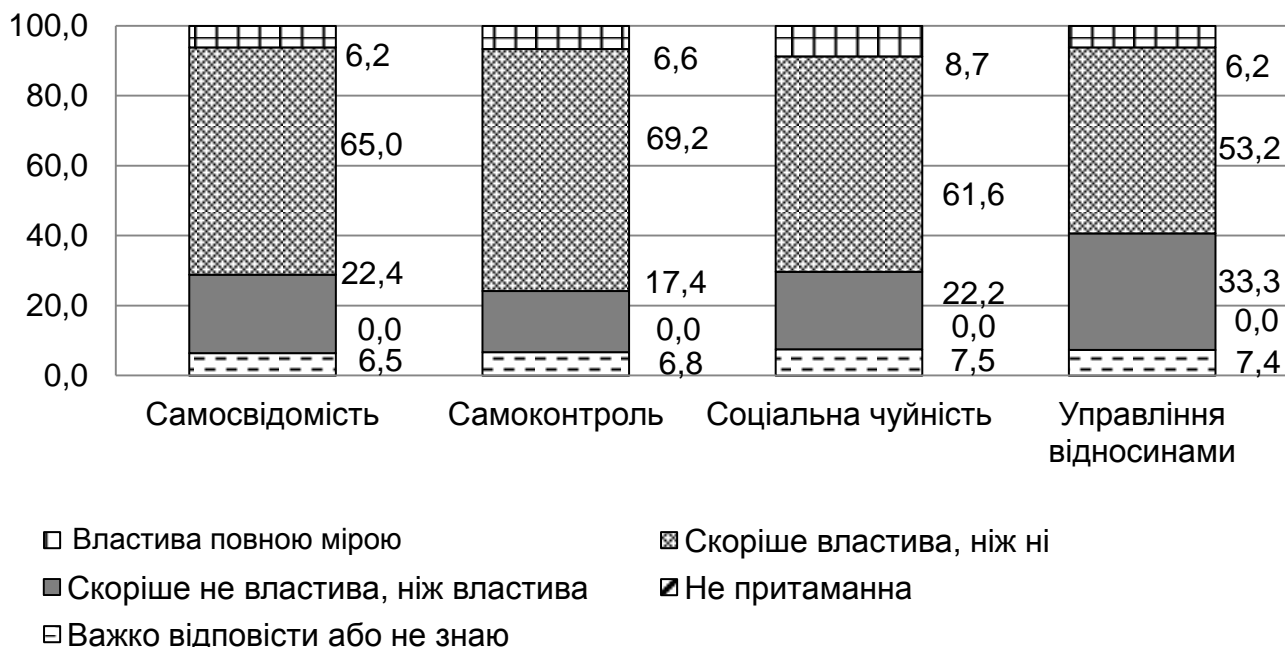

Рис. 2.4. Результати фактичної оцінки рівня емоційного інтелекту, %

Аналіз фактичної оцінки **самосвідомості** дає такі результати: більшості (65,0 %) студентів університету скоріше властива самосвідомість (точна самооцінка, впевненість у собі й емоційна самосвідомість), 22,4 % скоріше не властива самосвідомість, ніж властива, 6,2 % – навички самосвідомості властиві повною мірою.

Аналіз фактичної оцінки **самоконтролю** дає такі результати: (69,2 %) студентів університету скоріше властиві, ніж ні, тобто самоконтроль (адаптивність, воля до перемоги, ініціативність, відкритість, оптимізм і вміння контролювати свої емоції), 17,4 % – навички самоконтролю скоріше не властиві, ніж властиві 6,6 % – навички самоконтролю властиві повною мірою.

Аналіз фактичної оцінки **соціальної чуйності** дає такі результати: більшості (61,6 %) студентів університету скоріше властива соціальна чуйність (співпереживання, ділова обізнаність і люб'язність), скоріше не властиві, ніж властиві зазначило 22,2 % студентів, 8,7 % – навички соціальної чуйності притаманні повною мірою.

Аналіз фактичної оцінки **управління відносинами**, дає такі результати: більшості студентів університету (53,2 %) скоріше властиві навички

управління відносинами (зміцнення особистих взаємин, врегулювання конфліктів, командна робота, співпраця, допомога в самовдосконаленні, вплив, вміння вести за собою і сприяння змінам), 33,3 % скоріше не властива для студентів управління відносинами та лише 6,2 % – навички управління відносинами притаманні повною мірою.

У цілому рівень розвитку окремих складових емоційного інтелекту більш менш однаковий, найменшу оцінку отримало управління відносинами, найбільшу – самоконтроль.

Результати бажаної оцінки рівня емоційного інтелекту подано на рис. 2.5.

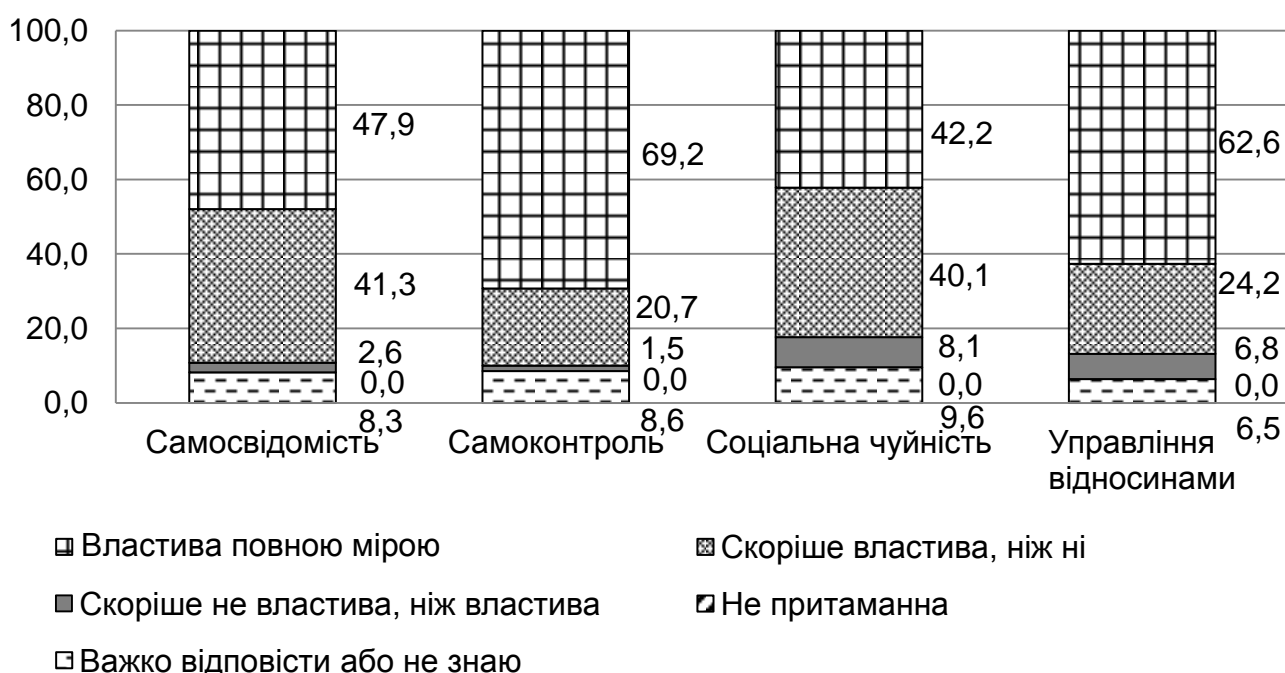

Рис. 2.5. Результати бажаної оцінки рівня емоційного інтелекту

Аналіз бажаної оцінки **самосвідомості** дає такі результати: 47,9 % бажають, щоб ці навички були їм властиві повною мірою, 41,3 % – бажають, щоб навички самосвідомості були скоріше властива, ніж ні.

Аналіз бажаної оцінки **самоконтролю** дає такі результати: 20,7 % бажають, щоб навички самоконтролю були їм скоріше властиві, ніж ні та більшість (69,2 %) студентів бажає, щоб навички самоконтролю були їм притаманні повною мірою.

Аналіз бажаної оцінки **соціальної чуйності** дає такі результати: 42,2 % бажають, щоб навички соціальної чуйності були їм властиві повною мірою, (40,1 %) – бажають, щоб навички соціальної чуйності були їм скоріше властиві, ніж ні.

Аналіз бажаної оцінки **управління відносинами** дає такі результати: 24,2 % бажають, щоб навички управління відносинами були їм скоріше властиві, ніж ні та більшість студентів (62,6 %) бажає, щоб навички управління відносинами були їм притаманні повною мірою.

Найбільший інтерес (максимальні оцінки бажаного рівня розвитку показників) студенти проявляють до набуття навичок управління відносинами та розвитку власної самосвідомості (більше 60 % студентів бажають оволодіти ними повною мірою).

2.5. Висновки з тестування студентів "Рівень інтелекту та креативності"

У результаті проведеного дослідження можна побудувати профіль структури інтелекту (галузь максимальних значень) студентів університету (рис. 2.6).

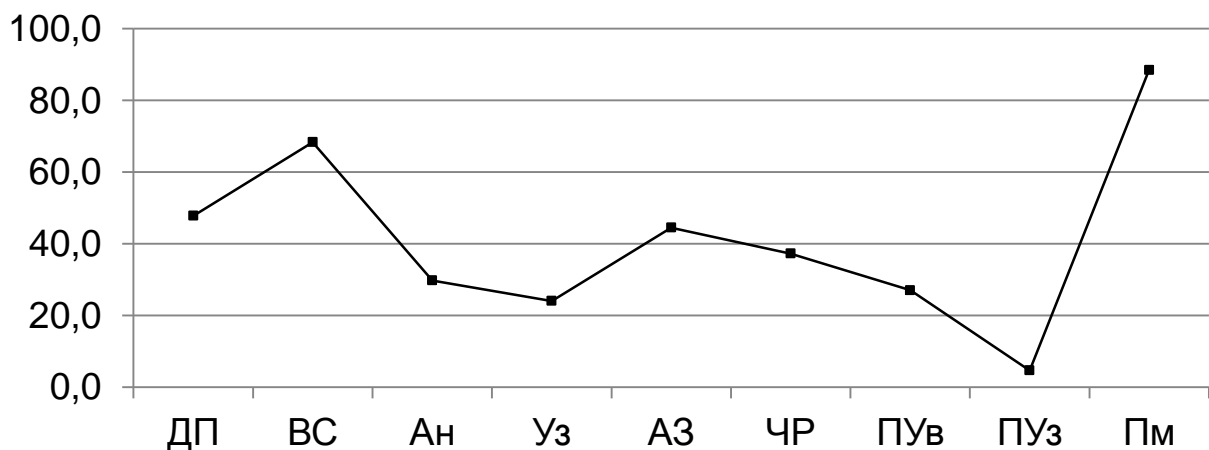

Рис. 2.6. Профіль структури інтелекту (галузь максимальних значень) студентів університету

Умовні позначення:

ДП – "Доповнення пропозицій".

ВС – "Виняток слова".

Ан – "Аналогії".

Уз – "Узагальнення".

АЗ – "Арифметичні задачі".

ЧР – "Числові ряди".

ПУв – "Просторова уява".

ПУз – "Просторове узагальнення".

Пм – "Пам'ять, мнестичні здібності".

Структура розумового розвитку наступна: з трьох складових у студентів університету найкраще сформовано математичне мислення (33,6 %), на другому місці – вербальне мислення (33,8 %), на третьому – просторове мислення (3,9 %).

Результати дослідження демонструють наступне: з можливих 192 балів за даним тестом, середній показник IQ студентів склав 112,00 балів. 154,0 бали (максимальне значення) набрано студентами факультету економічної інформатики, 152,0 бали – факультету менеджменту та маркетингу, 50,00 балів (мінімальне значення) – студентом факультету економіки і права.

Таким чином, студенти університету показали переважно високі результати за такими субтестами і тестах: "виняток слова" та "пам'ять, мнестичні здібності". Студенти університету показали переважно середні результати за такими субтестами і тестах: "доповнення пропозицій", "аналогії", "узагальнення", "арифметичні задачі", "числові ряди", "просторова уява", "вербальне мислення", "математичне мислення", "просторове мислення", креативність (гнучкість), креативність (оригінальність). Студентам університету притаманна соціальна чуйність (вміння співпереживати і сприймати почуття свого співрозмовника) інші характеристики емоційного інтелекту менш розвинуті у студентів. Найбільший інтерес (студенти проявляють до набуття навичок управління відносинами та розвитку власного самоконтролю (більше 60 % студентів бажають оволодіти ними повною мірою).

Результати дослідження демонструють наступне: з можливих 192 балів за даним тестом середній показник IQ студентів склав 101 бал, максимальне значення – 117,7 бала було набрано студентами факультету ЕІ.

Студенти факультету економіки і права показали найвищі результати за субтестами: "просторова уява".

Студенти фінансового факультету показали найвищі результати за субтестами: "доповнення пропозицій".

Студенти факультету економічної інформатики показали найвищі результати за субтестами: "арифметичні задачі", "числові ряди", "просторове узагальнення", "пам'ять, мнестичні здібності". Вони отримали найвищі оцінки за показниками "математичне мислення", "просторове мислення".

Студенти факультету консалтингу та міжнародного бізнесу показали найвищі результати за субтестами: "виняток слова", "аналогії", "узагальнення". Вони отримали найвищі оцінки за показниками "креативність (гнучкість)", "вербальне мислення".

Студенти факультету міжнародних економічних відносин отримали найвищі оцінки за показником "креативність (оригінальність)".

Отримані дані не означають відсутності обдарованих студентів із розвиненими протестованими здібностями на інших факультетах, але говорять про те, що їх концентрація там нижче.

За останні п'ять років спостерігається поступове зниження середнього рівня IQ студентів (з 122,0 балів у 2014 році до 112,2 бала у 2017 році). Також спостерігається поступове зниження показників за субтестами математичного (зменшується з 58,4 % у 2014 році до 33,8 % у 2017 році) та просторового мислення (зменшується з 27,8 % у 2014 році до 3,9 % – у 2017 році). Оцінка за вербальними субтестами також демонструє тенденцію до зменшення з максимуму у 2013 році (21,1 %), однак у цьому році відбулося аномальне підвищення (33,6 %).

Показники креативності навпаки демонструють незначну тенденцію до збільшення. Так, гнучкість підвищилась з 72,91 % у 2013 році до 77,63 % у 2017 році. Оцінка оригінальності протягом п'ятирічного періоду коливається, однак також поступово збільшується з 5,38 % у 2013 році, до 9,16 % у 2017 році.

Показники емоційного інтелекту поступово зменшуються за всіма складовими. Так оцінка самосвідомості зменшилась з 8,37 % у 2013 році до 6,16 % у 2017 році. Показники оцінки самоконтролю зменшилися з 12,09 % у 2013 році до 6,61 % у 2017 році. Найбільше падіння спостерігається за показником соціальної чуйності (з 24,2 % у 2013 році до 8,7 % у 2017). Показник управління відносинами також трохи зменшується (з 9,18 % у 2013 році до 6,2 % у 2017 році).

3. Результати дослідження "Адаптація студентів до навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця"

3.1. Опис дослідження

У Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця (ХНЕУ ім. С. Кузнеця) було проведено опитування студентів першого курсу 2016 – 2017 навчального року.

Мета дослідження – визначення ступеню адаптованості студентів першого курсу до навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Респонденти: студенти першого курсу ХНЕУ ім. С. Кузнеця 2016 – 2017 навчального року.

Об'єкт дослідження – студенти першого курсу

Предмет дослідження: ступінь адаптованості до навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Головні завдання дослідження:

визначення основних проблем з якими стикаються студенти при вступі до ЗВО;

ступінь обізнаності студентів про особливості навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця;

результати інтеграції студентів у новий колектив;

оцінка ставлення студентів до навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця;

рівень адаптованості студентів до навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Методи збору емпіричної інформації: онлайн анкетування студентів першого курсу ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

3.2. Результати опитування студентів по всьому університету

У проведеному дослідженні рівня адаптованості студентів першого курсу до навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця, взяло участь 593 студенти першого курсу.

За результатами опитування виявлено наступне.

Більшість студентів знають свої права та обов'язки (64,4 %), частково знають 34,2 % та не знають лише 1,3 % (рис. 3.1).

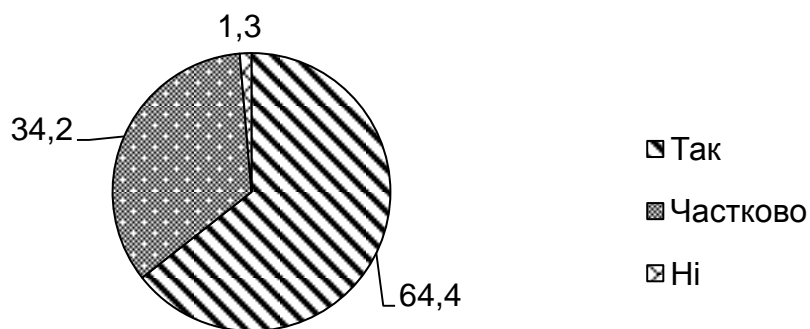

Рис. 3.1. **Обізнаність студентів відносно своїх прав та обов'язків, %**

Найбільше студентів вразили зміна організації навчання (45,5 %) та зміни ставлення до студентів порівняно зі школярами (43,2 %). Також досить сильно вразив великий обсяг самостійної роботи (35,4 %). Особливості самостійного життя у відриву від сім'ї вразили лише 23,1 % (55,5 % опитаних студентів проживають у відриві від сім'ї). Особливості спілкування у студентському колективі відзначили лише 25,5 %. (рис. 3.2).

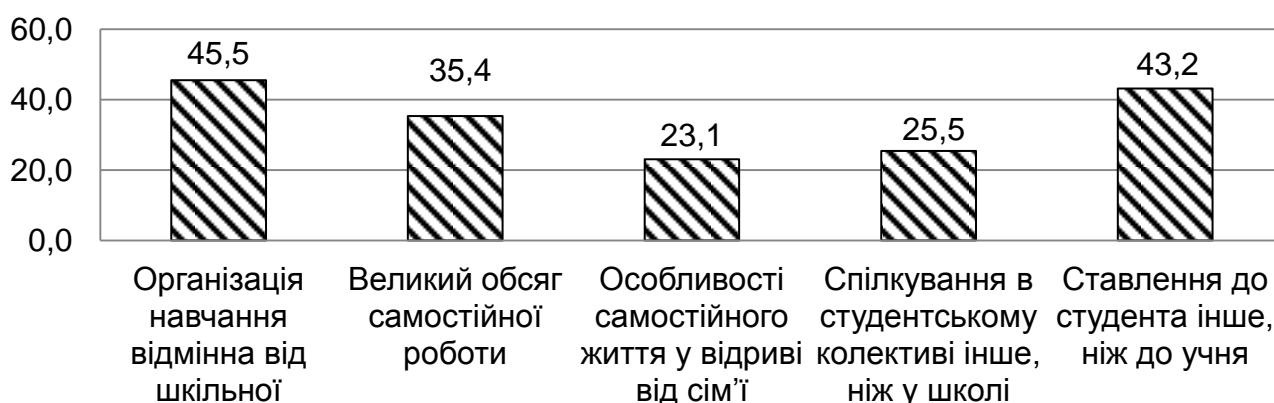

Рис. 3.2. **Найсильніші враження студентів на початку навчання, %**

Більшість студентів вважає, що студентське життя більш цікаве, ніж шкільне (81,6 %), для 11,3 % немає ніякої різниці і лише 7,1 % оцінюють, як менш цікаве (рис. 3.3).

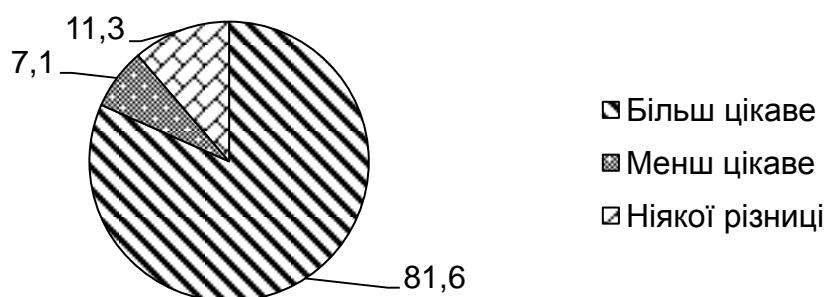

Рис. 3.3. **Оцінка студентського життя порівняно зі шкільним, %**

У більшості студентів у групі склалися доброзичливі відносини (78,2 %). Відносини формату "Кожен сам по собі" – 15,0 %, неприязні – лише 1,3 % (рис. 3.4).

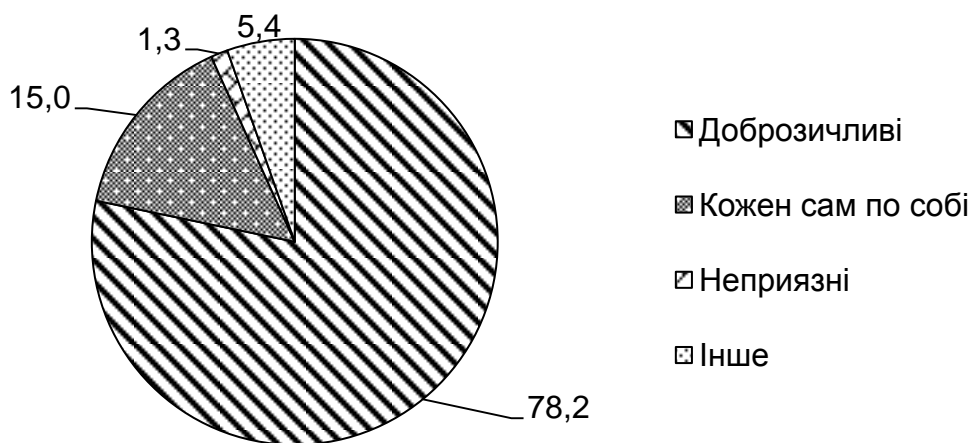

Рис. 3.4. Оцінка стосунків, що склалися у групі, %

У цілому студенти досить інтенсивно спілкуються у групі. З усіма членами групи спілкуються 59,5 %, лише з окремими членами групи спілкуються – 32,9 %. Обмежують спілкування лише навчальними питаннями – 7,3 %, а взагалі не спілкуються лише 0,3 % (рис. 3.5).

Рис. 3.5. Оцінка ступеня спілкування з одногрупниками, %

Найбільші складнощі на початковому етапі були викликані системою оцінювання (54,3 %) та навчальними вимогами (49,6 %). Зміна умов життя викликала проблеми лише у 27,8 %. Вступ до студентського колективу був складний лише для 16,0 %, а спілкування з викладачами – 12,6 % (рис. 3.6).

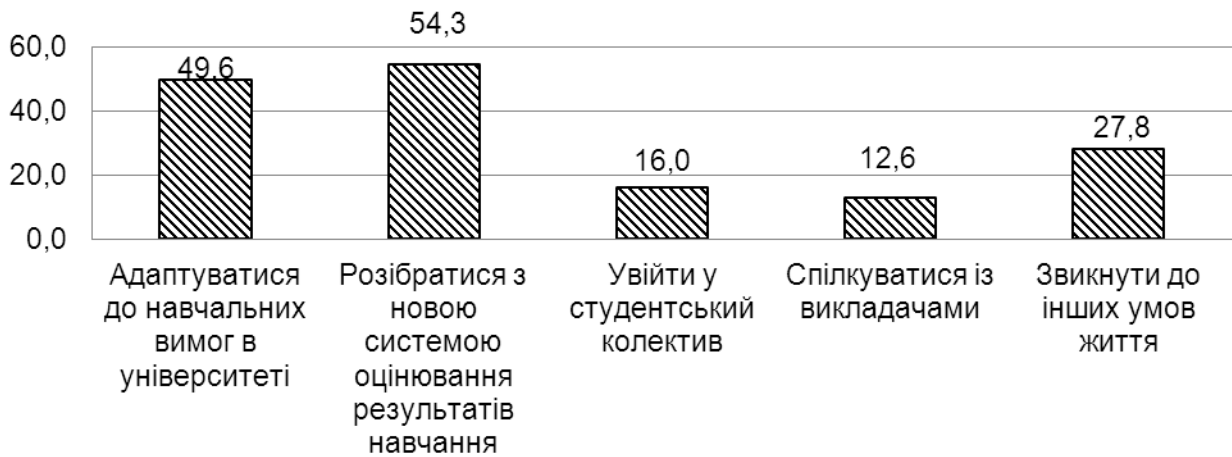

Рис. 3.6. Оцінка найскладніших аспектів початкового етапу навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця, %

Найбільше студентів першого курсу навчаються на "добре та задовільно" (32,4 %), значна частина на "добре" (27,3 %) і "відмінно та добре" (23,6 %). 11,8 % навчаються лише на "задовільно". Тільки на "відмінно" навчаються лише 3,0 %, мають складнощі з навчанням (навчаються на "задовільно" та "незадовільно") 1,9 % (рис. 3.7).

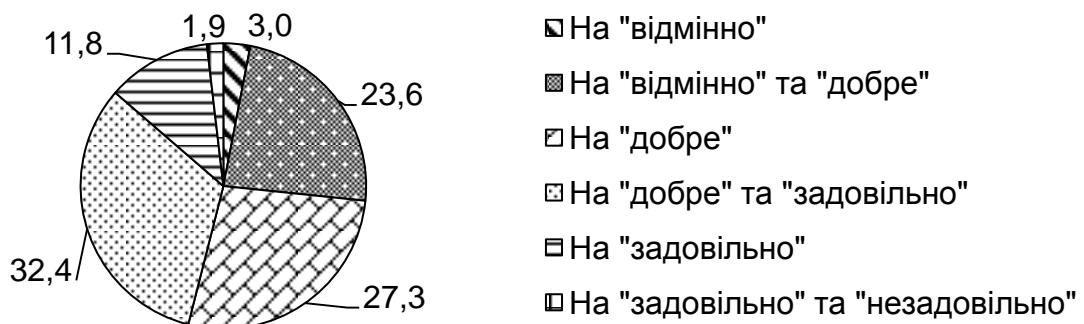

Рис. 3.7. Оцінка власної успішності навчання, %

Майже половина студентів проживає у гуртожитку (49,4 %), з батьками – 39,6 %. Самостійно винаймають житло – 3,5 %, з іншими родичами – 2,5 % та подругою / другом – 2,5 % (рис. 3.8).

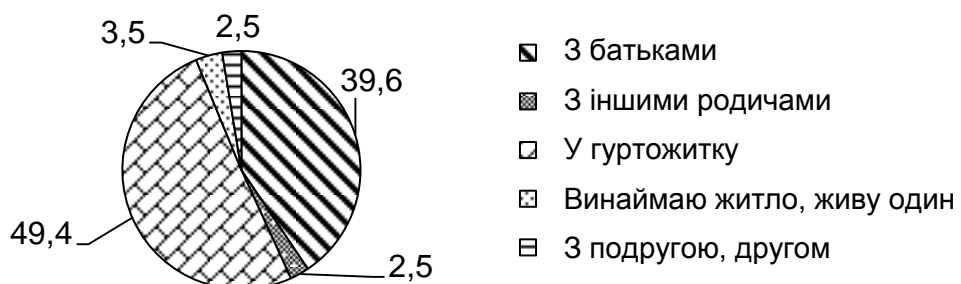

Рис. 3.8. Місце проживання студентів, %

Оцінка умов проживання у гуртожитку свідчить, що найменше проблем у оформленні документів (оцінки 4 та 5 балів отримали 89,8 %). Дуже мало проблем у взаємодії з адміністрацією гуртожитку (86,9 %) та зі студрадою (83,6 %). Є певні претензії до сусідів по кімнаті (75,7 %). Але найбільше незадоволені студенти умовами проживання (66,5 %) (рис. 3.9).

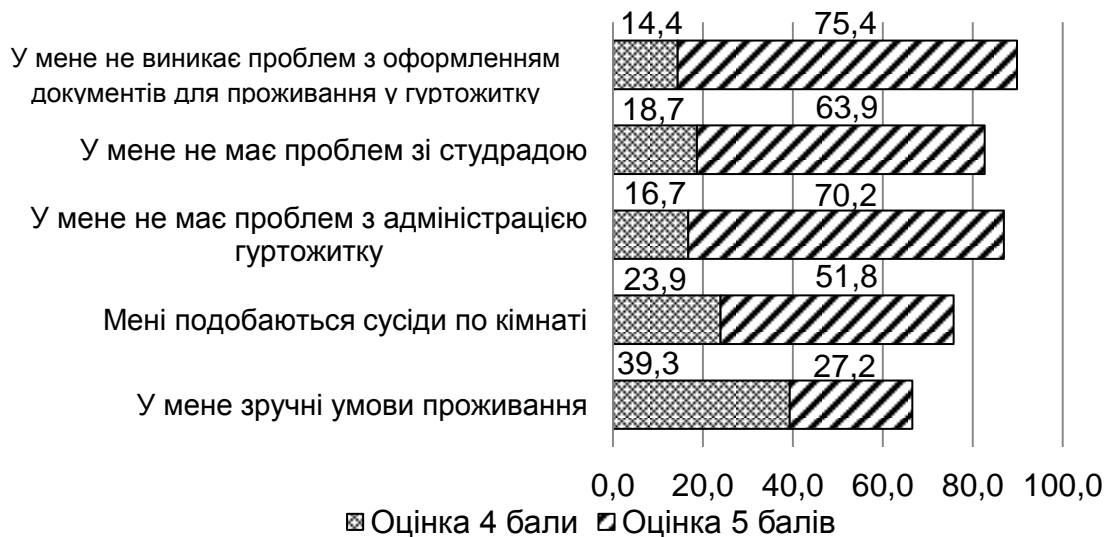

Рис. 3.9. Оцінка умов проживання у гуртожитку, %

Згідно із самооцінкою майже половина студентів відвідує всі заняття (48,2 %), іноді пропускають – 48,9 %, часто пропускають – 2,7 % (рис. 3.10).

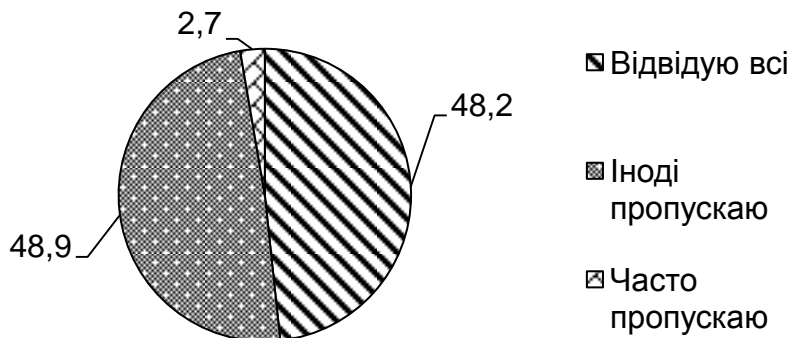

Рис. 3.10. Оцінка власного відвідування занять, %

Головною причиною пропусків студентів є "поважні обставини" – 90,4 %. Серед інших причин виділяється суспільна активність у ХНЕУ ім. С. Кузнеця – 17,9 %, робота – 12,1 %, думка, що не всі дисципліни потрібні – 12,1 % та особисте життя – 10,8 %. Не цікаво на заняттях є причиною для 8,3 %. Відсутність контролю та відповідальності майже не впливають на пропуски занять (3,7 % та 1,0 %, відповідно) (рис. 3.11).

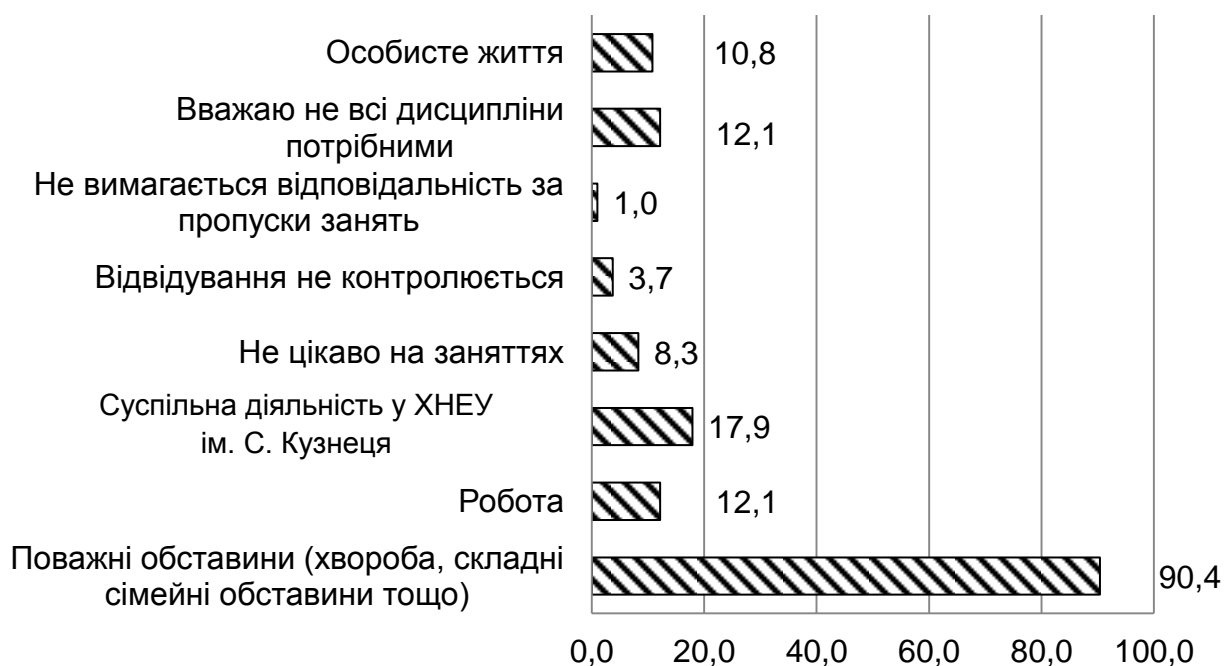

Рис. 3.11. Оцінка причин пропусків занять, %

У разі виникнення проблем студенти частіше за все можуть розраховувати на себе (94,8 %), рідних (86,3 %) та друзів (47,7 %). На деканат, куратора групи та викладачів можуть розраховувати лише 20,1 % 16,4 % та 12,8 % (рис. 3.12).

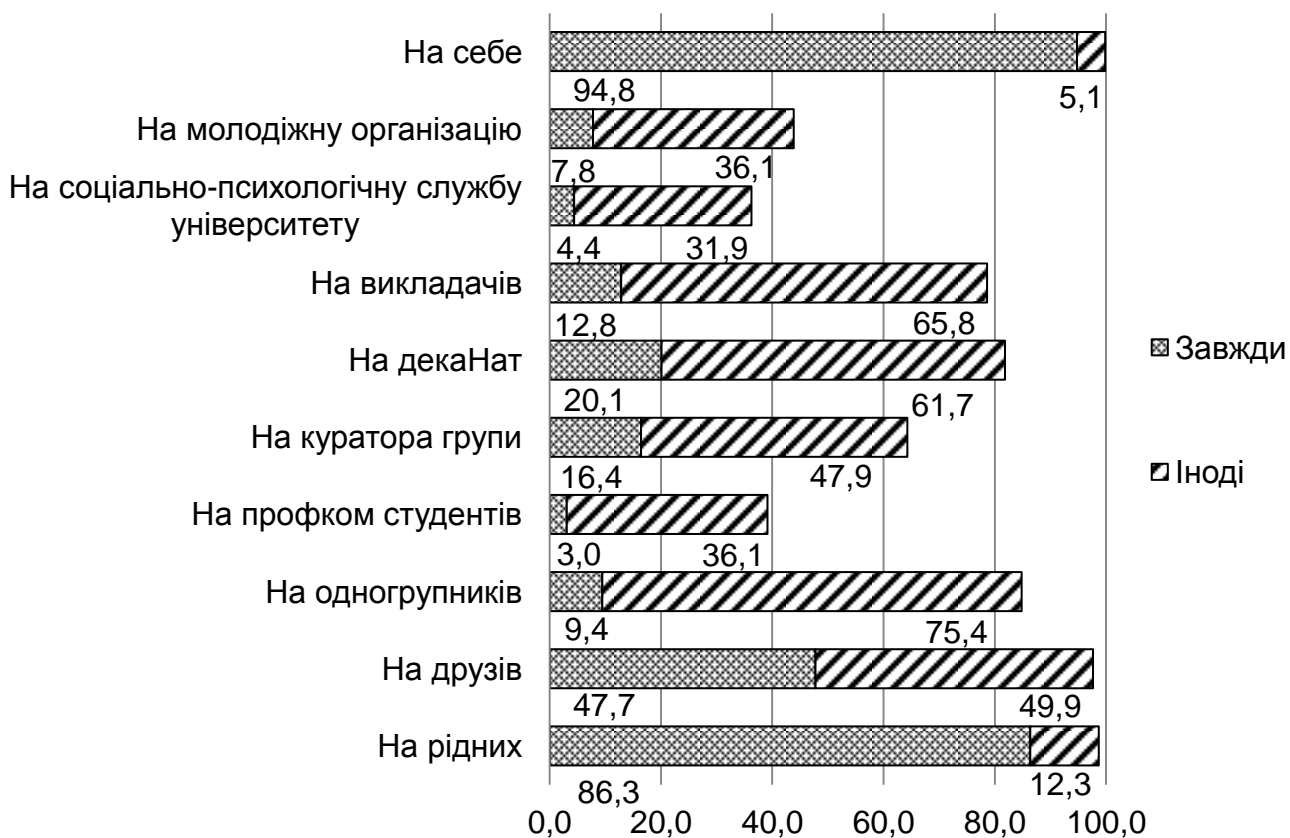

Рис. 3.12. Оцінка можливості допомоги студенту за необхідності, %

Більше половини студентів не бере участі у суспільному житті університету (55,3 %), у спортивних секціях задіяні 20,7 % студентів, у молодіжній організації – 15,9 %. У гуртках із художньої самодіяльності беруть участь 9,2 %. 5,1 % студентів працюють у органах студентського самоврядування в гуртожитках. У інших організаціях беруть участь менше 5 % (рис. 3.13).

Рис. 3.13. Оцінка залучення студентів до суспільної активності у ХНЕУ ім. С. Кузнеця, %

У студентів майже не виникають проблеми у спілкуванні (оцінки "часто" та "дуже часто" отримали менше 5 %). Найбільше проблем у спілкуванні за мешканцями та адміністрацією гуртожитків. Менше за все проблем у спілкуванні зі студентами інших груп чи курсів (0,9 %), працівниками деканатів (1,3 %) та куратором (1,4 %) (рис. 3.14).

Серед запропонованих тверджень найменший рівень задоволеності за питаннями "мене задовольняє розклад занять" (3,07 бала), "куратор приділяє мені та одногрупникам достатньо уваги" (3,18 бала), "викладачі відносяться до мене не упереджено" та "тижневе навчальне навантаження є збалансованим" (по 3,21 бала). "заняття проводяться у цікавій формі" (3,36 бала), "мені подобається організація харчування у ХНЕУ ім. С. Кузнеця" (3,37 бала), "мені подобається перелік навчальних дисциплін" (3,42 бала).

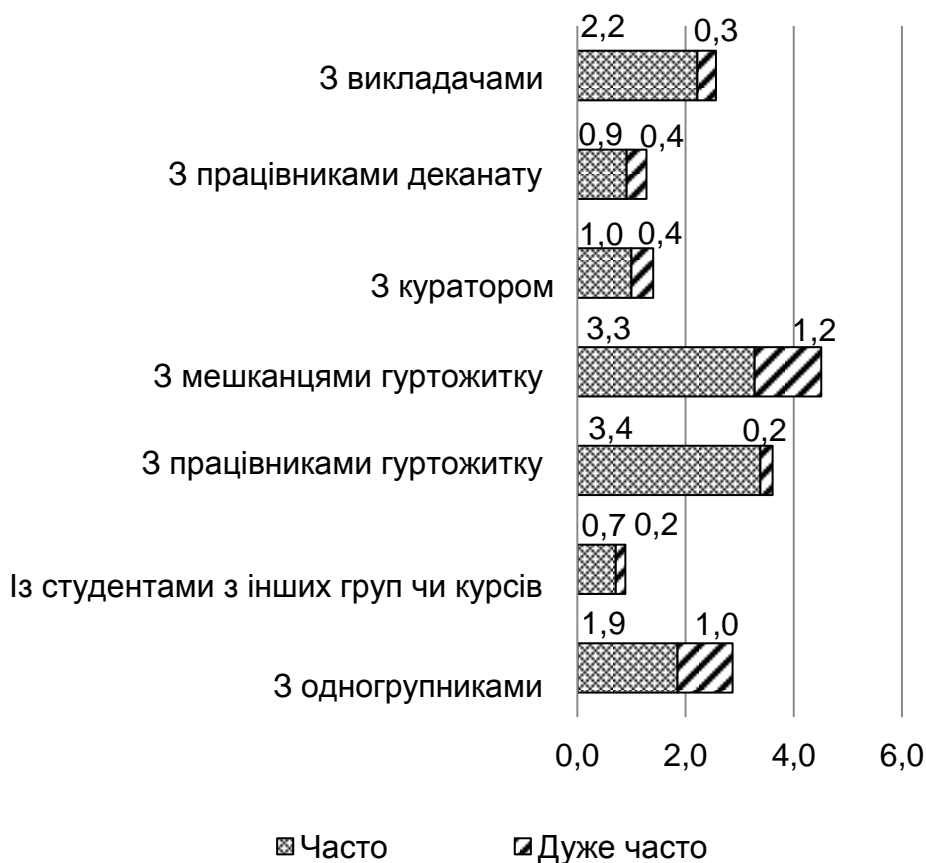

Рис. 3.14. Оцінка частоти виникнення проблем у спілкуванні, %

Найвищі оцінки отримали питання "у мене є змога отримати інформацію про заходи, що відбуваються в ХНЕУ ім. С. Кузнеця" (4,27 бала) та "мені подобаються навчальні аудиторії" (4,05 бала); "у ХНЕУ ім. С. Кузнеця у мене є можливість для саморозвитку" (3,89 бала); "мене задовольняє рівень навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця" (3,86 бала); "мене об'єктивно оцінюють викладачі на заняттях" (3,78 бала) (рис. 3.15).

Серед різних сторін навчання найбільше студентам зрозумілі правила поведінки в університеті (92,7 %), найменше зрозуміло, як виконувати самостійні завдання та вимоги викладачів (по 66,9 %), крім того не всі студенти розуміють, яку спеціальність вони отримують після закінчення університету (68,0 %) (рис. 3.16).

Більшість студентів задоволена власною групою та бажали б продовжити навчання в ній (85,5 %), лише 3,9 % не згодні із цим. Змінити спеціальність бажують 9,4 %. Кинути навчання у ЗВО бажують 5,4 %. Працювати за обраною спеціальністю хотіли би 65,8 %, а не хотіли 8,9 %, значна частина студентів, ще не визначилась (25,6 %) (рис. 3.17).

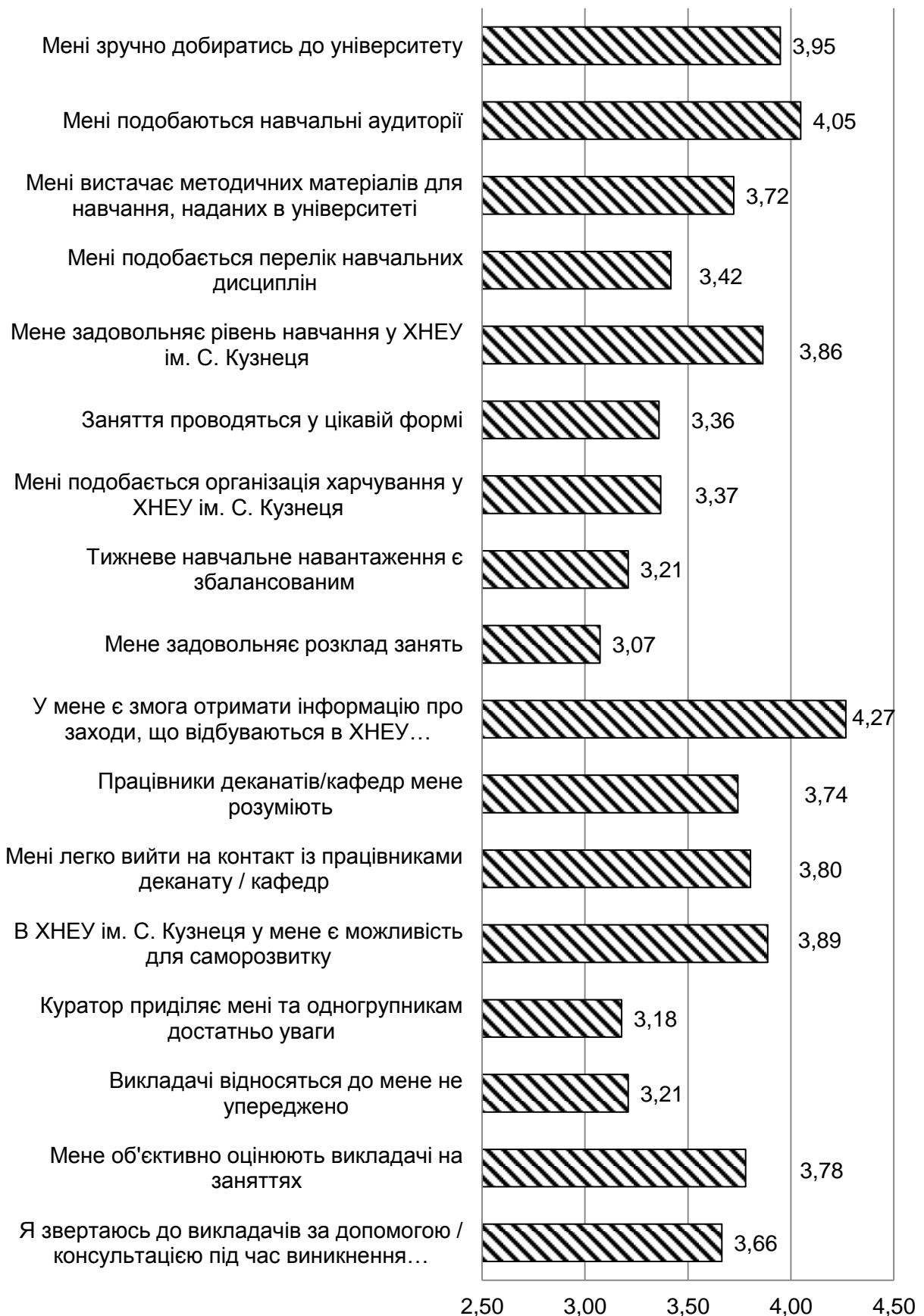

Рис. 3.15. Оцінка ставлення студентів до окремих аспектів навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця, бали

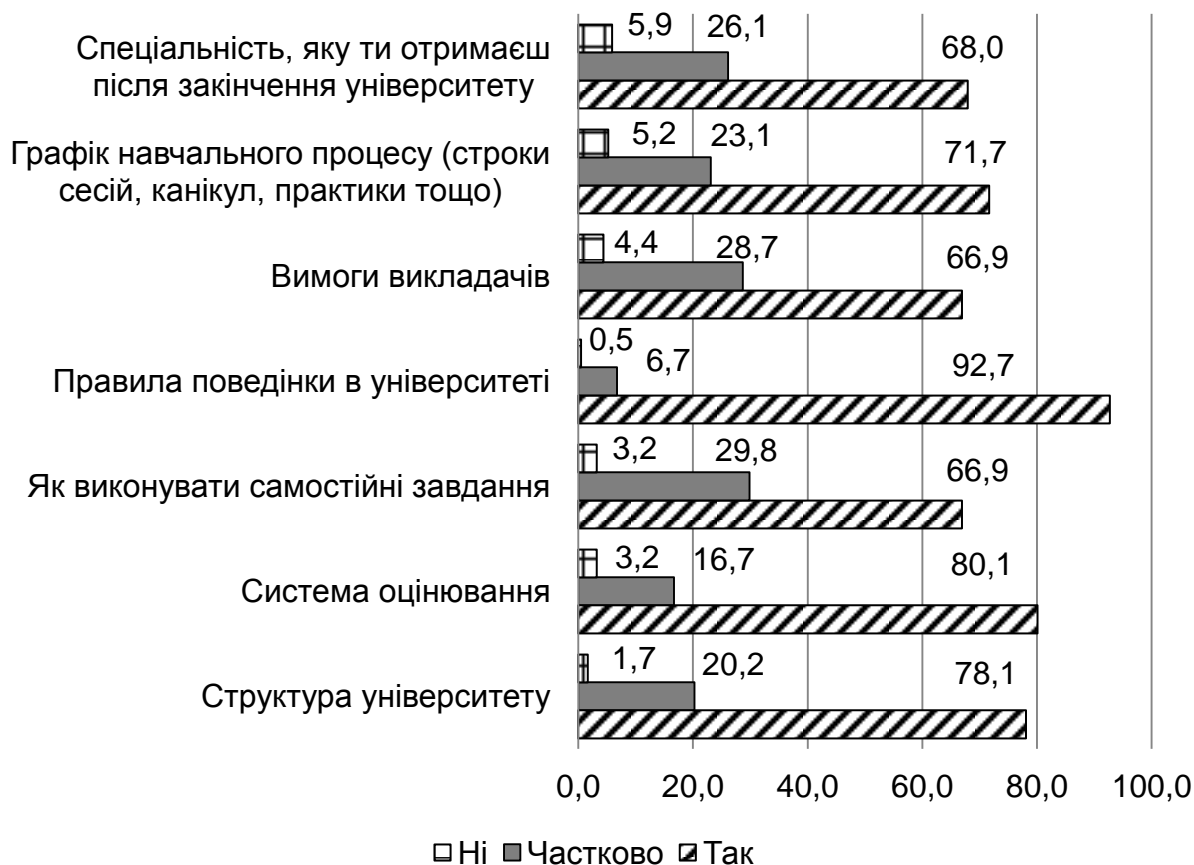

Рис. 3.16. Оцінка обізнаності студентів стосовно окремих аспектів навчання, %

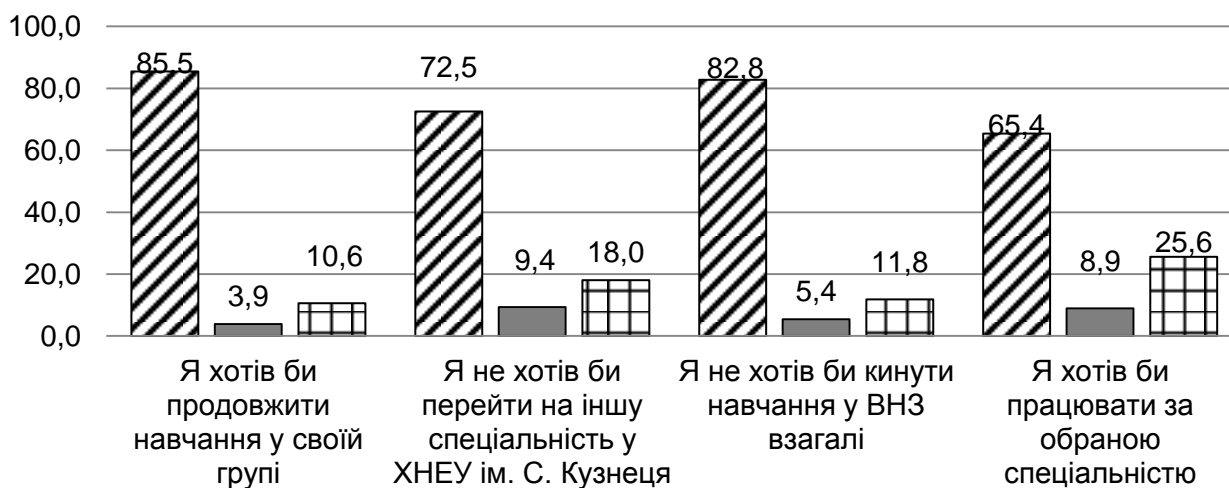

Рис. 3.17. Оцінка ставлення студентів до місця навчання, %

Лише 36,6 % студентів вважають, що повністю адаптувалися до навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 55,6 % студентів – майже повністю. Мають деякі проблеми 6,7 %. А зовсім не адаптувалися лише 0,3 % (рис. 3.18).

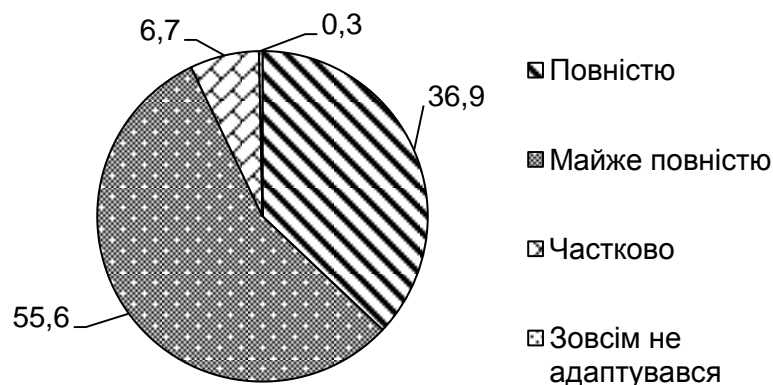

Рис. 3.18. Самооцінка рівня адаптації студентів до навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця, %

У цілому студенти задоволені навчанням у ХНЕУ ім. С. Кузнеця та 75,7 % не жалкують, що стали студентами ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Жалкують лише 2,0 %, а частково – 22,3 % (рис. 3.19).

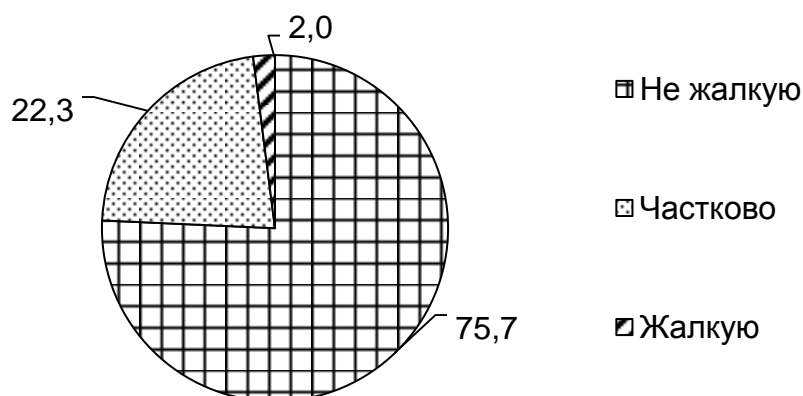

Рис. 3.19. Ставлення студентів до ХНЕУ ім. С. Кузнеця, %

3.3. Результати контент-аналізу: відгуки та побажання студентів

Контент-аналіз основних проблем, що найбільше турбує студентів виявив: навчальний процес (61,4 %). Серед нього найбільш проблемними є сесія (27,5 %) та розклад / графік навчального процесу (13,9 %). Є також питання до навчального навантаження (5,8 %), процесу навчання та викладання (5,2 %) та оцінювання (4,9 %). Взагалі не мають проблем або турбот та в цілому позитивно оцінюють стан 19,7 %. Серед інших груп найбільше турбує гуртожиток (5,5 %) (табл. 3.1).

Результати контент-аналізу проблем та турбот студентів

Узагальнення проблем та турбот студентів	Кількість, осіб	Частка в загальній чисельності, %
Загальний позитивний стан	132	19,7
Майбутнє	11	1,6
Працевлаштування	7	1,0
Навчальний процес, в тому числі:	411	61,4
Розклад. Графік навчального процесу	93	13,9
Навчальне навантаження	39	5,8
Навчання та викладання	35	5,2
Взаємовідносини. викладачі, куратор, деканат	19	2,8
Майнори	8	1,2
Оцінювання	33	4,9
Сесія	184	27,5
Стипендія	17	2,5
Гуртожиток	37	5,5
Харчування	10	1,5
Особисте життя, особистість	20	3,0
Інше	24	3,6
Всього	669	100,0

3.4. Результати опитування студентів по факультетам

Розподіл студентів, що взяли участь у опитування за факультетами:
 економіка і право – 84 осіб;
 економічна інформатика – 98 осіб;
 консалтингу і міжнародного бізнесу – 72 осіб;
 менеджменту і маркетингу – 135 осіб;
 міжнародних економічних відносин – 128 осіб;
 фінансів – 76 осіб

Найбільш освічені про свої права та обов'язки студенти факультету МіМ (71,1 %), найменш – ЕІ (54,1 %) (рис. 3.20).

У цілому враження студентів від навчання у ЗВО подібно на всіх факультетах та різниця не значна, однак є відхилення за окремими позиціями. Так, "організація навчання відмінна від шкільної" найбільше вразила студентів факультету КіМБ (54,2 %), найменше – факультетів ЕП (38,1 %)

та ФФ (38,2 %). "Великий обсяг самостійної роботи" вразив усі факультети майже однаково (33 – 44 %), крім факультету МіМ – 20,7 %. Враження від особливостей самостійного життя у відриві від родини однаково оцінені студентами всіх факультетів (20 – 25 %). Те саме стосується і особливостей спілкування у студентському колективі порівняно зі шкільним – (21 – 31 %). Зміна ставлення до студента порівняно зі ставленням до школяра вразила студентів більшості факультетів у межах 42 – 50 %. Лише студенти факультетів КіМБ та ФФ оцінили меншою мірою (33,3 % та 34,1 %) (табл. 3.2).

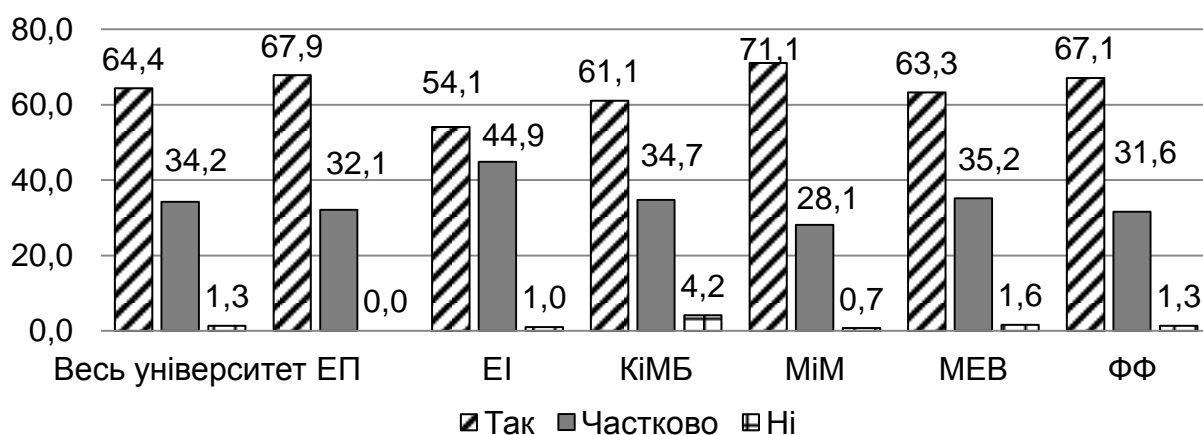

Рис. 3.20. **Обізнаність студентів відносно своїх прав та обов'язків за факультетам, %**

Таблиця 3.2

Найсильніші враження студентів на початку навчання за факультетами, %

Найсильніші враження	Університет	ЕП	ЕІ	КіМБ	МіМ	МЕВ	ФФ
Організація навчання відмінна від шкільної	45,5	38,1	45,9	54,2	45,2	49,2	38,2
Великий обсяг самостійної роботи	35,4	35,7	39,8	33,3	20,7	43,0	44,7
Особливості самостійного життя у відриві від сім'ї	23,1	22,6	25,5	20,8	23,0	22,7	23,7
Спілкування в студентському колективі інше, ніж у школі	25,5	29,8	31,6	25,0	23,0	22,7	21,1
Ставлення до студента інше, ніж до учня	43,2	48,8	50,0	33,3	42,2	45,3	34,2

Оцінка студентського життя порівняно зі шкільним більш-менш однаково висока на всіх факультетах (близько 80 % студентів оцінюють,

як більш цікаве. Лише студенти факультету КіМБ дають меншу оцінку (70,8 %), а майже для чверті (23,6 %) немає ніякої різниці (рис. 3.21).

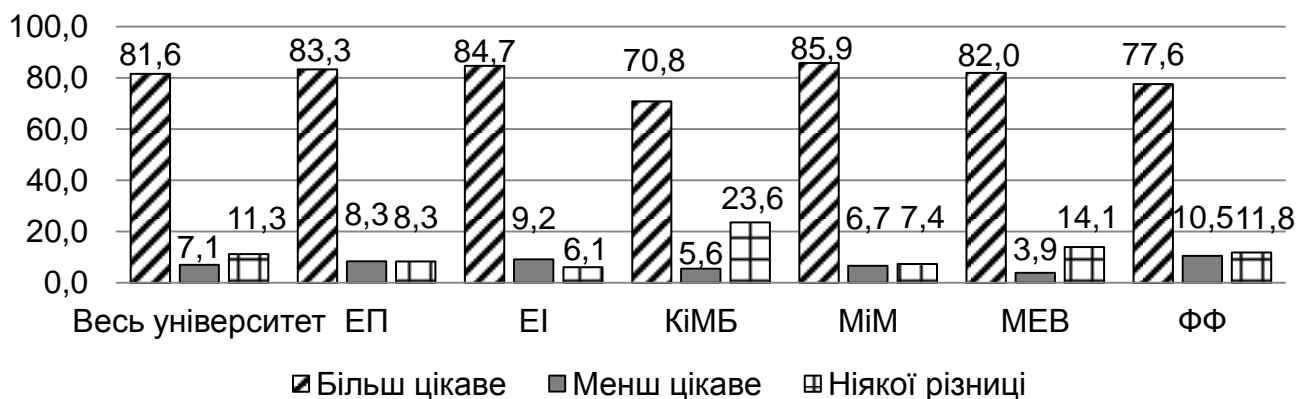

Рис. 3.21. Оцінка студентського життя порівняно зі шкільним за факультетами, %

Оцінка стосунків, що склалися у студентській групі більш-менш однаково висока на всіх факультетах. Найкращі відносини у групах на факультеті МіМ, найгірші – ЕП (рис. 3.22).

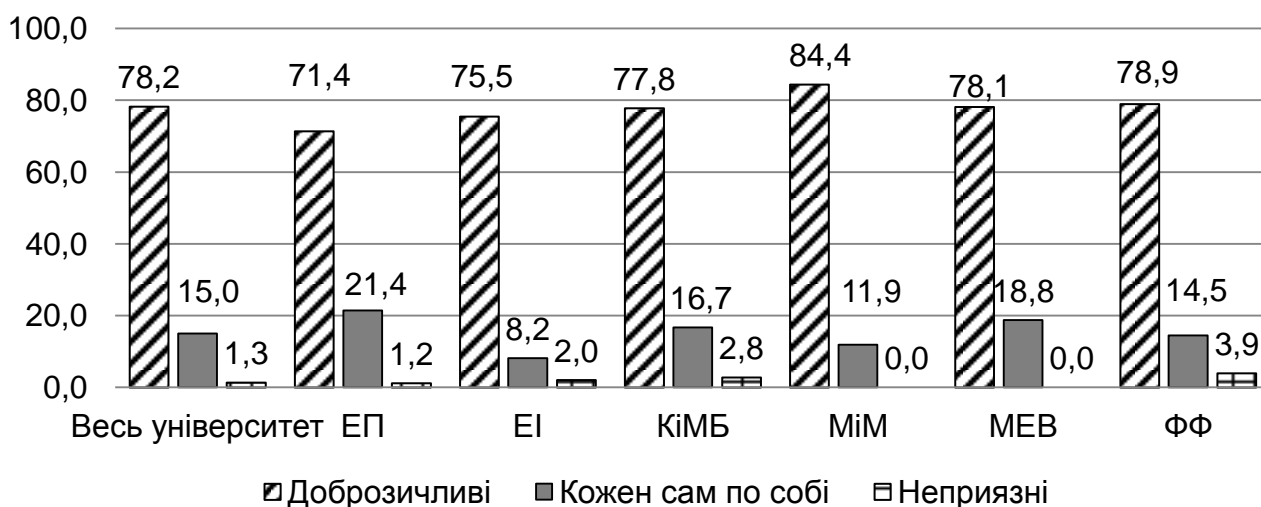

Рис. 3.22. Оцінка стосунків, що склалися у групі за факультетами, %

Більшість студентів на всіх факультетах спілкується зі всіма одногрупниками (59 – 67 %), значна частика (26 – 32 %) спілкується лише з деякими одногрупниками. На кожному факультеті є стабільна група студентів, які спілкуються лише з навчальних питань 5 – 8 % від всіх студентів (рис. 3.23).

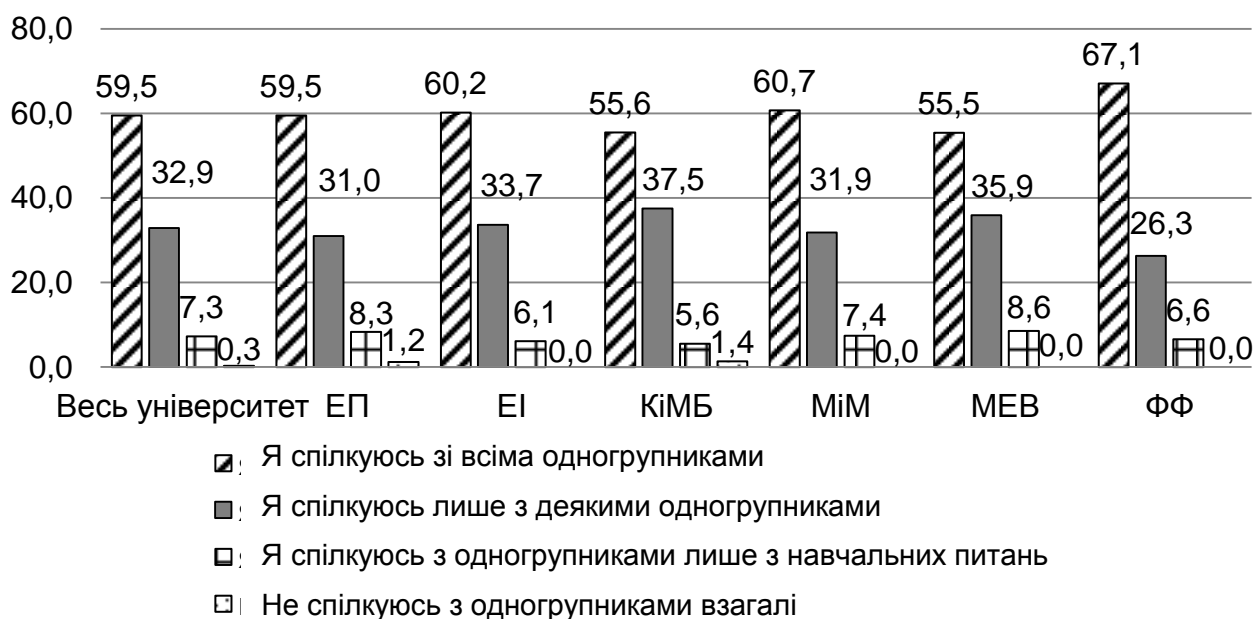

Рис. 3.23. Оцінка ступеня спілкування з одногрупниками, %

Для студентів усіх факультетів найважчим було "адаптуватися до навчальних вимог в університеті" та "розібратися з новою системою оцінювання" (оцінки 44 – 60 %). Лише на факультеті МіМ адаптація до навчальних вимог не була дуже важливою проблемою (лише 31,1 %). Оцінка інших складностей майже не відрізняється за факультетами (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Найбільші складності на початковому етапі навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця, %

Складності на початку навчання	Весь університет	ЕП	ЕІ	КіМБ	МіМ	МЕВ	ФФ
Адаптуватися до навчальних вимог в університеті	49,6	54,8	58,2	54,2	31,1	49,2	60,5
Розібратися з новою системою оцінювання результатів навчання	54,3	57,1	51,0	44,4	60,7	54,7	52,6
Увійти у студентський колектив	16,0	11,9	19,4	13,9	11,9	20,3	18,4
Спілкуватися із викладачами	12,6	11,9	11,2	18,1	8,1	14,8	13,2
Звикнути до інших умов життя	27,8	25,0	29,6	23,6	27,4	31,3	26,3

Проживають студенти найчастіше з батьками або в гуртожитку. Однак в цілому в гуртожитку проживає більше половини студентів (найбільша їх частка на факультеті ФФ – 64,5 %) (рис. 3.24).

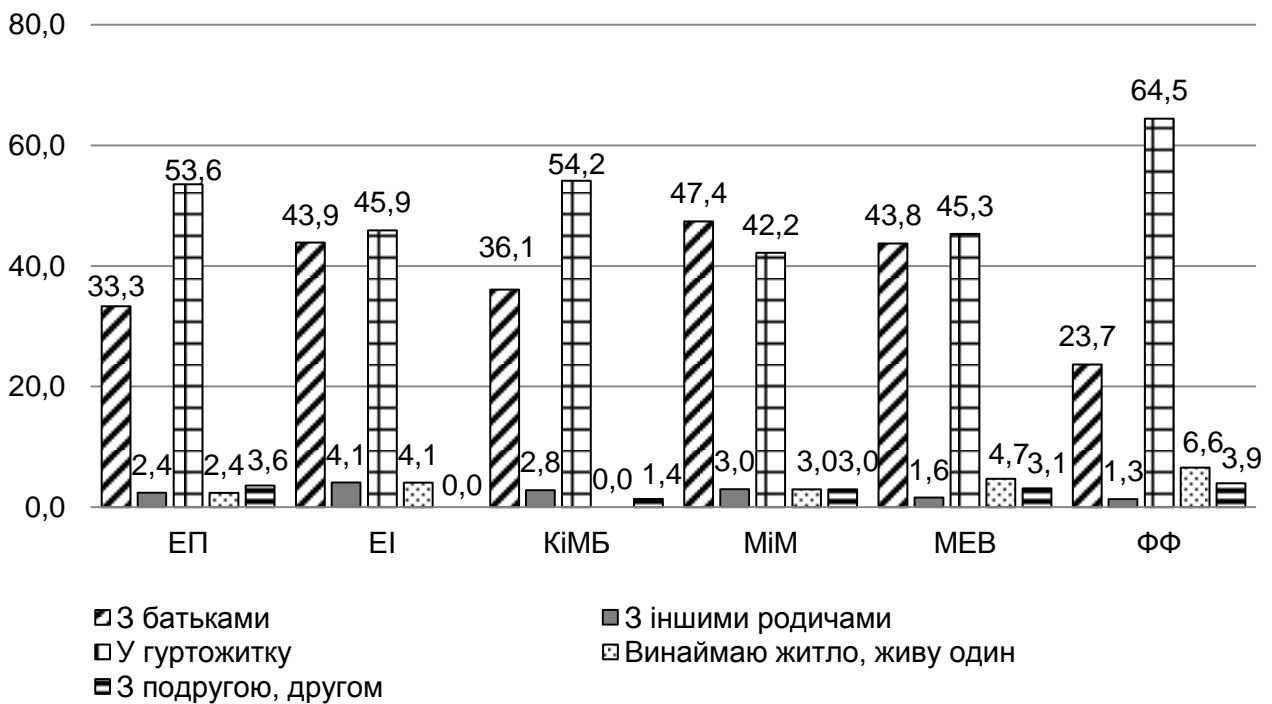

Рис. 3.24. Місце проживання студентів за факультетами, %

Оцінка умов проживання в гуртожитку в цілому подібна за всіма факультетами та за більшістю аспектів коливання незначні. Однак студенти факультетів EP та MiM найгірше оцінюють власні умови проживання у гуртожитку (3,15 та 3,51 бали). На факультеті фінансів також досить низька оцінка (3,69 бали). Найвища оцінка (значно вища порівняно з іншими факультетами) на факультеті KiMB (4,59). Серед інших проблем у студентів факультету EP та MiM виникають проблеми у відносинах зі студрадою (оцінки 3,94 та 4,0 бали відповідно) (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Оцінка умов проживання в гуртожитку, бали

Проблеми проживання в гуртожитку	Весь університет	EP	EI	KiMB	MiM	MEB	FF
У мене зручні умови проживання	3,76	3,51	3,94	4,59	3,15	3,98	3,69
Мені подобаються сусіди по кімнаті	4,10	4,15	4,08	3,90	4,19	4,37	3,90
У мене не має проблем з адміністрацією гуртожитку	4,41	4,26	4,29	4,67	4,53	4,55	4,29
У мене не має проблем зі студрадою	4,27	3,94	4,54	4,67	4,00	4,35	4,31
У мене не виникає проблем з оформленням документів для проживання у гуртожитку	4,50	4,49	4,54	4,77	4,56	4,47	4,31

На основі самооцінки відвідування занять найгірше відвідують їх студенти факультету ЕП (всього 39,3 % відвідують всі заняття та 7,1 % часто пропускають). Найвищі показники відвідування занять на факультеті МЕВ (52,3 % відвідують всі заняття, а часто пропускають лише 1,6 %) (рис. 3.25).

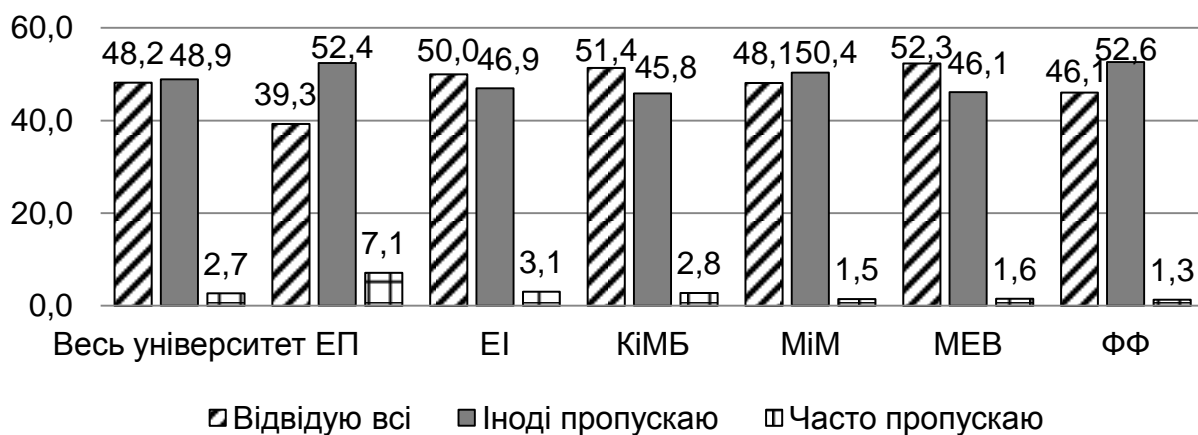

Рис. 3.25. Оцінка власного відвідування занять за факультетам, %

Серед причин пропусків найбільшу частину складають поважні обставини (86 – 94 % на всіх факультетах). Через роботу найбільше пропускають заняття студенти факультету ЕП та МіМ (19,0 % та 17,8 %), найменше – ФФ (6,6 %) та МЕВ (7,0 %). Суспільна діяльність у ХНЕУ ім. С. Кузнеця найбільш впливає на відвідування занять на факультеті ЕП (26,2 %), найменш – на МЕВ (8,6 %) (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Причини пропусків занять, %

Причини пропусків занять	Весь університет	ЕП	ЕІ	КіМБ	МіМ	МЕВ	ФФ
Поважні обставини (хвороба, складні сімейні обставини тощо)	90,4	94,0	89,8	86,1	87,4	92,2	92,1
Робота	12,1	19,0	9,2	12,5	17,8	7,0	6,6
Суспільна діяльність у ХНЕУ ім. С. Кузнеця	17,9	26,2	22,4	18,1	19,3	8,6	14,5
Не цікаво на заняттях	8,3	11,9	5,1	4,2	11,1	5,5	11,8
Відвідування не контролюється	3,7	6,0	2,0	2,8	1,5	3,1	9,2
Не вимагається відповідальність за пропуски занять	1,0	1,2	0,0	1,4	0,7	0,8	2,6
Вважаю не всі дисципліни потрібними	12,1	16,7	17,3	9,7	10,4	7,8	13,2
Особисте життя	10,8	10,7	12,2	9,7	8,9	9,4	15,8

Більше половини студентів не беруть участь у суспільному житті університету. Найактивнішим є факультет ЕП (не беруть участь всього 47,6 %), найменш – МЕВ (не беруть участь 62,5 %). На спортивних секціях максимально задіяні студенти ЕП (31 %), у Молодіжній організації найбільше задіяні студенти факультетів КіМБ та МіМ (20,8 % та 20,7 %), у художній самодіяльності більш за все задіяні студенти факультету ЕП (14,3 %) (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

**Оцінка залученості студентів до суспільної активності
у ХНЕУ ім. С. Кузнеця за факультетами, %**

Види суспільного життя	Весь університет	ЕП	ЕІ	КіМБ	МіМ	МЕВ	ФФ
Молодіжна організація	15,9	16,7	12,2	20,8	20,7	7,8	18,4
Органи студентського самоврядування у гуртожитку	5,1	0,0	12,2	4,2	3,7	3,9	6,6
Наукові гуртки та організації	4,2	7,1	0,0	5,6	7,4	1,6	3,9
Дебатний клуб	2,4	0,0	2,0	1,4	5,2	3,1	0,0
Гуртки з художньої самодіяльності	9,1	14,3	4,1	2,8	11,9	10,9	7,9
Спортивні секції, туризм	20,7	31,0	23,5	20,8	16,3	19,5	14,5
Студентська профспілка	2,7	6,0	0,0	2,8	1,5	3,9	2,6
Театр "Кузнеці"	1,5	0,0	2,0	1,4	3,0	0,8	1,3
Не беру участь	55,3	47,6	57,1	52,8	54,1	62,5	53,9

За оцінкою студентів проблеми у спілкуванні найчастіше виникають на факультеті ЕІ, а найменше – факультет МіМ. На факультеті ЕП найбільше проблем у спілкуванні з працівниками гуртожитку (6,3 %) та мешканцями гуртожитку (4,3 %). Усі інші групи отримали дуже низькі оцінки, а деякі не отримали взагалі. На факультеті ЕІ найпроблемнішими групами є "працівники гуртожитку" (7,0 %) та "однорупники" (6,1 %). На факультеті КіМБ – мешканці гуртожитку (8,1 %) та викладачі (7,0 %). На факультеті МіМ дуже низькі оцінки, але найвищі отримані за групами "працівники гуртожитку" (3,2 %) та "однорупники" (2,2 %). На факультеті МЕВ найбільше проблем у спілкуванні з "мешканцями гуртожитку" (6,5 %). На ФФ – з викладачами (4,0 %) та однорупниками (3,9 %) (табл. 3.7).

**Оцінка частоти виникнення проблем у спілкуванні
за факультетами, %**

Партнери спілкування	Весь університет	ЕП	ЕІ	КіМБ	МіМ	МЕВ	ФФ
З одногрупниками	2,9	0,0	6,1	1,4	2,2	3,1	3,9
Із студентами з інших груп чи курсів	0,9	0,0	1,1	3,0	0,8	0,8	0,0
Із працівниками гуртожитку	3,6	6,3	7,0	1,7	3,2	2,0	1,7
Із мешканцями гуртожитку	4,5	4,3	4,9	8,1	1,0	6,5	3,1
Із куратором	1,4	0,0	4,2	1,7	0,0	1,2	1,6
Із працівниками деканату	1,3	1,3	3,1	3,1	0,0	0,9	0,0
Із викладачами	2,6	1,2	3,1	7,0	0,8	1,6	4,0

Найпроблемнішим для студентів є розклад занять (3,07 балів), однак на факультеті МЕВ значно вища оцінка (3,8), а на ФФ – значно нижча (2,21 %). На факультетах ЕП та КіМБ також є значні претензії до розкладу занять (2,76 та 2,6 бала, відповідно). Наступною проблемою є питання "куратор приділяє мені та одногрупникам достатньо уваги", яке отримало лише 3,18 бала. На факультетах ЕІ та ЕП значно вищі оцінки (4,14 та 3,83 бала), відносно вища оцінка також на факультеті МіМ (3,49 бала). Факультети МЕВ отримав значно нижчі оцінку – всього 1,98 бала. На ФФ оцінка також нижче середньої, але не сильно (2,75 бала). Іншою проблемою є збалансованість тижневого навантаження (3,21 бала). На факультетах МЕВ та ЕІ трохи вищі оцінки (3,71 та 3,68 бала), а на ФФ та КіМБ – нижчі. У цілому чітко простежується зв'язок між збалансованістю навантаження та задоволеністю розкладом занять. Проблемним є питання упередженості ставлення викладачів до студентів (3,21 бала). Вона однакова для всіх факультетів, коливання в оцінках не значне. Усі інші питання не викликали значних розбіжностей в оцінках. Незначна різниця була за питанням "мені зручно добиратися до університету" (3,95 бала). Факультет КіМБ оцінив вище – 4,38 бала, а ФФ оцінив нижче – 3,28 бала. Крім того питання "я звертаюсь до викладачів за допомогою / консультацією у разі виникнення складностей у навчанні" та "мене об'єктивно оцінюють викладачі на заняттях" факультет ФФ оцінив дещо нижче, ніж у середньому по університету (3,21 та 3,37 бала, відповідно). У цілому чітко простежується, що студенти ФФ нижче, ніж інші факультети, оцінюють різні аспекти навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 3.8).

**Оцінки ставлення студентів до різних аспектів навчання
у ХНЕУ ім. С. Кузнеця (оцінка за п'ятибальною шкалою)**

Проблемні питання	Весь університет	ЕП	ЕІ	КіМБ	МіМ	МЄВ	ФФ
Мене задовольняє розклад занять	3,07	2,76²	3,26	2,6²	3,18	3,8¹	2,21²
Куратор приділяє мені та одногрупникам достатньо уваги	3,18	3,83¹	4,14¹	3,08	3,49¹	1,98²	2,75²
Викладачі відносяться до мене не упереджено	3,21	3,3	3,47	3,11	3,2	3,16	2,96
Тижневе навчальне навантаження є збалансованим	3,21	3,02	3,66¹	2,86²	3,12	3,71¹	2,47²
Заняття проводяться у цікавій формі	3,36	3,35	3,46	3,08	3,39	3,5	3,21
Мені подобається організація харчування у ХНЕУ ім. С. Кузнеця	3,37	3,12	3,36	3,1	3,39	3,59	3,5
Мені подобається перелік навчальних дисциплін	3,42	3,45	3,4	3,25	3,44	3,58	3,25
Я звертаюсь до викладачів за допомогою / консультацією в разі виникнення складностей у навчанні	3,66	3,68	3,83	3,79	3,63	3,77	3,21²
Мені вистачає методичних матеріалів для навчання, наданих в університеті	3,72	3,82	3,61	3,86	3,7	3,73	3,66
Працівники деканатів / кафедр мене розуміють	3,74	3,62	3,91	3,49	3,5	3,96	3,96
Мене об'єктивно оцінюють викладачі на заняттях	3,78	3,93	3,81	3,75	3,76	3,94	3,37
Мені легко вийти на контакт із працівниками деканату / кафедр	3,8	3,65	4,0	3,71	3,64	3,93	3,87
Мене задовольняє рівень навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця	3,86	4,02	3,83	3,78	3,76	3,95	3,86
В ХНЕУ ім. С. Кузнеця у мене є можливість для саморозвитку	3,89	3,94	3,86	3,68	3,97	3,91	3,88
Мені зручно добиратись до університету	3,95	4,17	4,1	4,38	3,83	3,97	3,28
Мені подобаються навчальні аудиторії	4,05	3,92	4,07	4,13	3,93	4,12	4,17
У мене є змога отримати інформацію про заходи, що відбуваються в ХНЕУ ім. С. Кузнеця	4,27	4,37	4,12	4,31	4,16	4,37	4,32

Умовні позначення:

¹ Оцінки факультету вищі на 0,3 бала та більше оцінок по університету.

² Оцінки факультету нижчі на 0,3 бала та більше оцінок по університету.

У цілому студенти першого курсу досить обізнані стосовно інформації та правил роботи в університеті. Крім того, відмінність в оцінках різних факультетів не дуже висока. Маже всі студенти розуміють правила поведінки в університеті (90 – 95 %). Зі структурою університету розібралися 73 – 81 % студентів. Із системою оцінювання 73 – 85 %. Трохи виділяється за цим питанням факультет ЕП (73,8 %, що значно нижче ніж найближча оцінка – 78,6 %). З графіком навчального процесу розібралися 69 – 73 % студентів. Факультети ЕП, МіМ та ФФ більш-менш розуміють свою майбутню спеціальність (71 – 74 %). Студенти факультетів ЕІ, КіМБ та МЕВ навпаки розуміють це меншою мірою (61 – 63 %). Найгірше розуміють "як виконувати самостійні завдання" на факультетах КіМБ та ФФ (62,5 та 59,2 %, відповідно). "Вимоги викладачів" найкраще розуміють студенти факультетів МіМ та МЕВ (72,6 %, та 71,9 %, відповідно), найгірше – студенти факультету КіМБ (54,2 %) (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Оцінка обізнаності студентів стосовно окремих аспектів навчання за факультетами, %

Аспекти навчання	Весь університет	ЕП	ЕІ	КіМБ	МіМ	МЕВ	ФФ
Структура університету	78,1	81,0	73,5	75,0	79,3	78,1	81,6
Система оцінювання	80,1	73,8	78,6	80,6	85,9	78,1	81,6
Як виконувати самостійні завдання	66,9	69,0	73,5	62,5	67,4	67,2	59,2
Правила поведінки в університеті	92,7	95,2	90,8	91,7	91,1	93,8	94,7
Вимоги викладачів	66,9	64,3	66,3	54,2	72,6	71,9	64,5
Графік навчального процесу (строки сесій, канікул, практики тощо)	71,7	72,6	71,4	69,4	69,6	73,4	73,7
Спеціальність, яку ти отримаєш, після закінчення університету	68,0	71,4	61,2	63,9	74,1	62,5	75,0

Згідно з оцінками прихильності студентів власній групі / спеціальності помітно, що найменший рівень спостерігається на факультеті КіМБ. У кожному з питань він отримав найнижчу оцінку. Водночас інші факультети отримали близькі за значеннями оцінки. Особливо слід звернути увагу на питання "Я не хотів би перейти на іншу спеціальність у ХНЕУ ім. С. Кузнеця". Крім факультету КіМБ (61,5 %) студенти ФФ також дають не високі оцінки (64,5 %). Студенти МіМ та МЕВ навпаки дають досить високі оцінки (81,5 % та 76,6 %, відповідно) (табл. 3.10).

**Оцінка ставлення студентів до місця власного навчання
за факультетами, %**

Твердження	Весь університет	ЕП	ЕІ	КіМБ	МіМ	МЕВ	ФФ
Я хотів би продовжити навчання у своїй групі	85,5	91,7	86,7	76,4	86,7	85,9	82,9
Я не хотів би перейти на іншу спеціальність у ХНЕУ ім. С. Кузнеця	72,5	71,4	70,4	61,1	81,5	76,6	64,5
Я не хотів би кинути навчання у ЗВО взагалі	82,8	81,0	86,7	76,4	83,0	85,9	80,3
Я хотів би працювати за обраною спеціальністю	65,4	67,9	70,4	56,9	68,1	64,1	61,8
Я хотів би продовжити навчання у своїй групі	85,5	91,7	86,7	76,4	86,7	85,9	82,9
Я не хотів би перейти на іншу спеціальність у ХНЕУ ім. С. Кузнеця	72,5	71,4	70,4	61,1	81,5	76,6	64,5
Я не хотів би кинути навчання у ЗВО взагалі	82,8	81,0	86,7	76,4	83,0	85,9	80,3

Студенти всіх факультетів майже рівною мірою надавали пропозиції, у середньому близько однієї пропозиції на кожного респондента. Загальну позитивну оцінку, або відсутність проблем більше за все підкреслюють студенти факультету МЕВ (27,8 %). Також студенти цього факультету більше за все турбуються про своє майбутнє (5,6 % порівняно з 1,7 % по університету). Працевлаштування найбільше турбує студентів факультету ФФ (4,0 %). Проблеми, що стосуються навчального процесу, найбільше турбують студентів КіМБ (72,4 %), найменше – факультети МЕВ (48,4 %) та МіМ (50,7 %). Розклад занять та графік навчального процесу найбільше турбує студентів ЕП та ФФ (26,1 % та 24,0 %, відповідно). Майже не турбує це питання студентів факультету МЕВ (всього 0,8 %). Навчальне навантаження найбільше турбує студентів ЕІ (9,1 %), найменше – ФФ (2,7 %). Пропозиції стосовно навчання та викладання найбільше надавали студенти КіМБ (11,8 %) та МЕВ (11,1 %). Найменше ЕП та МіМ (3,3 % та 3,5 %, відповідно). Пропозицій щодо взаємовідносин із викладачами, куратором, деканатом дуже мало (всього 2,9 %), найбільше надавали студенти ФФ (6,7 %) найменше ЕІ (1,0 %). Стосовно майнорів студенти майже не дають ніяких пропозицій (1,2 % по всьому університету). Пропозицій щодо оцінювання 5 % по університету, на факультетах кількість пропозицій майже не відрізняється. Серед окремих груп пропозицій студентів найбільше турбує

сесія (28 % по університету). Більш за все вона турбує студентів КіМБ (35,5 %), менш за все ЕП та МіМ (14,1 % та 14,8 %, відповідно). Стипендія майже не турбує студентів (2,6 %). Гуртожиток найбільше турбує студентів МіМ (14,1 % порівняно з 5,5 % по університету) (табл. 3.11).

Таблиця 3.11

**Результати контент-аналізу проблем та турбот студентів
за факультетами, %**

Узагальнення пропозицій студентів	Частка до загальної чисельності на факультеті, %						
	Весь університет	ЕП	ЕІ	КіМБ	МіМ	МЕВ	ФФ
Загальний позитивний стан	19,3	18,5	19,2	19,7	23,2	27,8	18,7
Майбутнє	1,7	1,1	3,0	1,3	2,1	5,6	0,0
Працевлаштування	1,1	1,1	1,0	0,0	0,7	2,4	4,0
Навчальний процес, в тому числі:	61,7	60,9	57,6	72,4	50,7	48,4	64,0
Розклад. Графік навчального процесу	13,4	26,1	15,2	10,5	15,5	0,8	24,0
Навчальне навантаження	5,9	7,6	9,1	7,9	6,3	4,8	2,7
Навчання та викладання	5,3	3,3	5,1	11,8	3,5	11,1	5,3
Взаємовідносини. Викладачі, куратор, деканат	2,9	2,2	1,0	2,6	3,5	4,8	6,7
Майнори	1,2	0,0	2,0	0,0	2,1	1,6	0,0
Оцінювання	5,0	7,6	5,1	3,9	4,9	6,3	4,0
Сесія	28,0	14,1	20,2	35,5	14,8	19,0	21,3
Стипендія	2,6	2,2	3,0	0,0	2,8	4,0	2,7
Гуртожиток	5,5	7,6	2,0	1,3	14,1	4,0	2,7
Харчування	1,5	3,3	4,0	0,0	2,1	0,0	0,0
Особисте життя, особистість	3,0	2,2	5,1	2,6	2,1	2,4	0,0
Інше	3,6	3,3	5,1	2,6	2,1	5,6	1,3
Всього	100	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Самооцінка ступеня адаптованості у студентів подібна, в цілому можна сказати, що студенти факультету ФФ трохи більше адаптовані порівняно з іншими. На факультеті МіМ дуже багато як тих, хто повністю адаптувався, так і тих, хто частково. Студенти, які вважають, що вони взагалі не адаптувалися є лише на факультетах ЕП (1,2 %) та КіМБ (0,7 %). В абсолютних значеннях – це всього один студент на кожному з позначених факультетах (рис. 3.26).

Оцінка власного ставлення студентів до навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця свідчить, що вони в цілому задоволені. За факультетами різниця не велика. У цілому не менше 71 % респондентів не жалкують, що стали студентами ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Найбільше тих, хто жалкує, на факультеті ЕП (4,8 %) (рис. 3.27).

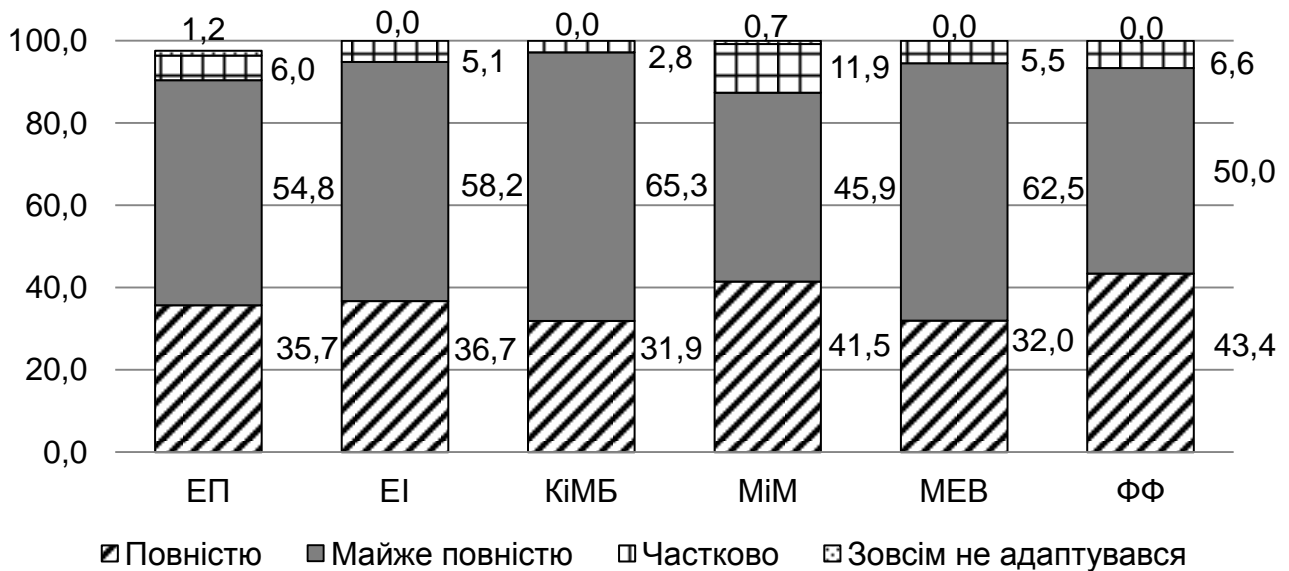

Рис. 3.26. Самооцінка рівня адаптації студентів до навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця за факультетам, %

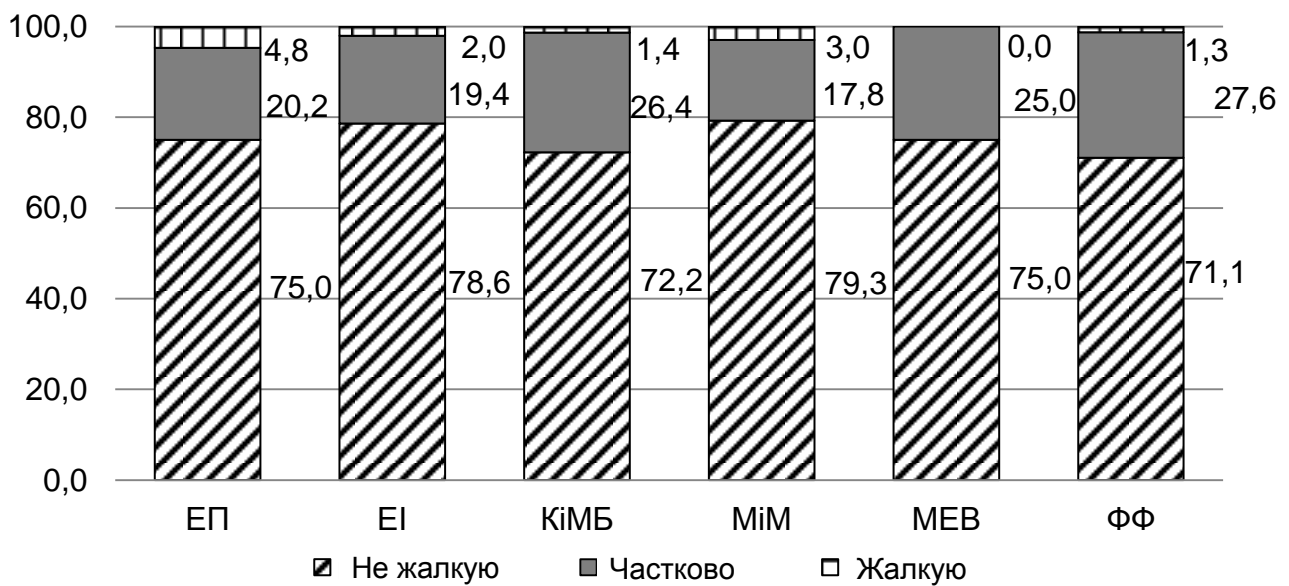

Рис. 3.27. Ставлення студентів до ХНЕУ ім. С. Кузнеця, %

3.5. Висновки з дослідження

Більшість студентів знають свої права та обов'язки (64,4 %). Найбільш освічені про свої права та обов'язки студенти факультету MiM (71,1 %), найменш – EI (54,1 %).

Найбільше студентів вразили зміна організації навчання (45,5 %) та зміна ставлення до студентів порівняно із ставленням до учнів (43,2 %). За факультетами результати приблизно подібні, виключення лише "орга-

нізація навчання відмінна від шкільної" найменше вразила студентів факультетів ЕП (38,1 %) та ФФ (38,2 %). "Великий обсяг самостійної роботи" найменш вразив студентів факультету МіМ (20,7 %).

Оцінка студентського життя порівняно зі шкільним більш-менш однаково висока (близько 80 % студентів оцінюють як більш цікаве), крім факультету КіМБ, де дають меншу оцінку (70,8 %).

У цілому студенти налагодили взаємодію у групі (78,1 % вважають відносини в групі доброзичливими, а 59,5 % спілкуються зі всіма членами групи). Оцінки обох питань майже не відрізняються за факультетами.

Найбільші складнощі на початковому етапі були викликані системою оцінювання (54,3 %) та навчальними вимогами (49,6 %). Лише на факультеті МіМ адаптація до навчальних вимог не була дуже важливою проблемою (лише 31,1 %). Оцінка інших складнощів майже не відрізняється за факультетами.

Проживають студенти найчастіше з батьками або в гуртожитку. Однак у цілому в гуртожитку проживає більше половини студентів (найбільша їх частка на факультеті ФФ – 64,5 %).

Найбільш незадоволені студенти умовами проживання (лише 66,5 % обрали оцінки 4 та 5 балів). Найменше проблем з оформленням документів (89,8 %) та взаємодії з адміністрацією гуртожитку (86,9 %). Найвища оцінка умов проживання на факультеті КіМБ (4,59 балів). Факультети ЕП та МіМ найгірше оцінюють власні умови проживання у гуртожитку (3,15 та 3,51 бала).

Згідно із самооцінкою студентів майже половина студентів відвідує всі заняття (48,2 %), іноді пропускають – 48,9 %. Найгірше їх відвідують студенти факультету ЕП (всього 39,3 % відвідують всі заняття та 7,1 % часто пропускають). Найвищі показники відвідування занять на факультеті МЕВ (52,3 % відвідують всі заняття, а часто пропускають лише 1,6 %). Головною причиною пропусків студентів є "поважні обставини" – 90,4 %. Серед інших причин виділяється суспільна активність у ХНЕУ ім. С. Кузнеця – 17,9 %, робота – 12,1 %, думка, що не всі дисципліни потрібні – 12,1 % та особисте життя – 10,8 %. Через роботу більше за все пропускають заняття студенти факультету ЕП та МіМ (19,0 % та 17,8 %), менше за все ФФ (6,6 %) та МЕВ (7,0 %). Суспільна діяльність у ХНЕУ ім. С. Кузнеця найбільше впливає на відвідування на факультеті ЕП (26,2 %), найменше на МЕВ (8,6 %).

У студентів майже не виникають проблеми у спілкуванні (оцінки "часто" та "дуже часто" отримали менше 5 %). Найбільше проблем у спілкуванні з мешканцями та адміністрацією гуртожитків.

Найменший рівень задоволеності студентів (максимум 5 балів) спостерігається за питаннями "мене задовольняє розклад занять" (3,07 бала), МЕВ значно вища оцінка (3,8), а на ФФ – значно нижча (2,21 бала). На факультетах ЕП та КіМБ також є значні претензії до розкладу занять (2,76 та 2,6 бала, відповідно). "Куратор приділяє мені та одногрупникам достатньо уваги" (3,18 бала), на факультетах ЕІ та ЕП значно вищі оцінки (4,14 та 3,83 бала), факультети МЕВ отримав значно нижчі оцінку – всього 1,98 бала. "Викладачі ставляться до мене не упереджено" (3,21 бала), відмінності між факультетами майже не має. "Тижневе навчальне навантаження є збалансованим" (по 3,21 бала). "Заняття проводяться у цікавій формі" (3,36 бала), "мені подобається організація харчування у ХНЕУ ім. С. Кузнеця" (3,37 бала), "мені подобається перелік навчальних дисциплін" (3,42 бала).

Найбільше студентам зрозумілі правила поведінки в університеті (92,7 %), найменше зрозуміло, як виконувати самостійні завдання та вимоги викладачів (по 66,9 %), крім того не всі студенти розуміють, яку спеціальність вони отримуються після закінчення університету (68,0 %).

Більшість студентів задоволена власною групою та бажали б продовжити навчання в ній (85,5 %), лише 3,9 % не згодні із цим. Змінити спеціальність бажують 9,4 %. Кинути навчання у ЗВО бажують 5,4 %. Працювати за обраною спеціальністю хотіли би 65,8 %, а не хотіли – 8,9 %, значна частина студентів, ще не визначилась (25,6 %). Згідно з оцінками прихильності студентів помітно, що найменший рівень спостерігається на факультеті КіМБ.

Контент аналіз основних проблем студентів, що найбільше студентів турбує навчальний процес (61,4 %). Проблеми, що стосуються навчального процесу, найбільше турбують студентів КіМБ (72,4 %), найменше – факультети МЕВ (48,4 %) та МіМ (50,7 %). Серед нього найпроблемнішими є сесія (27,5 %) та розклад / графік навчального процесу (13,9 %). Є також питання до навчального навантаження (5,8 %), процесу навчання та викладання (5,2 %) та оцінювання (4,9 %). Взагалі не мають проблем або турбот та в цілому позитивно оцінюють стан 19,7 %. Серед інших груп найбільше турбує гуртожиток (5,5 %).

Лише 36,6 % студентів вважають, що повністю адаптувалися до навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 55,6 % студентів – майже повністю. Мають деякі проблеми 6,7 %. А зовсім не адаптувалися лише 0,3 %.

У цілому студенти задоволені навчанням у ХНЕУ ім. С. Кузнеця та 75,7 % не жалкують, що стали студентами ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Жалкують лише 2,0 %, а частково – 22,3 %.

4. Результати дослідження "Якість організації навчального процесу у ХНЕУ ім. С. Кузнеця"

4.1. Опис дослідження та характеристика респондентів

У Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця було проведено опитування студентів другого та третього курсів 2016 – 2017 навчального року.

Мета дослідження – визначення ставлення студентів до актуальних проблем організації навчально-виховної роботи в ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Респонденти: студенти другого та третього курсів ХНЕУ ім. С. Кузнеця 2016-2017 навчального року.

Об'єкт дослідження – якість організації навчально-виховного процесу

Предмет дослідження: актуальні проблеми організації навчально-виховної роботи в ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Головні завдання дослідження:

визначення стану академічної підтримки студентів;

оцінити рівень виконання самостійної роботи студентами та ступінь її забезпечення її викладачами;

визначити рівень об'єктивності оцінювання та розповсюдження корупції під час виставлення оцінок;

оцінити рівень відвідування занять студентами, визначити причини пропусків та заходи боротьби з ними;

визначити рівень поінформованості студентів відносно програм подвійних дипломів та їх прагнення брати в них участь;

оцінити рівень соціальної активності, витрати часу на навчання, структуру їх дозвілля та пріоритету в навчанні;

визначити рівень розвитку академічної культури, зокрема рівень поширення плагіату серед студентів, його причини та заходи боротьби з ним.

Методи збору емпіричної інформації: онлайн анкетування студентів другого та третього курсів ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Усього у дослідженні брали участь 413 студентів 2 – 3 курсів навчання. Розподіл студентів за курсами був такий: 61 % – другий курс, 39 % – третій курс. Цей розподіл відповідає розподілу студентів у генеральній сукупності. Водночас факультети представлені нерівномірно: більше всього

відповіло на питання анкети студентів на факультеті ЕІ (25 %), МЕВ (24 %) та МіМ (20 %), всі інші факультети отримали 10 – 11 %. Серед опитуваних 71 % жінок та 29 % чоловіків, що повною мірою відповідає розподілу в генеральній сукупності.

4.2. Результати опитування за групою питань "Академічна підтримка"

Питання цієї групи призначені для визначення стану академічної підтримки студентів, консультування стосовно майбутньої професії тощо.

Майже не взаємодіють із куратором академічної групи 49 % студентів. Це свідчить про слабку організацію цього виду діяльності (лише у 29 % куратор постійно контролює та допомагає групі). Робота з кураторами найкраще організована на факультетах ЕП та ЕІ, найгірше – на ФФ та МЕВ. Інші факультети отримали середні оцінки (рис. 4.1).

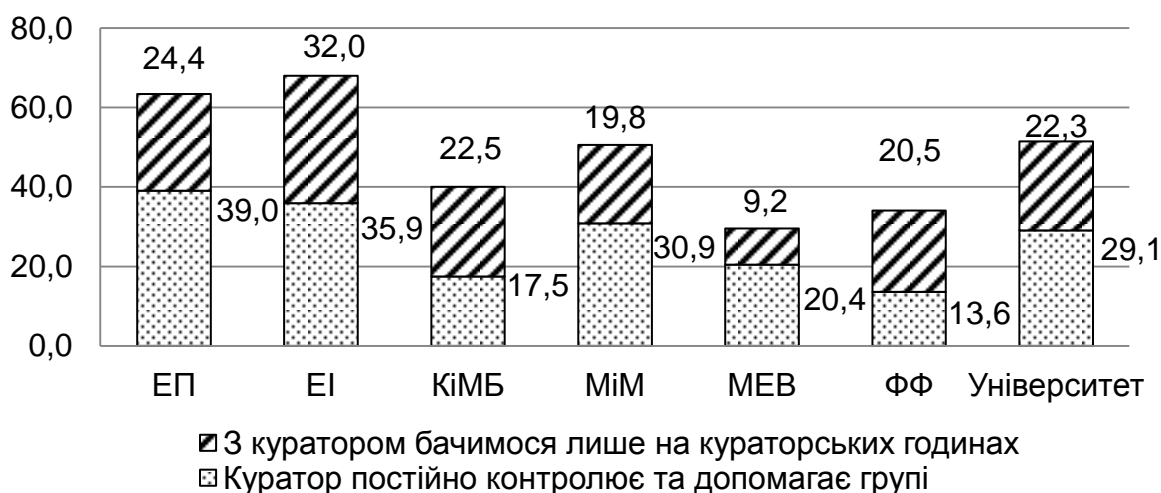

Рис. 4.1. Якість роботи куратора зі студентами за факультетами, %

Стосовно стратегії розвитку ХНЕУ ім. С. Кузнеця, зростає роль вибірко-вих дисциплін (у навчальних планах вони називаються "Майнори"). Думка студентів стосовно впливу вибірко-вих дисциплін на якість навчання розді-лилась. Так, 41 % вважають, що вони сприяють підвищенню якості навчання, інші 44 % – вважають, що ці дисципліни не впливають на якість навчання взагалі. Оцінка за факультетами майже не відрізняється (важливими їх вважають студенти ФФ, менш важливими – КіМБ) (рис. 4.2).

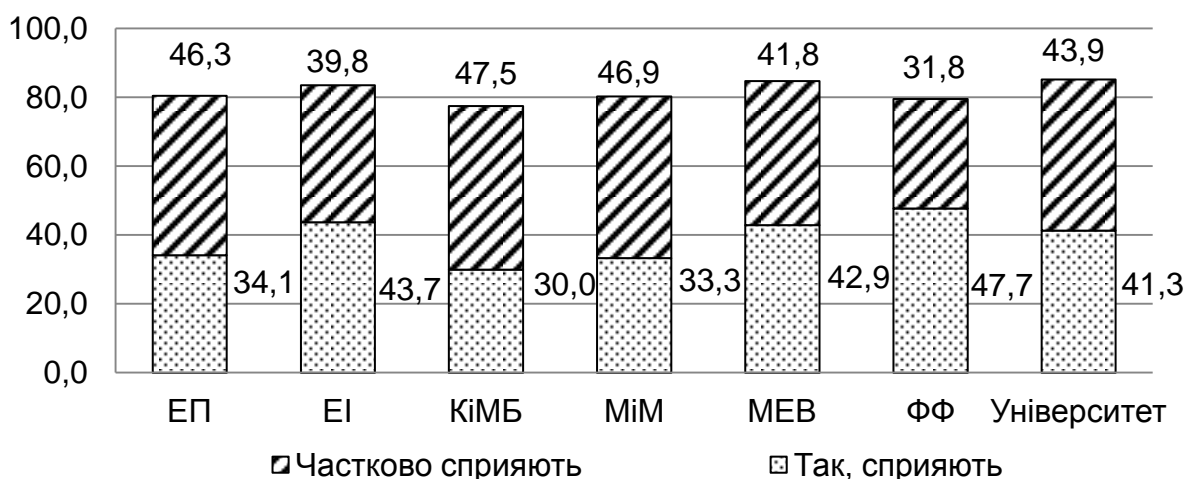

Рис. 4.2. Оцінка впливу вибору дисциплін на якість навчання за факультетами, %

Під час вибору дисциплін для 61 % було проведено презентації дисциплін, або надані відповідні матеріали. Консультування не було, тому обирали лише на основі назв 12 %. Частина студентів розподіляє деканат – 18 %. А 10 % взагалі не обирали. Процес вибору дисциплін найкраще організовано на факультеті ЕП. Де не тільки самостійно обирають дисципліни 85,4 % студентів, а й досить якісно проводиться забезпечення процесу вибору. Найнижчі показники вибору на факультеті МіМ, де самостійно обирають дисципліни 56,8 % студентів, консультації були проведені лише для 43 % (рис. 4.3.).

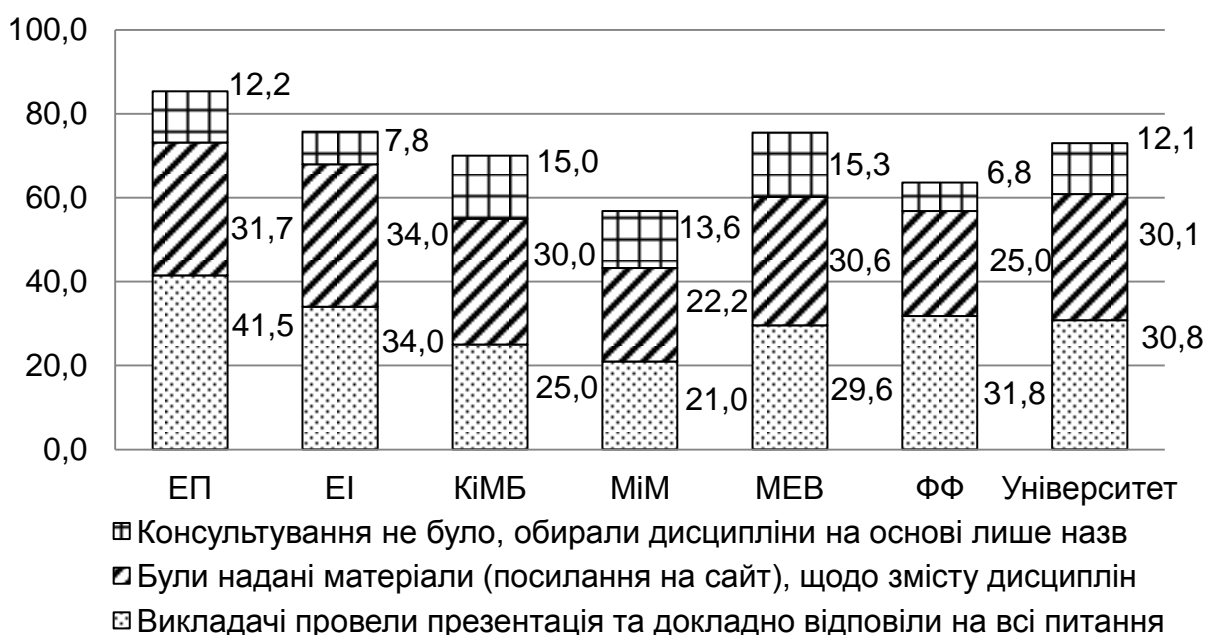

Рис. 4.3. Порядок проведення консультування відносно вибору дисциплін по факультетам, %

Майже всі студенти вважають, що досить відповідально обирали дисципліни (50 % – те, що їм буде потрібно у майбутньому, 40 % – те, що їм цікаво). Така сама ситуація спостерігається майже на всіх факультетах (лише на факультеті МіМ ці оцінки значно нижчі порівняно з іншими) (рис. 4.4).

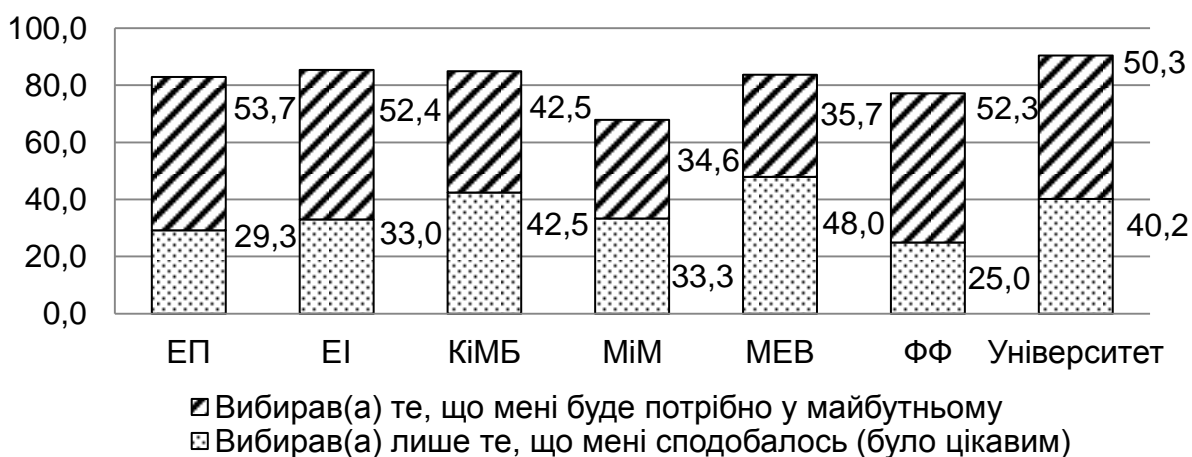

Рис. 4.4. Принцип вибору дисциплін для навчання за факультетами, %

Повністю очікування студентів від обраних дисциплін справилися у 52 %. 15 % студентів говорить, що дисципліни не відповідають змісту, що був у рекламних буклетах, для 19 % дисципліни виявились складнішими, а для 14 % – некорисними та нецікавими. Найбільше незадоволені студенти факультетів КіМБ (лише 35,3 % повністю задоволені) (рис. 4.5).

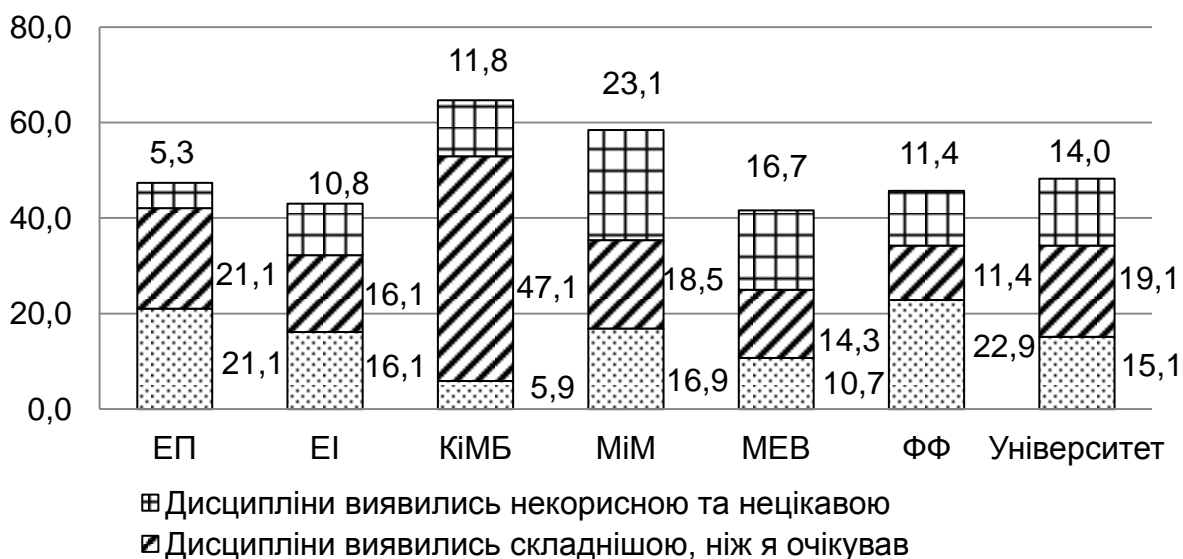

Рис. 4.5. Рівень відповідності дисциплін очікуванням студентів за факультетами, %

4.3. Результати опитування за групою питань "Організація самостійної роботи"

Важливою складовою навчального процесу є самостійна робота, однак через складний контроль та слабку регламентованість її ефективність низька. Тому важливо оцінити організацію та результативність самостійної роботи студентів.

Виконують свою самостійну роботу за планом регулярно лише 37,9 % студентів; 46,7 % студентів виконують самостійну роботу, однак не завжди своєчасно, виконують лише окремі роботи – 13,6 %, а взагалі не виконують – 1,8 %. На факультетах оцінки більш-менш однакові (виконують всю самостійну роботу 70 – 90 % студентів). Найвищі оцінки на ФФ, найнижчі – КіМБ (рис. 4.6). Частка студентів, що не виконують самостійну роботу, лише 1 – 5 % на різних факультетах.

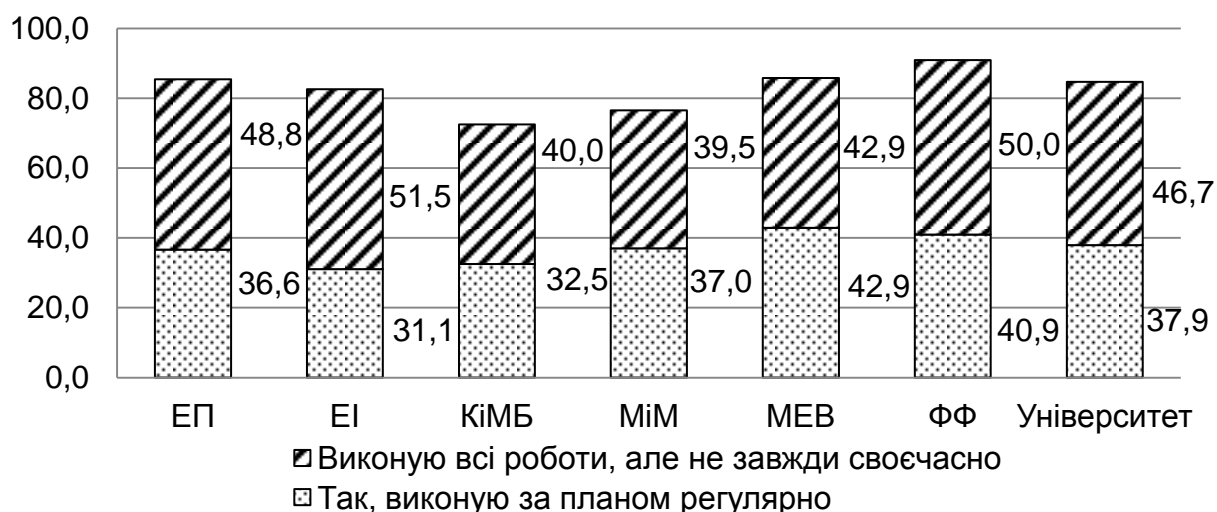

Рис. 4.6. Рівень виконання самостійної роботи студентами за факультетами, %

Згідно з оцінками студентів вони витрачають на самостійну роботу близько 13,9 годин на тиждень (хоча оцінки змінюються від 10 хвилин до 50 годин). Повністю вистачає часу на виконання завдань лише 33,5 % студентів, а лише на виконання окремих завдань – 43,7 %. На всіх факультетах більш-менш однакові оцінки, лише на МЕВ значно вищі (49,0 та 39,8 %, відповідно).

Часто користуються бібліотекою ХНЕУ ім. С Кузнеця лише 9 % студентів, іноді – 53 %. Інші 38 % взагалі не користуються. Електронний архів ХНЕУ ім. С Кузнеця користується більшою популярністю: 19 % – часто його використовують, а 41 % – лише іноді (рис. 4.7, 4.8).

На думку студентів, з боку викладача самостійна робота забезпечена досить якісно. Так, респонденти вважають, що завдання для самостійної роботи за дисципліною чітко сформульовані та повністю зрозумілі – 38,3 %, досить чітко, але передбачають більш вільний підхід до виконань – 41,1 %. Повністю не зрозумілі завдання лише для 2,3 % студентів. Найвищі оцінки на факультеті МЕВ, найнижчі – МіМ (рис. 4.7).

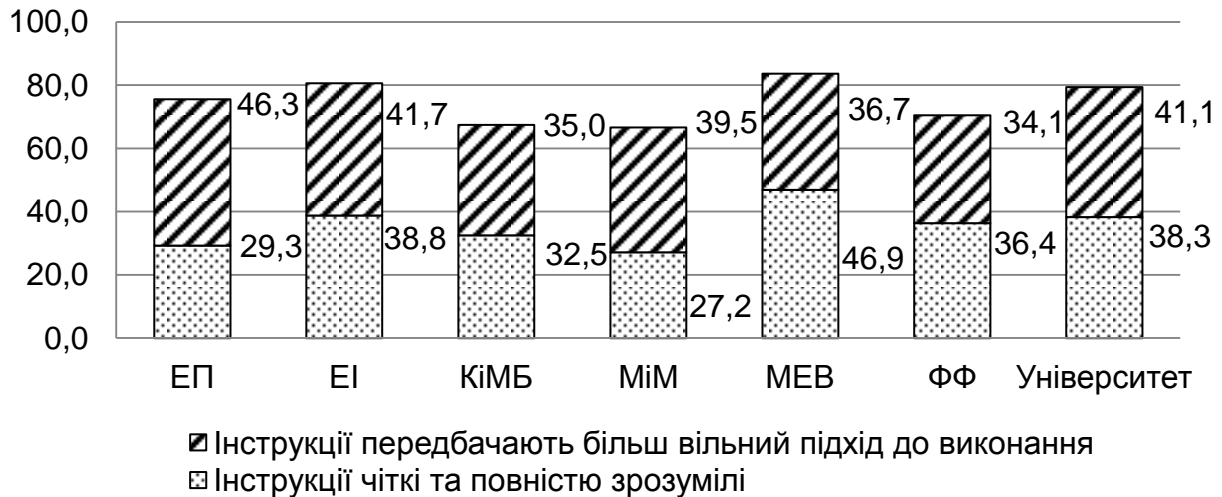

Рис. 4.7. Якість інструкцій до самостійної роботи за факультетами, %

Загалом всі завдання своєчасно та якісно перевіряються (64,8 %). Не дуже якісно, або невчасно перевіряються завдання у 26,3 %, перевіряються лише окремі завдання у 7,9 % та не перевіряються взагалі – 1,0 % (рис. 22). На факультетах подібна ситуація, однак найвищі оцінки на факультеті ЕП та ЕІ (рис. 4.8).

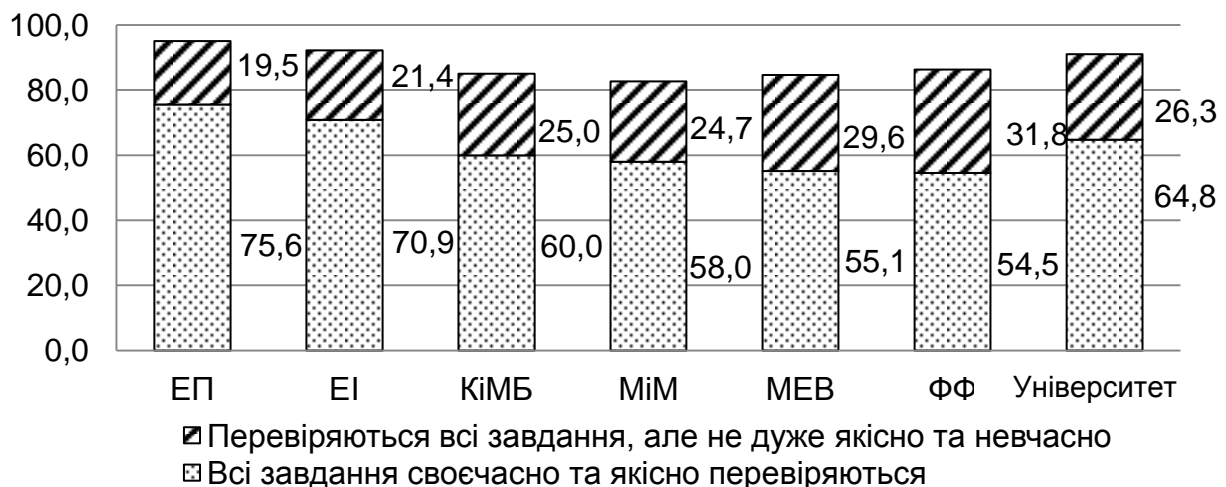

Рис. 4.8. Якість перевірки самостійної роботи студентів за факультетами, %

4.4. Результати опитування за групою питань "Об'єктивність оцінювання"

Об'єктивність оцінювання студентів є важливою складовою якості навчання, оскільки дозволяє оцінити реальні результати навчання та виступає сильним мотиваційним фактором для студентів.

У цілому студенти розуміють порядок та критерії отримання балів за технологічними картами оцінювання (45,5 % повністю розуміють, 51,0 % – в основному розуміють). За факультетами ситуація майже не змінюється більш-менш розуміють 95 – 98 % студентів.

У цілому викладачі намагаються повною мірою оцінювати за технологічною картою (64,9 %), частково – 32,6 %, не дотримують взагалі – 2,5 %. Найбільше дотримуються технологічної карти викладачі факультету ЕІ, найменше – КіМБ (рис. 4.9).

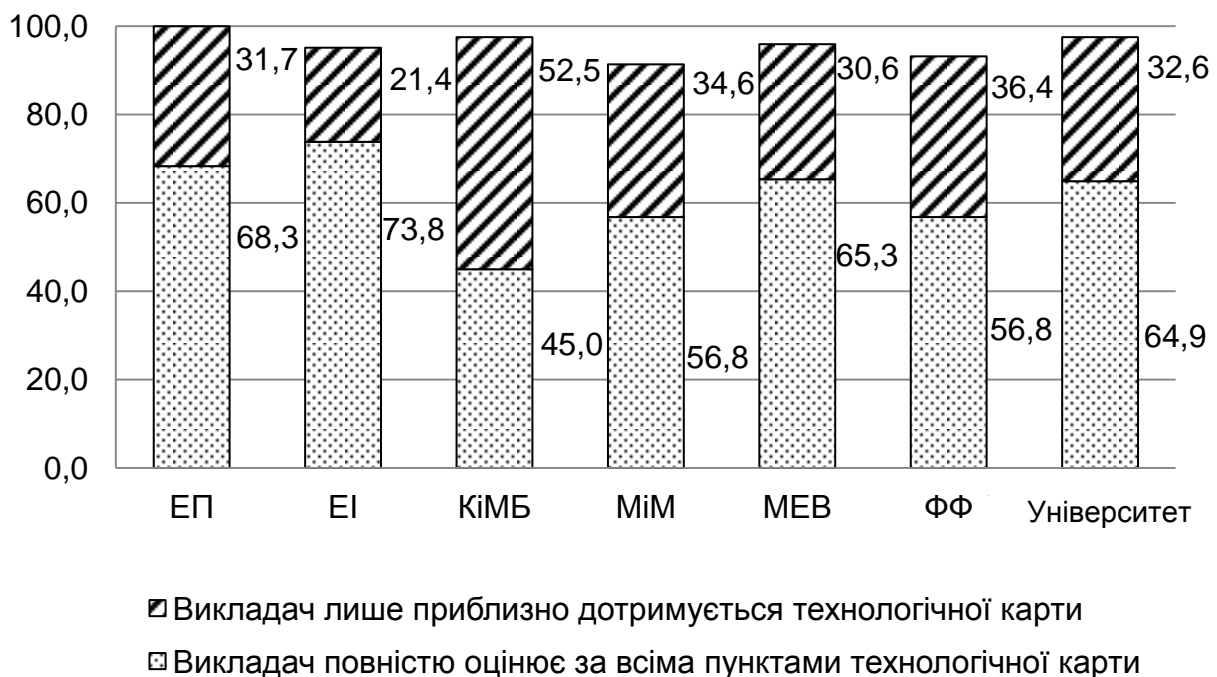

Рис. 4.9. Відповідність процесу оцінювання технологічним картам за факультетами, %

Ступінь користування студентами електронним журналом не дуже високий (лише 36,3 % регулярно користуються ним, а 49,2 % – іноді, взагалі не користуються – 14,5 %). Дуже активно електронним журналом користуються студенти факультетів ЕП та ФФ, дуже мало – МЕВ (рис. 4.10).

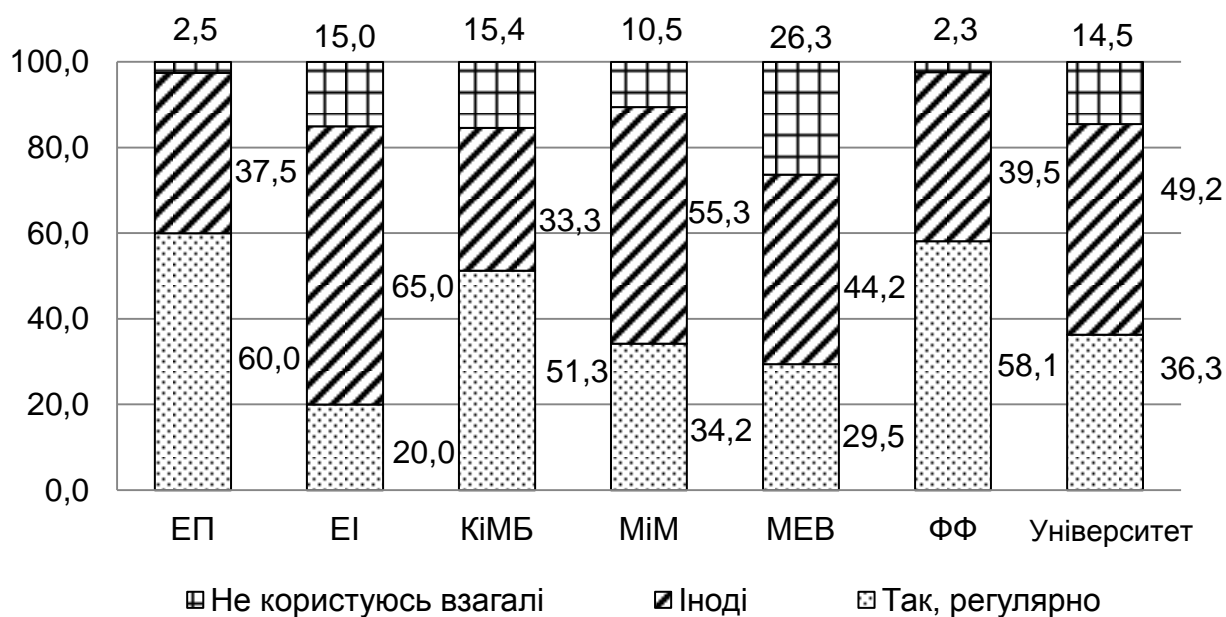

Рис. 4.10. Ступінь користування студентами електронного журналу за факультетами, %

22,8 % студентів вважає, що електронний журнал допомагає у навчанні, 46,2 % – відповіли, що частково та 31,0 – не допомагає (рис. 4.11).

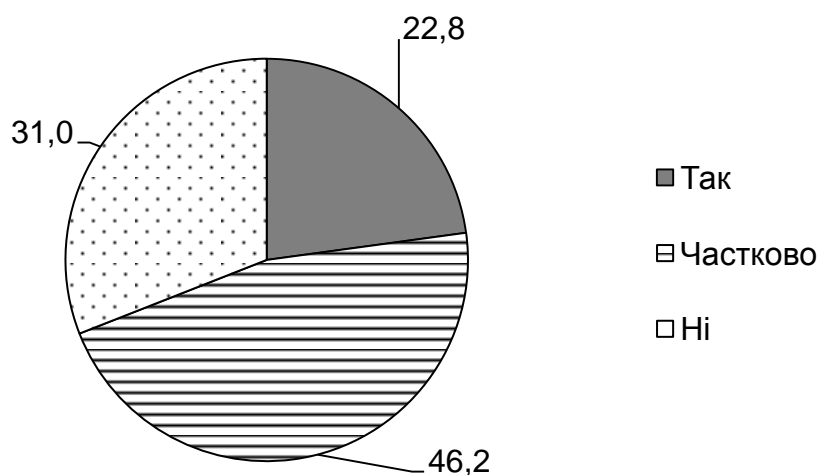
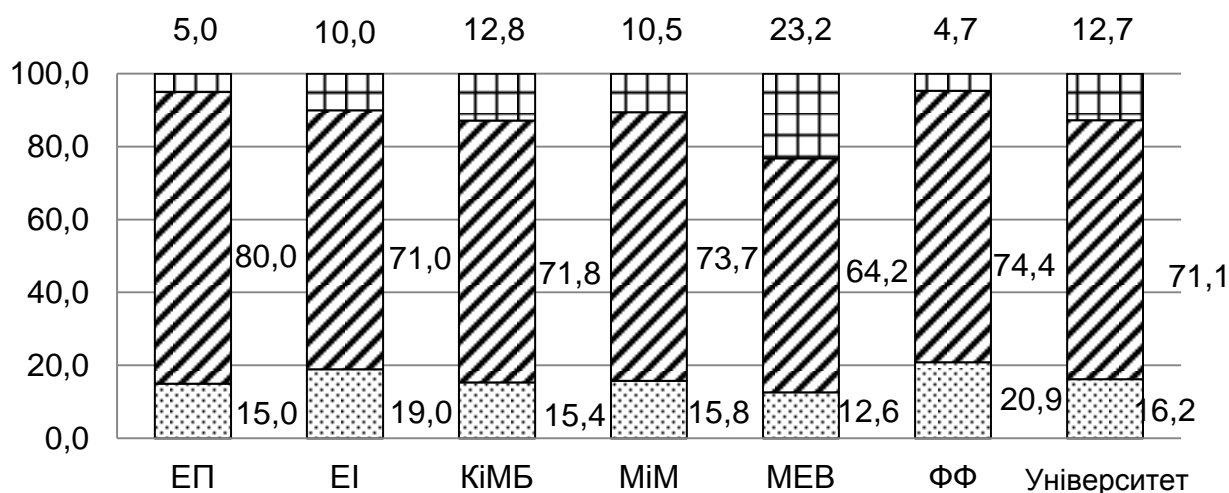

Рис. 4.11. Чи допомагає електронний журнал у навчанні, %

Лише 16,2 % студентів стверджує, що інформація у електронному журналі максимально своєчасна та актуальна. 71,1 % студентів говорить про відсутність останніх оцінок та 12,7 % – про відсутність оцінок взагалі. Найякісніше заповнюють електронний журнал викладачі на факультеті ЕП, менш якісно – МЕВ (рис. 4.12).

- ▣ В електронному журналі взагалі відсутні оцінки
- ▤ В електронному журналі відсутні останні оцінки
- ▥ Інформація максимально своєчасна та повністю відповідає реальному стану

Рис. 4.12. Своєчасність заповнення інформацію в електронному журналі, %

4.5. Результати опитування за групою питань "Відвідування занять"

У ХНЕУ ім. С. Кузнеця останні роки спостерігається проблема низького відвідування занять студентами, тому важливо визначити причини цього явища та найбільш дієві механізми боротьби з ним.

Згідно з власною самооцінкою 61,2 % студентів іноді пропускають заняття. Та лише 29,9 % відвідують всі заняття. Часто пропускають заняття 8,9 % студентів (рис. 4.13). З відвідуванням занять ситуація в цілому подібна на всіх факультетах.

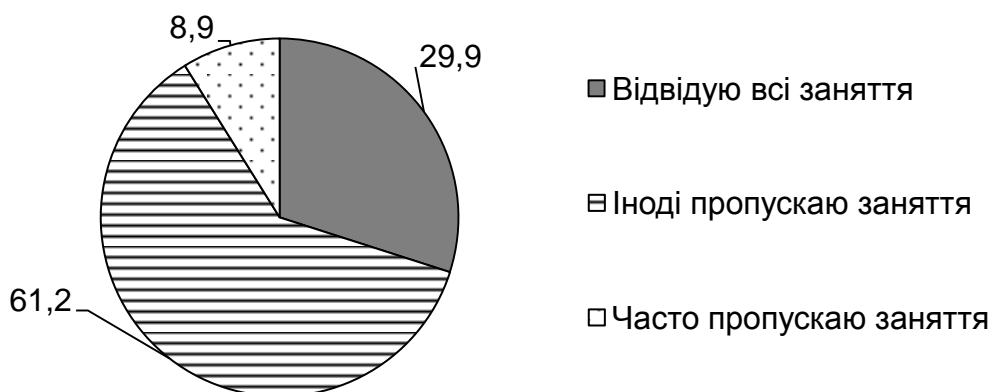

Рис. 4.13. Відвідування занять студентами, %

Головною причиною пропусків є "хвороба" – 66,1 %. Наступними за важливістю є "поїздки додому" – 29,5 % та "робота" – 27,4 %. Важливу роль займають "особисте життя" – 18,4 % та "проблеми в сім'ї" – 17,9 %. "Участь у позауніверситетській діяльності" – 12,8 % та у "суспільній діяльності ХНЕУ ім. С. Кузнеця" – 9,9 %. Відсутність інтересу до занять та "думка, що не всі дисципліни потрібні" отримали по 10,4 %. Відсутність контролю відвідування та відповідальності за пропуски майже не впливає на відвідування занять (рис. 4.14).

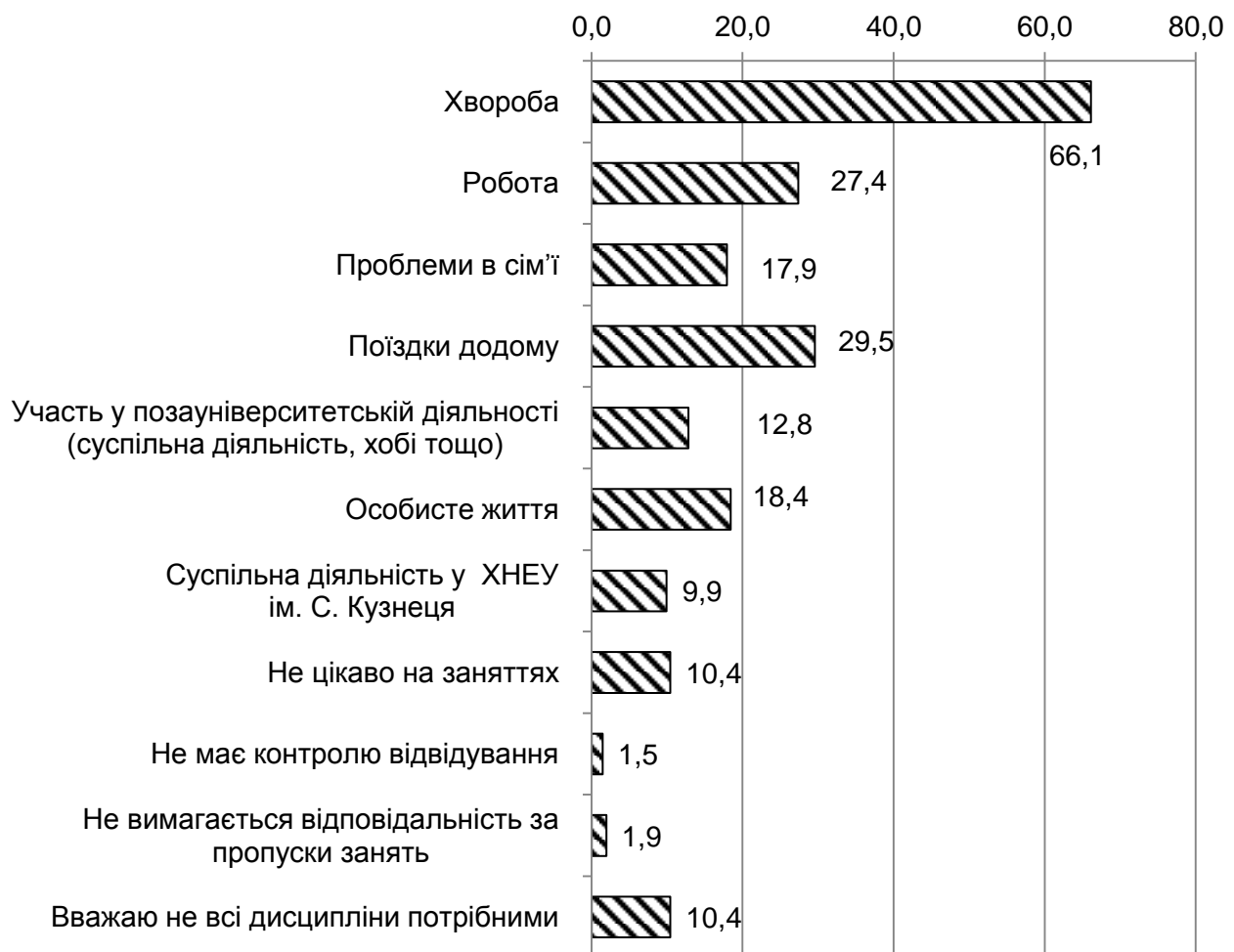

Рис. 4.14. Причини пропусків занять, %

Причини пропусків однотипні на всіх факультетах, хоча хвороба більш важлива для студентів ФФ, робота та поїздки до дому – ЕП, суспільна діяльність – ЕП, не всі дисципліни вважаються важливими та відсутність інтересу на заняттях – ЕІ (табл. 4.1).

Найдієвішими механізмами, що впливають на відвідування занять, студенти вважають "нарахування більше балів за відвідування та роботу

на заняттях" – 52,1 % та "підвищення якості, привабливості занять" – 61,5 %. Методи жорсткого контролю та санкції пропонують використовувати менше 14 % (рис. 4.15).

Таблиця 4.1

Причини пропусків занять студентами за факультетам, %

Причини пропусків занять	ЕП	ЕІ	КіМБ	МіМ	МЕВ	ФФ	УНІВЕРСИТЕТ
Хвороба	65,9	63,1	70,0	60,5	69,4	79,5	67,1
Робота	39,0	29,1	30,0	24,7	25,5	22,7	27,8
Проблеми в сім'ї	17,1	14,6	22,5	21,0	16,3	20,5	18,2
Поїздки додому	46,3	24,3	32,5	32,1	26,5	29,5	30,0
Участь у позауніверситетській діяльності (суспільна діяльність, хобі тощо)	14,6	13,6	15,0	8,6	15,3	9,1	13,0
Особисте життя	19,5	23,3	10,0	13,6	20,4	20,5	18,7
Суспільна діяльність у ХНЕУ ім. С. Кузнеця	19,5	11,7	15,0	8,6	6,1	4,5	10,1
Не цікаво на заняттях	4,9	17,5	10,0	8,6	8,2	9,1	10,6
Не має контролю відвідування	4,9	1,0	0,0	0,0	2,0	2,3	1,5
Не вимагається відповідальність за пропуски занять	4,9	2,9	2,5	1,2	1,0	0,0	2,0
Вважаю, що не всі дисципліни потрібні	4,9	17,5	12,5	7,4	7,1	11,4	10,6

Рис. 4.15. Чинники, що можуть впливати на відвідування занять, %

4.6. Результати опитування за групою питань "Програми подвійних дипломів"

Однією з істотних конкурентних переваг ХНЕУ ім. С. Кузнеця є можливість отримання подвійного диплома за спільною програмою ХНЕУ та провідних західних університетів (Франція, Австрія). Майже всім студентам (91 %) відомо про ці міжнародні магістерські програми (рис. 4.16). Більше половини студентів (66 %) бажають взяти участь у спільній магістерській програмі ХНЕУ ім. С. Кузнеця та провідних західних університетів (рис. 4.17).

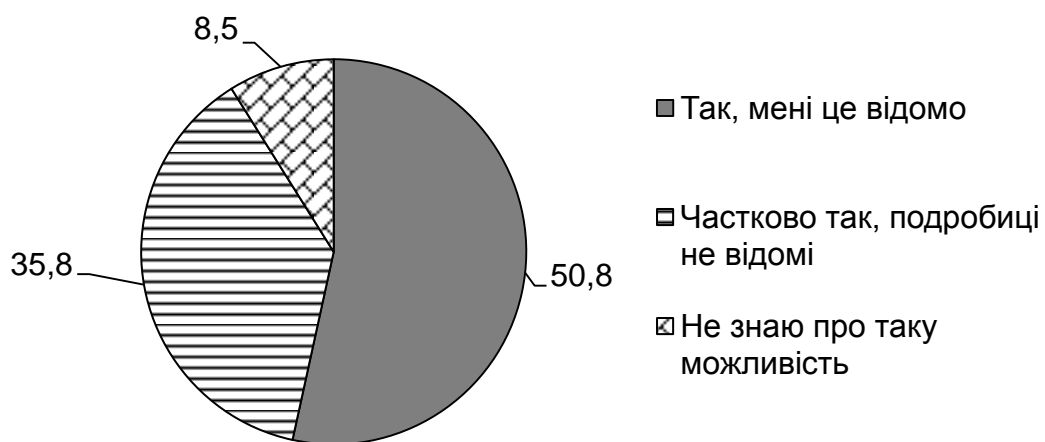

Рис. 4.16. Обізнаність студентів про можливість навчання у магістратурі та бакалавраті за спільними програмами ХНЕУ ім. С. Кузнеця та провідних західних університетів, %

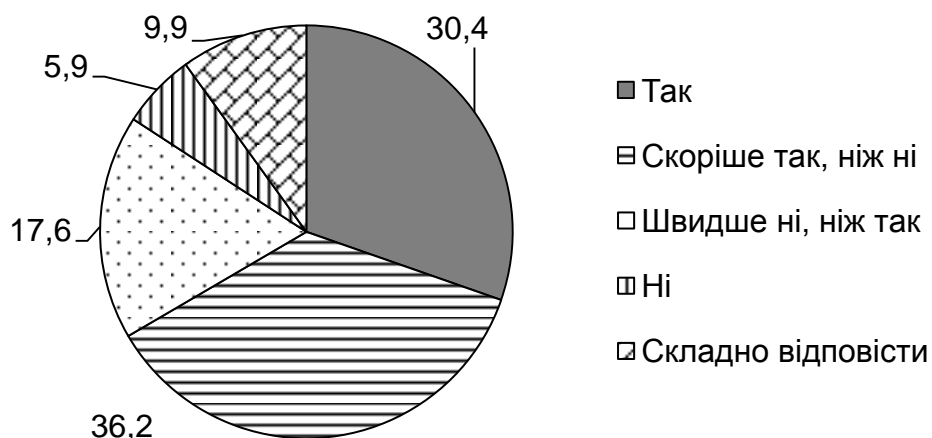

Рис. 4.17. Бажання студентів навчатися у магістратурі та бакалавраті за спільними програмами ХНЕУ ім. С. Кузнеця та провідних західних університетів, %

4.7. Результати опитування за групою питань "Соціальна активність"

Невід'ємною частиною студентського життя є їх соціальна активність, разом із навчальною діяльністю вона займає значну частину часу студентів. Тому важливо дослідити інтереси студентів крім навчання, оцінити витрати часу на це тощо.

Більше половини студентів (61,5 %) не бере участь у суспільному житті університету. Із тих, хто бере участь, найбільша доля припадає на молодіжну організацію (9,4 %) та спортивні організації та туризм (13,3 %). Крім членства у організаціях університету вони можуть брати участь в інших громадських об'єднаннях. Більше половини студентів не беруть участь у громадських організаціях (66,3 %). Із тих, хто бере участь, найбільша доля припадає на культурно-самодіяльні організації (11,9 %) та спортивні та туристичні організації (10,2 %) (рис. 4.18, 4.19).

Рис. 4.18. Участь студентів у суспільному житті університету, %

Рис. 4.19. Участь студентів у громадських організаціях (міських, обласних та державних), %

Такий відносно не високий процент соціально-активних студентів обумовлений відсутністю у них вільного часу. Більше половини студентів майже не мають вільного часу через навчальне навантаження (49 %), а 11 % респондентів не вистачає часу навіть на навчання (рис. 4.20). Найбільше навантаження відчувають на собі студенти факультетів ФФ та ЕІ. Найменше – МЕВ та МіМ (рис. 4.21).

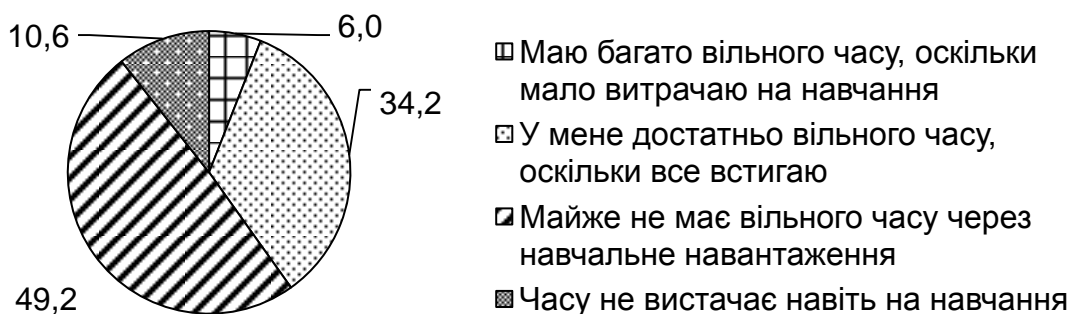

Рис. 4.20. Наявність вільного часу у студентів, %

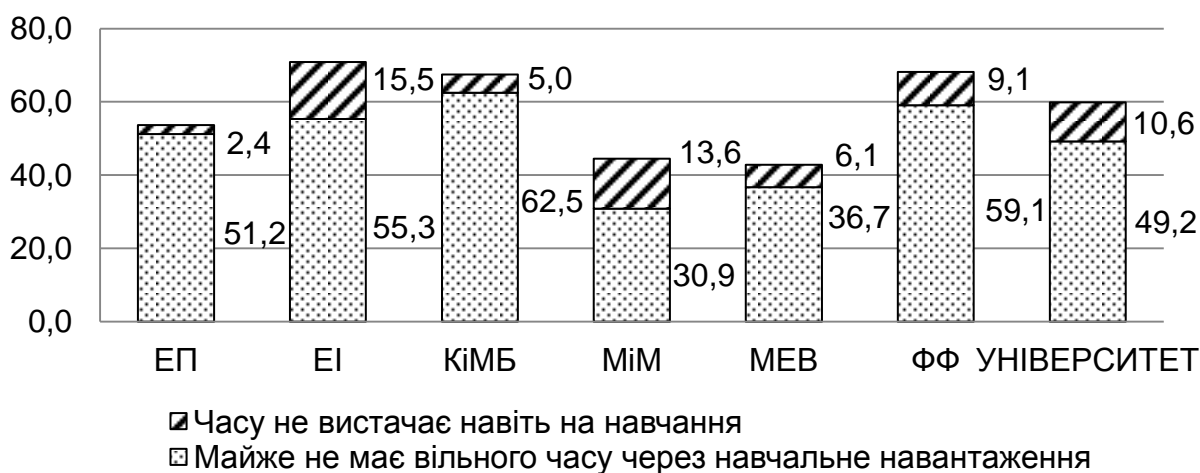

Рис. 4.21. Наявність вільного часу у студентів за факультетами, %

Свій вільний час студенти витрачають на саморозвиток – 29 %, розваги, спілкування с друзями – 28 %, на заняття спортом – 20 %, на додаткове навчання – 12 % студентів. На суспільну активність – лише 5 %, а зовсім не мають вільного часу лише 4 %. Структура дозвілля студентів майже однакова на різних факультетах, як і пріоритети у навчанні (рис. 4.22).

Рис. 4.22. Напрями використання студентами вільного часу, %

Найважливішим пріоритетом для студентів у навчанні в університеті є (рис. 4.23):

отримання диплому – 64,6 %;

формування професійних компетентностей – 56,4 %;

набуття знань – 52,3 %;

Інші студенти отримали значно нижчі оцінки, але серед них значними є "можливість саморозвитку" (46,0 %) та "спілкування, налагодження контактів" (37,0 %).

Рис. 4.23. Пріоритети студентів у навчанні в університеті, %

4.8. Результати опитування за групою питань "Академічна доброчесність"

У наш час поширення інформаційних технологій стала актуальною проблема плагіату, яка характеризує стан академічної доброчесності студентів.

Зазвичай студенти не завжди розуміють, що використовують плагіат у своїй роботі. Так, половина студентів використовує суміші власних та запозичених аргументів без належного цитування джерел у навчанні для отримання оцінки – 51,1 %. Крім того досить поширено використання чужого тексту без посилання на автора (18,9 %), а також підробка змісту або результатів завдань (16,2 %) (рис. 4.24).

Рис. 4.24. Використання студентами різних форм плагіату, %

На думку респондентів, плагіат досить поширений серед студентства. Так, під час навчання студенти часто використовують різні форми плагіату (33,6 %), а іноді – 40,6 %. І лише 8,0 % студентів не стикалися із подібним. Найчастіше плагіатом користуються студенти факультету ФФ, найменше – КіМБ. Серед самооцінки респондентів пропорції інші, так часто використовують лише 10,1 %, а іноді – 38,1 %, і лише 12,8 % ніколи не використовують (рис. 4.25, 4.26).

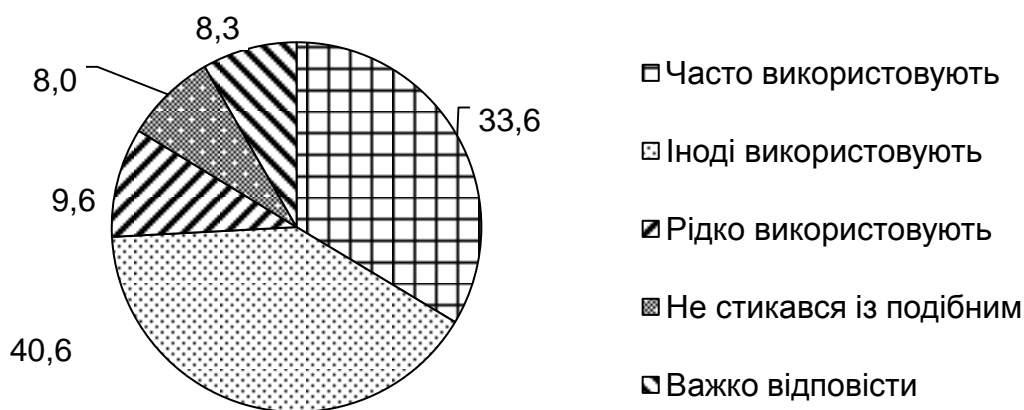

Рис. 4.25. Ступінь використання студентами різних форм плагіату, %

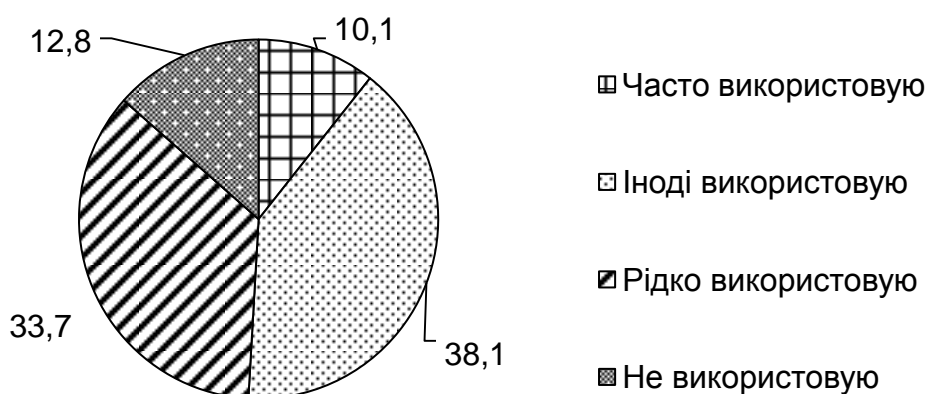

Рис. 4.26. Ступінь використання плагіату власне респондентами, %

Однією з причин розповсюдження плагіату є відсутність покарання за нього. Так, трохи більше третини студентів стикались із випадками покарання з боку викладачів (35,9 %) за використання різних форм плагіату студентами, а більше половини – не стикалася взагалі (49,6 %) (рис. 4.27).

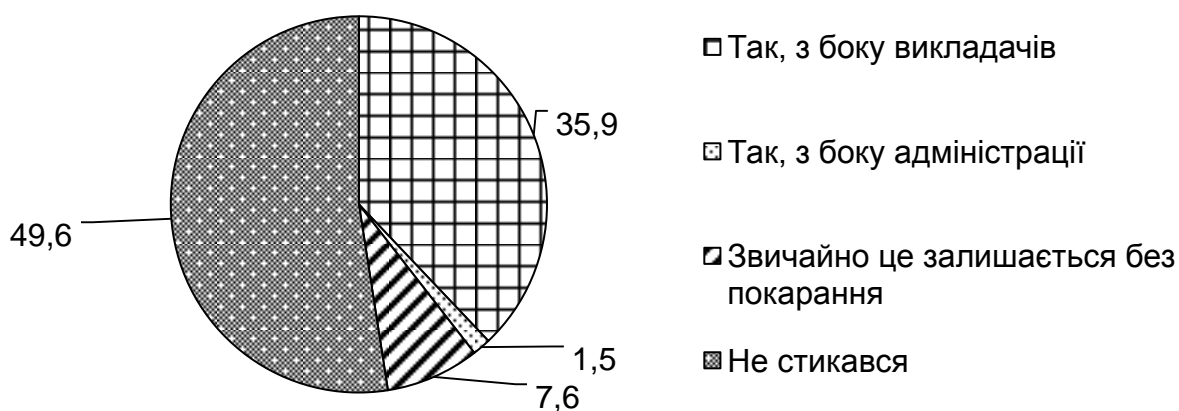

Рис. 4.27. Застосування покарання до студентів за використання плагіату, %

Існує низка причин чому студенти вдаються до використання різних форм плагіату (рис. 4.28):

надто велике навчальне навантаження, щоб виконувати завдання самостійно (43,6 %);

відсутня корисність від виконання (перспективи застосування результатів роботи) (33,9 %);

не бачать зв'язку між завданням та майбутньою професією (33,9 %);

завдання надто складні, щоб робити їх самостійно (31,5 %);

не вважаю за необхідне виконання завдань робіт за непрофільними, не цікавими дисциплінами (20,1 %).

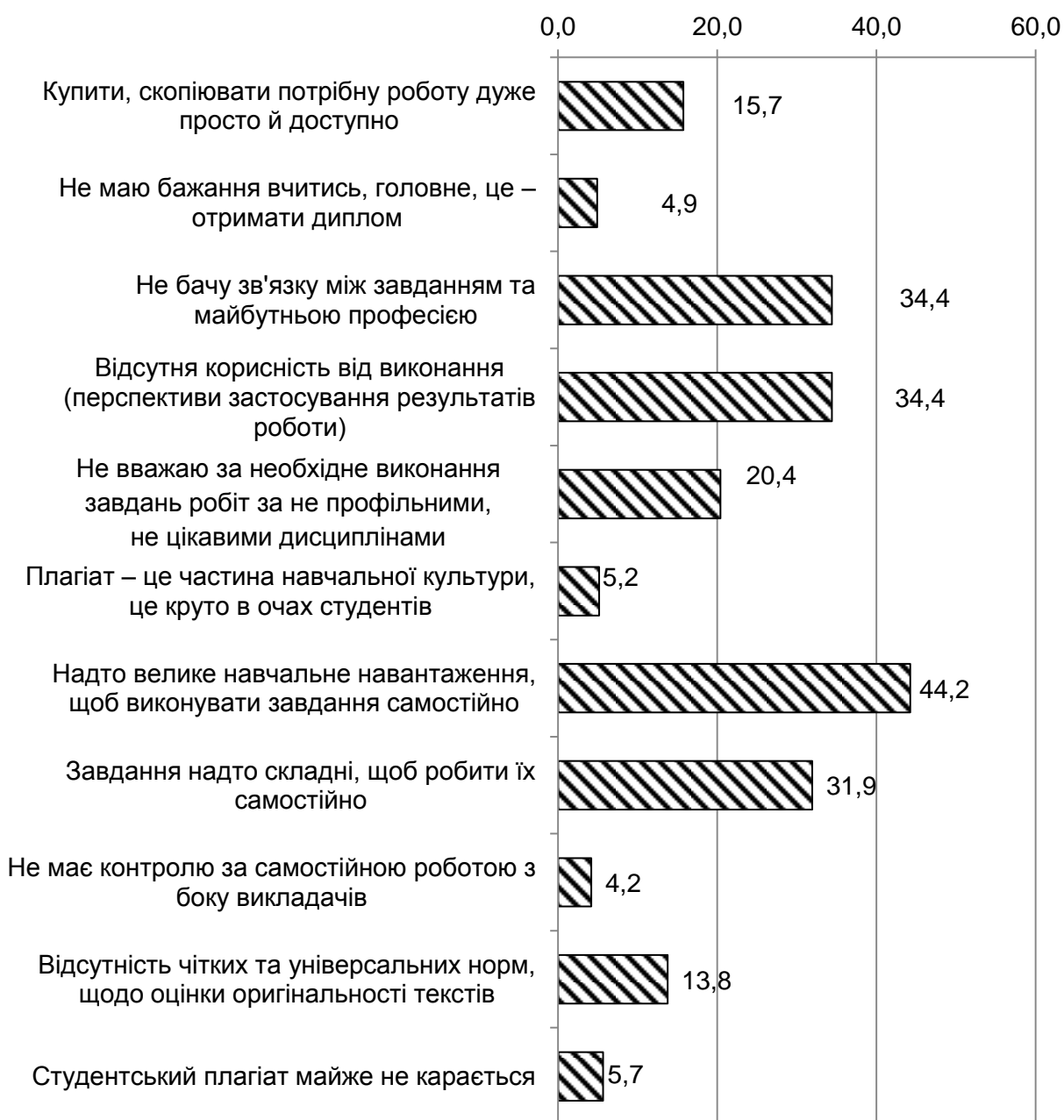

Рис. 4.28. Причини використання студентами плагіату, %

Значна частина студентів (38,1 %) вважає плагіат нормальним явищем, а 28,0 % хоча й не схвалюють плагіат, але не вважають за потрібне з ним боротися. Лише 23,7 % вважають, що треба боротися з плагіатом (з них 2,7 % – вважають його неприпустимим явищем (рис. 4.29).

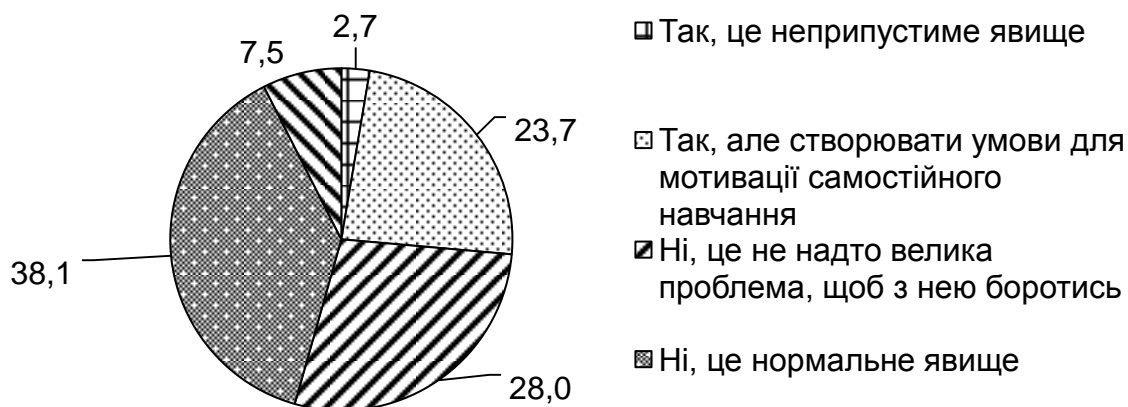

Рис. 4.29. Ставлення студентів до плагіату, %

4.9. Висновки з дослідження

У результаті проведеного дослідження було визначено відношення студентів до актуальних питань організації навчально-виховного процесу у ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

В опитуванні взяли участь 413 студентів другого та третього курсів (студентів другого курсу було трохи більше). Однак представництво факультетів досить нерівномірне, а також не відповідає реальній чисельності студентів на факультетах.

Першим актуальним питанням було забезпечення **академічної підтримки** студентів під час навчання. У цілому цю роботу організовано досить слабо (49 % студентів майже не взаємодіють із кураторами). Вибір дисциплін забезпеченим набагато краще порівняно з попереднім роком, однак все ще не вирішена проблема з презентацією дисциплін (лише 61 % студентів отримали консультації або матеріали стосовно дисципліни). Повністю справдилися очікування від дисциплін у 52 % студентів.

Другим актуальним питанням є **організація самостійної роботи** студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Відношення студентів до самостійної роботи досить не однозначне, однак вони намагаються виконувати її (86 % студентів виконують всі роботи, хоча й несвоєчасно). У процесі виконання

самостійної роботи студенти слабо користуються послугами бібліотеки та електронним архівом ХНЕУ ім. С. Кузнеця (часто користуються лише 9 % та 19 %, відповідно), що пояснюється поширенням відкритого доступу до навчальних та наукових матеріалів через мережу Інтернет. Згідно з оцінкою студентів часу для виконання всієї самостійної роботи достатньо лише для 33 %, водночас вони витрачають на самостійну роботу в середньому 14,1 годин на тиждень. Роботу викладача щодо вирішення завдань та якості їх перевірки студенти оцінюють досить високо (майже 80 % студентів вважають, що завдання сформульовані та перевіряються досить якісно).

Наступним актуальним питання є проблема **об'єктивності оцінювання**. При чому 97 % студентів більш-менш розуміють порядок та критерії отримання балів за технологічною картою. Викладачі повністю дотримуються технологічної карти на думку 65 % студентів. Більшість студентів користуються електронним журналом (85 %), корисність журналу для якості навчання вбачають 69 %, лише 16 % вважають, що інформація в електронному журналі повна та своєчасна.

Однією зі складних проблем є **відвідування занять** студентами. Усі заняття відвідують лише 30 %, однак дуже часто пропускають їх лише 9 %. Це свідчить, що така проблема існує, але вона не носить системний характер. Основною причиною пропусків студенти вважають хворобу (66,1 %). Наступними за популярністю є поїздки додому (29,5 %) та робота (27,4 %). Відсутність контролю та відповідальності майже не впливає на відвідування занять. Тому ці інструменти, на думку респондентів, не дозволяють підвищити відвідуваність. Студенти виділяють лише два найдієвіших інструмента – підвищення якості та привабливості занять (61,5 %) та нарахування більшої кількості балів за відвідування (52,1 %).

Стосовно **програм подвійних дипломів** обізнані майже всі студенти (91 %), однак брати участь у них бажають лише близько 66 %.

Актуальною проблемою є дослідження дозвілля студентів, зокрема їх **соціальну активність**. Так, близько 60 % студентів не беруть участь у суспільному житті ні університету, ні поза його межами. 13,1 % студентів задіяні у спортивних організаціях ХНЕУ ім. С. Кузнеця. У молодіжній організації – 9,4 %. Однак фактично на суспільну активність витрачають свій вільний час лише 5 % студентів. Найбільше студенти витрачають вільний час у трьох напрямках – саморозвиток, розваги та спілкування з друзями і спорт. У цілому, лише 4 % респондентів зауважують, що вільного немає

через навчальне навантаження. Серед пріоритетів у навчанні в університеті більше половини студентів позначили отримання диплому, формування професійних якостей та отримання знань.

Під час дослідження **академічної** добросовісності було визначено, що майже всі студенти (85 %) більшою або меншою мірою використовують плагіат. Зазвичай це залишається без покарання, до того ж більшість студентів (73 %) вважають, що боротися з плагіатом не потрібно. Головною причиною використання плагіату є велике навчальне навантаження (43,6 %). Третина студентів використовує його для окремих (зазвичай непрофільних) предметів та робіт, які не мають безпосереднього відношення до їх майбутньої професії. Лише 31,5 % студентів користується плагіатом через складність завдань.

5. Дослідження "Задоволеність якістю освіти"

5.1. Опис дослідження та характеристика респондентів

Відділом "Забезпечення якості освіти та інноваційного розвитку" спільного з кафедрою менеджменту ХНЕУ ім. С. Кузнеця з **06.02.2017 р. по 28.02.2017 р.** проведено опитування студентів четвертого курсу університету щодо задоволеності якістю навчального процесу.

Мета опитування: виявлення задоволеності якістю навчального процесу студентів четвертого курсу освітнього рівня "бакалавр".

Вибіркову сукупність опитування склали 440 студентів чотирьох курсів, що складає 51,9 % від загальної чисельності студентів чотирьох курсів.

Методика опитування. Опитування "Задоволеність якістю освіти" проводилось разом з опитуванням "Імідж університету очами студентів", яке проводилось кафедрою менеджменту ХНЕУ ім. С. Кузнеця. У ході опитування оцінювались загальна задоволеність студентів 4 курсу якістю освіти у ХНЕУ ім. С. Кузнеця, самооцінка успішності студентів, відгуки та пропозиції, що надані у відкритих відповідях.

Метод опитування: паперове анкетування в присутності інтерв'юєра.

Анкетування суцільне.

Анкета містить двадцять одне запитання, шість блоків питань:

- А. Викладання дисципліни.
- Б. Оцінювання та зворотній зв'язок.
- В. Академічна підтримка.
- Г. Навчальні ресурси з дисципліни.
- Д. Особистий розвиток.
- Е. Загальне враження.

Відповіді на запитання проводились за шкалою: "так", "скоріше так", "скоріше ні", "ні", "складно відповісти". Під час розрахунку результатів опитування враховані позитивні відповіді "так", "швидше так" та виведені відсотки до кількості респондентів.

Самооцінка власної успішності студентів оцінювалась за трьохбальною шкалою.

На факультетах брали участь більше, ніж 40 % студентів факультетів (рис. 5.1). Найбільше – МІМ та ЕП, найменше – МЕВ та ЕІ.

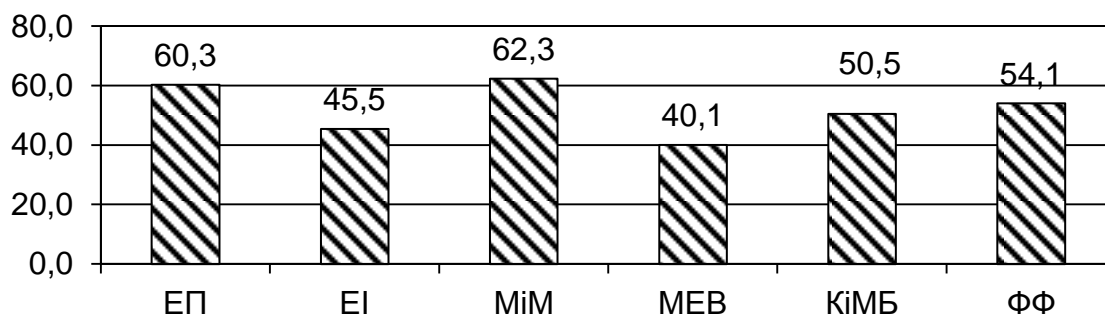

Рис. 5.1. Участь студентів четвертого курсу в опитуванні за факультетами, %

Участь студентів в опитуванні за спеціальностями досить нерівномірна (табл. 5.1). За деякими спеціальностями пройшло опитування менше 40 %: туризм, інформаційні управляючі системи і технології, бізнес-адміністрування, міжнародна економіка. За п'ятьма спеціальностями – більше, ніж 70 %.

Таблиця 5.1

Участь студентів в опитуванні за спеціальностями, %

Назва освітньої програми	Частка студентів, що брали участь у дослідженні
Маркетинг	54,4
Менеджмент інноваційної діяльності	73,3
Менеджмент	80,0
Бізнес-адміністрування	36,0
Фінанси і кредит	50,0
Банківська справа	70,6
Оподаткування	70,6
Економіка підприємства	61,6
Управління персоналом та економіка праці	58,7
Облік і аудит	50,5
Економічна кібернетика	44,0
Прикладна статистика	80,0
Інформаційні управляючі системи та технології	31,6
Комп'ютерні технології та системи видавничо-поліграфічних виробництв	66,7
Економічна теорія	50,0
Міжнародна економіка	39,1
Менеджмент ЗЕД	63,9
Туризм	26,8

5.2. Задоволеність якістю освіти по університету

За результатами опитування задоволеність студентів четвертого курсу якістю освіти в університеті склала – 77,6 %. У 2014 році цей показник був 63,3 %. Найменший рівень задоволеності (67,8 %) відмічено в блоці питань "Оцінювання та зворотній зв'язок". Найвищий (83,4 %) – в блоці "Навчальні ресурси з дисциплін". Високий рівень задоволеності (80,7 %) – в блоці "Викладання дисциплін" (рис 5.2).

Рис. 5.2. Рівень задоволеності якістю навчального процесу за блоками питань, %

Рівень задоволеності (табл. 5.2.) майже за всіма аспектами навчання оцінено студентами на досить високому рівні (більше 60 % позитивних відповідей). Рівень загальної задоволеності складає – 81,6 %. Найвищі оцінки (більше 90 %) отримали питання щодо використання персональної навчальної системи (92,9 %) та наявність допомоги від викладачів (91,4 %). Достатньо високо (більше 80 %) оцінено те, що викладачі добре пояснювали матеріал (88,6 %), застосовували сучасні технології та засоби навчання (80,0 %), можливість користуватись інтерактивними ресурсами (електронні, мультимедійні підручники (86,6 %) та можливість зв'язатися з викладачами в разі потреби (85,9 %). Найменшу оцінку отримало питання щодо поради стосовно навчання студентів (59,1 %). Також досить низькі (менше 70 %) оцінки отримали питання "Коментарі відносно моєї роботи допомогли мені у подальшому навчанні" (61,5 %), "Критерії оцінювання були зрозумілими одразу" (65,0 %), "Роботи були перевірені вчасно" (68,8 %), "Викладачі регулярно проводили консультації" (68,9 %).

Задоволеність якістю освіти за запитаннями анкети

Запитання анкети	Відповіді "так" та "скоріше так"
1. Викладачі добре пояснювали матеріал	88,6
2. Викладачі намагалися зробити дисципліну цікавою	73,4
3. Викладачам подобались дисципліни, які вони викладали	76,6
4. Викладачі застосовували сучасні технології та засоби навчання	80,0
5. Викладачі поєднували лекційний матеріал та завдання, які виконуються на практичних заняттях	85,0
6. Критерії оцінювання були зрозумілими одразу	65,0
7. Оцінювання було об'єктивним	70,6
8. Роботи були перевірені вчасно	68,8
9. Я отримав(ла) коментарі з приводу своєї роботи	73,2
10. Коментарі відносно моєї роботи допомогли мені у подальшому навчанні	61,5
11. Викладачі регулярно проводили консультації для студентів	68,9
12. Я отримав(ла) поради щодо мого навчання	59,1
13. У разі потреби, у мене була можливість зв'язатися з викладачами	85,9
14. Коли я звертався (зверталась) до викладачів, мені була надана допомога	91,4
15. Бібліотечні ресурси та послуги відповідали моїм потребам	76,1
16. У мене була можливість користуватись інтерактивними ресурсами (електронні, мультимедійні підручники), коли мені було це потрібно	86,6
17. У мене була можливість користуватися певним обладнанням або спеціальними приміщеннями, коли мені це було потрібно	78
18. Я користувався (користувалась) Персональною навчальною системою для роботи з навчальних дисциплін	92,9
19. Навчання допомогло мені почуватись більш впевнено	71,8
20. Завдяки дисциплінам мої комунікативні навички поліпшилися	76,4
21. Після завершення навчальних дисциплін я відчуваю себе впевненим в обговоренні деяких проблемних питань	79,7
22. Загалом я задоволений навчанням в ХНЕУ ім. С. Кузнеця	81,6

5.3. Задоволеність якістю освіти за факультетами

За результатами опитування задоволеність якістю освіти на факультетах майже однакова (рис. 5.3). Виділяється факультет ЕІ з максимальною оцінкою 83,2 %, інші факультети отримали оцінки 75 –79 %.

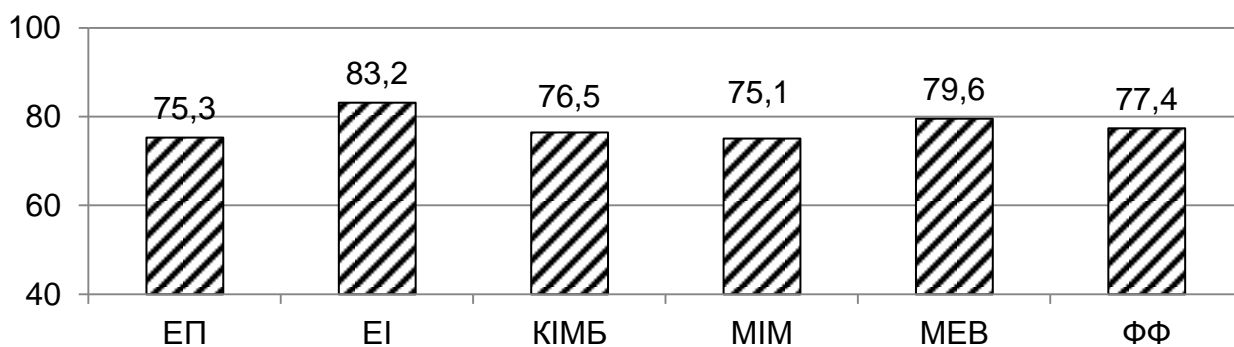

Рис. 5.3. Рівень задоволеності якістю освіти за факультетами, %

Задоволеність студентів четвертого курсу якістю освіти за факультетами за блоками питань подано в табл. 5.3. За групою питань "Викладання дисципліни" оцінка задоволеності на факультетах майже не відрізняється (78 – 83 %). За групою питань "Оцінювання та зворотний зв'язок" на факультеті ЕІ максимальна оцінка – 78,2 %, на факультеті КІМБ мінімальна – 58,8 %. Інші факультети отримали 63 – 72 %. Більшість факультетів оцінили групу питань "Академічна підтримка" на рівні близькому до середнього (73 – 78 %), крім факультету ЕІ, який отримав максимальну оцінку (82,6 %). Групи питань "Навчальні ресурси з дисциплін" та "Особистісний розвиток" також отримали досить рівні оцінки за факультетами (79 – 86 % та 74 – 80 %, відповідно). Загальне враження на факультеті ЕІ найвище – 89,4 %, а на факультеті МІМ – найнижче (74,4 %). Усі інші отримали дуже рівні оцінки (81 – 83 %).

Таблиця 5.3

Задоволеність студентів за факультетам за блоками питань, %

Оцінюваний параметр \ Факультет	ЕП	ЕІ	КІМБ	МІМ	МЕВ	ФФ	Усього по університету
Викладання дисципліни	78,9	83,3	78,4	81,9	81,0	80,4	80,7
Оцінювання та зворотний зв'язок	63,2	78,2²	58,8¹	68,1	72,4	66,1	67,8
Академічна підтримка	74,4	82,6²	76,5	73,0	77,8	75,5	76,3
Навчальні ресурси з дисциплін	81,4	85,2	86,3	79,4	86,1	84,2	83,4
Особистісний розвиток	71,1	80,2	76,5	74,0	79,4	76,4	76,0
Загальне враження	82,9	89,4²	82,4	74,4¹	81,0	81,5	81,6
Середня оцінка	75,3	83,2²	76,5	75,1	79,6	77,4	77,6

Умовні позначення:

¹ Оцінки нижчі порівняно із середнім не менше, ніж на 5 %.

² Оцінки вищі порівняно із середнім не менше, ніж на 5 %.

Оцінки задоволеності на факультетах за кожним запитанням наведені в табл. 5.4.

Таблиця 5.4

Задоволеність студентів якістю освіти, %

Оцінюваний параметр	Факультет						Університет
	ФФ	МіМ	КіМБ	МЕВ	ЕП	ЕІ	
1	2	3	4	5	6	7	8
А. Викладання дисципліни							
1. Викладачі добре пояснювали матеріал	89,1	90,7	78,4¹	92,1	87,8	90,9	88,6
2. Викладачі намагалися зробити дисципліну цікавою	69,6	74,4	68,6	74,6	74,4	78,8²	73,4
3. Викладачам подобались дисципліни, які вони викладали	71,7	70,9¹	82,4²	82,5²	78	78,8	76,6
4. Викладачі застосовували сучасні технології та засоби навчання	85,9²	86²	78,4	76,2	69,1¹	81,8	80,0
5. Викладачі поєднували лекційний матеріал та завдання, які виконуються на практичних заняттях	85,9	87,2	84,3	79,4¹	85,2	86,4	85,0
Б. Оцінювання та зворотній зв'язок							
6. Критерії оцінювання були зрозумілими одразу	62	73,3²	56,9¹	74,6²	58,5¹	63,6	65,0
7. Оцінювання було об'єктивним	69,6	66,3	60,8¹	71,4	64,2¹	92,4²	70,6
8. Роботи були перевірені вчасно	63	73,3	54,9¹	82,5²	61,7	77,3	68,8
9. Я отримав(ла) коментарі з приводу своєї роботи	75	65,1¹	70,6	74,6	70,7	84,8²	73,2
10. Коментарі відносно моєї роботи допомогли мені у подальшому навчанні	60,9	62,4	51,0¹	58,7	61	72,7²	61,5
В. Академічна підтримка							
11. Викладачі регулярно проводили консультації для студентів	69,6	67,4	72,5	71,4	62,2¹	72,7	68,9
12. Я отримав(ла) поради щодо мого навчання	54,3	59,3	58,8	57,1	52,4¹	75,8²	59,1
13. У разі потреби, у мене була можливість зв'язатися з викладачами	88	77,9¹	88,2	87,3	86,6	89,4	85,9
14. Коли я звертався(зверталась) до викладачів, мені була надана допомога	90,2	87,2	86,3	95,2	96,3	92,4	91,4
Г. Навчальні ресурси з дисциплін							
15. Бібліотечні ресурси та послуги відповідали моїм потребам	73,9	70,9¹	92,2²	82,5²	72	72,7	76,1

1	2	3	4	5	6	7	8
16. У мене була можливість користуватись інтерактивними ресурсами (електронні, мультимедійні підручники), коли мені було це потрібно	92,4	82,6	84,3¹	87,3	84,1	87,9²	86,6
17. У мене була можливість користуватися певним обладнанням або спеціальними приміщеннями, коли мені це було потрібно	75	79,1	72,5¹	77,8	75,6	87,9²	78
18. Я користувався (користувалась) персональною навчальною системою для роботи з навчальних дисциплін	95,6	84,9¹	96,1	96,8	93,9	92,4	92,9
Д. Особистісний розвиток							
19. Навчання допомогло мені почуватись більш впевнено	70,7	68,6	72,5	77,8²	69,5	74,2	71,8
20. Завдяки дисциплінам мої комунікативні навички поліпшилися	81,5²	73,3	74,5	73,0	68,3¹	87,9²	76,4
21. Після завершення навчальних дисциплін я відчуваю себе впевненим в обговоренні деяких проблемних питань	76,9	80,2	82,4	87,3²	75,6	78,5	79,7
Ж. Загальне враження							
22. Загалом я задоволений навчанням у ХНЕУ ім. С.Кузнеця	81,5	74,4¹	82,4	81,0	82,9	89,4²	81,6

Умовні позначення:

¹ Оцінки нижчі порівняно із середнім не менше, ніж на 5 %.

² Оцінки вищі порівняно із середнім не менше, ніж на 5 %.

5.4. Задоволеність якістю освіти за спеціальностями

У табл. 5.5 подано дані щодо рівня задоволеності якістю навчального процесу за спеціальностями. Одна спеціальність отримала оцінки **нижче 70 % – "Туризм"**, серед інших спеціальностей, що отримали **оцінки від 70 % до 75: "Маркетинг"** (70,5 %), "Економіка підприємства" (71,4 %) та "Менеджмент інноваційної діяльності" (73,1 %). Найвищі оцінки отримали спеціальності "Економічна теорія" (95,1 %), "Прикладна статистика" (91,4 %) та "Економічна кібернетика" (88,2 %).

Рівень задоволеності якістю освіти за спеціальностями, %

Назва освітньої програми	Задоволеність якістю навчання, %
Економічна теорія	95,1
Прикладна статистика	91,4
Економічна кібернетика	88,2
Менеджмент ЗЕД	84,2
Комп'ютерні технології та системи видавничо-поліграфічних виробництв	83,3
Оподаткування	83,0
Менеджмент	81,4
Банківська справа	81,4
Управління персоналом та економіка праці	80,0
Бізнес-адміністрування	78,9
Міжнародна економіка	77,6
Облік і аудит	76,5
Фінанси і кредит	75,6
Інформаційні управляючі системи та технології	75,4
Менеджмент інноваційної діяльності	73,1
Економіка підприємства	71,4
Маркетинг	70,5
Туризм	69,9

5.5. Відгуки та побажання студентів четвертого курсу з поліпшення якості навчального процесу (контент-аналіз)

Висловили свої відгуки та побажання з поліпшення навчального процесу в університеті половина опитаних респондентів (50,6 %). Усього відгуків та побажань – 305.

Усі загальні відгуки студентів щодо навчання в університеті – позитивні: "задоволений навчанням", "все влаштовує", "все добре". Загальних негативних відгуків не було.

Переважає більшість побажань стосується практикоорієнтовності навчання: збільшення практичних занять, завдань, прикладів роботи реальних підприємств, розширення практики для стажування, а також питань більш цікавого викладання дисциплін викладачами, використання ними різноманітних технологій навчання.

Побаження студентів проранжовані за блоками питань (% за кількістю відгуків):

1. Якість викладання (20,7 %). Студенти висловлюють побажання якісніше та цікавіше викладати дисципліни, використовувати інтерактивні технології та різні форми проведення лекцій і практик; наблизити теоретичні знання до практики роботи, надавати більше практичних завдань, "близьких до професійних", надавати більше "реальних проєктів, а не захмарних", розширити форми для вираження креатива студентів, продумати засоби покращення зворотного зв'язку викладачів і студентів.

2. Організація навчального процесу (15,1 %). Більшість побажань у цьому блоці стосується покращення розкладу занять, проведення занять у першу зміну, збільшення часів на практичні заняття; розширення бази практики, можливість працевлаштування після закінчення ЗВО або отримання переліку актуальних вакансій для студентів випускних курсів; покращення роботи деканатів (завчасне інформування щодо актуальних питань). Перелік всіх питань, що підняли респонденти, достатньо широкий.

3. Якість (сучасність) змісту освіти (18,4 %). Студенти звертають увагу на потребу в практикоорієнтовності навчання, кращого співвідношення теоретичного матеріалу із практичним та практикою роботи реальних фірм і відомих кампаній, адаптація завдань та дисциплін до потреб роботодавців. Окремим пунктом виділяється побажання збільшення часів на вивчення іноземних мов.

4. Якість оцінювання (14,3 %). Щодо оцінювання їх знань у студентів виявилось багато нарікань. Незважаючи на те, що цей пункт на шостому місці за кількістю відгуків, звертає увагу занепокоєність студентів щодо об'єктивності оцінювання. Активно висловлюються побажання справедливого, об'єктивного, прозорого оцінювання знань, покращення системи оцінювання, щоб вона була більш зрозумілою та відкритою, а також додаткового розгляду системи надання стипендій. Неодноразово прозвучало побажання повернути практику "автоматів".

5. Загальні позитивні відгуки (12,1 %). Серед загальних відгуків в основному – задоволеність навчанням, подяка університету, виділення ХНЕУ ім. С Кузнеця як кращого ЗВО.

6. Умови та ресурси (6,6 %). Серед умов навчання виділяються побажання зробити гардероб або місце для речей в аудиторіях, провести Wi-Fi в усі аудиторії, установити ліцензійні програми в ОЦ, збільшити час великої перерви (оскільки студенти не встигають поїсти), а також готувати більш смачну їжу в їдальні.

7. Якість науково-педагогічних працівників (6,2 %). Респонденти висловили і задоволення, і незадоволення кваліфікацією викладачів ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Є позитивні і негативні відгуки. Деякі студенти пропонували більш якісно проводити відбір викладачів, оцінювати їх кваліфікацію. Але деякі студенти висловили занепокоєність перевантаженням (заклопотаністю) викладачів.

8. Ставлення до студентів (4,3 %). Є незначна кількість відгуків студентів, що незадоволені відношенням до них із боку викладачів або деканатів. Ті, що незадоволені, висловлювали побажання більш доброзичливого, уважного справедливого, однакового до всіх ставлення.

9. Інше (3,9 %). Студенти підняли питання стосовно системи освіти взагалі, нарахування стипендій, спорту в університеті.

Можна виділити деякі відмінності в відгуках та побажаннях респондентів залежно від факультетів

Так, **на факультеті ЕП** – більшість побажань стосується якості викладання (24,6 % від кількості відгуків та побажань на факультеті) та якості оцінювання (22,8 %). Не було відгуків із приводу якості науково-педагогічних працівників.

На факультеті ЕІ – більшість побажань про організацію навчального процесу (розклад занять, формування власного набору дисциплін, заочна форма магістратури – 31,3 %) та якості (сучасності) змісту освіти (22,9 %).

На факультеті КІМБ побажання в основному стосуються організації навчального процесу (більше годин консультацій, обмін у міжнародних ЗВО, краща робота деканату – 19,2 %) і якості оцінювання (19,2 %).

На факультеті МІМ – загальні позитивні відгуки (30,2 %), якість викладання (якісне та цікаве викладання, комунікації із викладачами (15,1 %)).

На факультеті МЕВ відгуків та побажань, більше ніж на інших факультетах. Виділяється увага до якості викладання (практикоорієнтовності викладання, використання різних технологій навчання, цікаве викладання – 30,3 %) та сучасності змісту освіти (більше матеріалів, що відповідають вимогам сучасності та роботодавців, – 24,2 %).

На фінансовому факультеті більшість побажань стосуються якості викладання (покращення співпраці викладачів та студентів, надання більше практичних навичок, цікаве викладання та використання інтерактивних ресурсів – 36,2 %) та якості оцінювання (19,1 %).

Рівень задоволеності респондентів якістю навчання на факультетах не корелює із кількістю на них відгуків та побажань. Це може означати,

що респонденти можуть бути задоволені навчанням, але бажати покращень та пропонувати щось нове та навпаки, бути менше задоволеними, але при цьому не висказувати ніяких пропозицій.

5.6. Висновки з дослідження

1. Відділом "Забезпечення якості освіти та інноваційного розвитку" спільного з кафедрою менеджменту ХНЕУ ім. С. Кузнеця з **06.02.2017 р. по 28.02.2017 р.** проведено опитування студентів чотирьох курсів університету щодо задоволеності якістю навчального процесу.

2. Проведене дослідження здійснено на основі репрезентативної вибіркової сукупності (440 студентів, що склало 51,9 % від загальної кількості студентів чотирьох курсів). На факультетах брали участь більше, ніж 40 % студентів факультетів.

3. За результатами опитування задоволеність студентів четвертого курсу якістю навчального процесу в університеті склала – 77,6 %. У 2014-му цей показник був – 63,3 %.

4. Найвищий рівень задоволеності (83,4 %) відмічено в блоці "Навчальні ресурси з дисциплін". Високий рівень задоволеності (80,7 %) в блоці "Викладання дисциплін". Найменший рівень задоволеності (67,8 %) – в блоці питань "Оцінювання та зворотній зв'язок". У блоці "Академічна підтримка" задоволеність склала 76,3 %, у блоці "Особистий розвиток" – 76,0 %. Загальне задоволення навчанням у ХНЕУ ім. С. Кузнеця за відповідями студентів визначено на 81,6 %

5. За результатами опитування задоволеність якістю навчального процесу на факультетах близька за значеннями та складає більше, ніж 75,1 %. Виділяється факультет ЕІ, на якому рівень задоволеності – 83,2 %. Найнижчі оцінки отримані на факультетах ЕП (75,3 %) та МІМ (75,1 %). Показники задоволеності якістю навчального процесу на факультеті МЕВ – 79,6 %; фінансовому факультеті 77,4 %; факультеті КІМБ – 76,5 %.

6. Задоволеність якістю навчального процесу за спеціальностями проявилася наступним чином. Одна спеціальність отримала оцінки нижче 70 % "Туризм" (69,9 %), серед інших спеціальностей, що отримали оцінки від 70 % до 75: "Маркетинг" (70,5 %), "Економіка підприємства" (71,4 %) та "Менеджмент інноваційної діяльності" (73,1 %); "Інформаційні управляючі системи та технології" (74,5). Найвищі оцінки отримали спеціальності: "Економічна теорія" (95,1 %), "Прикладна статистика" (91,4 %) та "Економічна

кібернетика" (88,2 %). Задоволеність якістю навчального процесу за іншими спеціальностями становить: "Фінанси і кредит" 75,6 %; "Оподаткування" 83,0 %; "Облік і аудит" 76,5 %; "Міжнародна економіка" 77,6 %; "Бізнес-адміністрування" 78,9 %; "Управління персоналом" 80 %; "Банківська справа" 81,4 %; "Менеджмент ЗЕД" 84,2 %; "Менеджмент" – 81,4 %; "Комп'ютерні технології та системи видавничо-поліграфічних виробництв" 83,3 %.

7. У ході опитування студентами висловлені відгуки та побажання щодо поліпшення якості навчального процесу. Усього надано 305 відгуків та побажань, які висловлено половиною опитаних респондентів (50,6 %).

Усі загальні відгуки студентів щодо навчання в університеті позитивні: "задоволений навчанням", "все влаштовує", "все добре". Загальних негативних відгуків не було.

Переважна більшість побажань стосується:

а) **якості викладання:** побажання якісніше та цікавіше викладати дисципліни, використовувати інтерактивні технології та різні форми проведення лекцій і практик; надавати більше практичних завдань, "близьких до професійних", надавати більше "реальних проектів", розширити форми для вираження креатива студентів, продумати засоби покращення зворотного зв'язку викладачів і студентів;

б) **організації навчального процесу:** покращення розкладу занять, проведення занять у першу зміну, збільшення часів на практичні заняття; розширення бази практики, можливість працевлаштування після закінчення ЗВО; покращення роботи деканатів (завчасне інформування щодо актуальних питань);

в) **якості (сучасність) змісту освіти:** практикоорієнтовність навчання, кращого співвідношення теоретичного матеріалу із практичним та практикою роботи реальних фірм і відомих кампаній, пристосування завдань та дисциплін до потреб роботодавців.

г) **якості оцінювання:** побажання справедливого, об'єктивного, прозорого оцінювання, покращення системи оцінювання, щоб вона була більш зрозумілою та відкритою, додаткового розгляду системи надання стипендій; повернути практику "автоматів".

д) **умов та ресурсів:** прохання зробити гардероб або місце для речей в аудиторіях, провести Wi-Fi в усі аудиторії, установити ліцензійні програми в ОЦ, збільшити час великої перерви (оскільки студенти не встигають поїсти), а також готувати більш смачну їжу в їдальні.

є) **якості науково-педагогічних працівників:** надані позитивні і негативні відгуки. Деякі студенти пропонували більш якісно проводити відбір викладачів, оцінювати їх кваліфікацію.

ж) **ставлення до студентів:** є незначна кількість відгуків студентів, що незадоволені відношенням до них із боку викладачів або деканатів. Ті, що незадоволені, висказували побажання більш доброзичливого, уважного справедливого, однакового до всіх ставлення.

з) **іншого:** студенти піднімали питання стосовно системи освіти взагалі, нарахування стипендій, поширення спорту в університеті.

6. Дослідження напрямів з удосконалення якості освіти на основі опитування студентів першого курсу магістратури

6.1. Опис дослідження та характеристика респондентів

У Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця було проведено опитування студентів першого курсу магістратури 2016 – 2017 навчального року.

Мета дослідження – оцінка результативності надання освітніх послуг студентам магістратури та визначення подальших напрямів удосконалення.

Респонденти: студенти першого курсу магістратури ХНЕУ ім. С. Кузнеця 2016 – 2017 навчального року.

Об'єкт дослідження – надання освітніх послуг у магістратурі університету.

Предмет дослідження: якість надання освітніх послуг студентам магістратури.

Головні завдання дослідження:

оцінка ступеня оволодіння загальними професійними навичками (володіння комп'ютером, мовна підготовка);

визначення ступеня залучення студентів до наукової діяльності;

визначення планів щодо працевлаштування студентів;

оцінка результатів навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця;

визначення напрямів удосконалення надання освітніх послуг у магістратурі університету.

Методи збору емпіричної інформації: онлайн анкетування студентів першого курсу магістратури ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

В опитуванні брали участь 524 студенти (розподіл за освітніми програмами наведено в табл. 6.1).

Більшість студентів першого курсу магістратури – жінки (62,6 %), рік народження 1994 (44,3 %) та 1995 (47,3 %), незначна чисельність 1996 (4,8 %). Одружені лише 5,3 % студентів.

Розподіл респондентів за магістерськими програмами

Спеціалізація	Кількість респондентів
Економіка підприємства	41
Управління персоналом та економіка праці	38
Публічне адміністрування	6
Економічна кібернетика	17
Комп'ютерні науки	5
Видавничо-поліграфічна справа	1
Технологія електронних мультимедійних видань	17
Менеджмент організацій і адміністрування	16
Маркетинг	18
Адміністративний менеджмент	0
Логістика	12
Менеджмент інноваційної діяльності	20
Бізнес-адміністрування	28
Міжнародна економіка	47
Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності	32
Туризм	8
Облік та аудит	46
Управління фінансово-економічною безпекою	11
Фінанси і кредит	72
Банківська справа	11
Оподаткування	14
Управління проектами	11
Медіа-комунікації	3
Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	13
Бізнес-статистика і аналітика	15
Прикладна економіка	10
Інформаційні управляючі системи та технології	12

6.2. Результати опитування студентів по університету

Одним із результатів навчання у ЗВО, що свідчить про якість та високий рівень підготовки студентів, є ступінь залучення їх до наукової роботи. Більшість студентів беруть участь у науковій роботі (77,1 %). Не беруть участь у науковій роботі лише 22,9 % студентів. Більшість студентів публікують статті або тези (71,8 %). Серед інших наукових заходів 25,2 %

студентів виступають із доповідями на конференціях та семінарах у ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Усі інші заходи отримали менше 10 % (рис. 6.1).

Рис. 6.1. Рівень залучення студентів до наукової роботи, %

Найважливіша причина, з якої студенти не брали участь у науковій роботі, – відсутність інтересу до такої діяльності (15,1 % від загальної чисельності студентів). Наступною причиною – відсутність часу (12,6 %) та те, що не залучали студентів особисто (9,7 %) (рис. 6.2).

Студенти досить добре володіють англійською мовою (53,4 % студентів вільно спілкуються на побутовому або професійному рівні). Не володіють англійською лише 2,7 %. 4 % студентів більш-менш вільно спілкуються німецькою мовою, французькою володіють лише 1,3 %. 8,8 % студентів володіють іншими мовами (рис. 6.3).

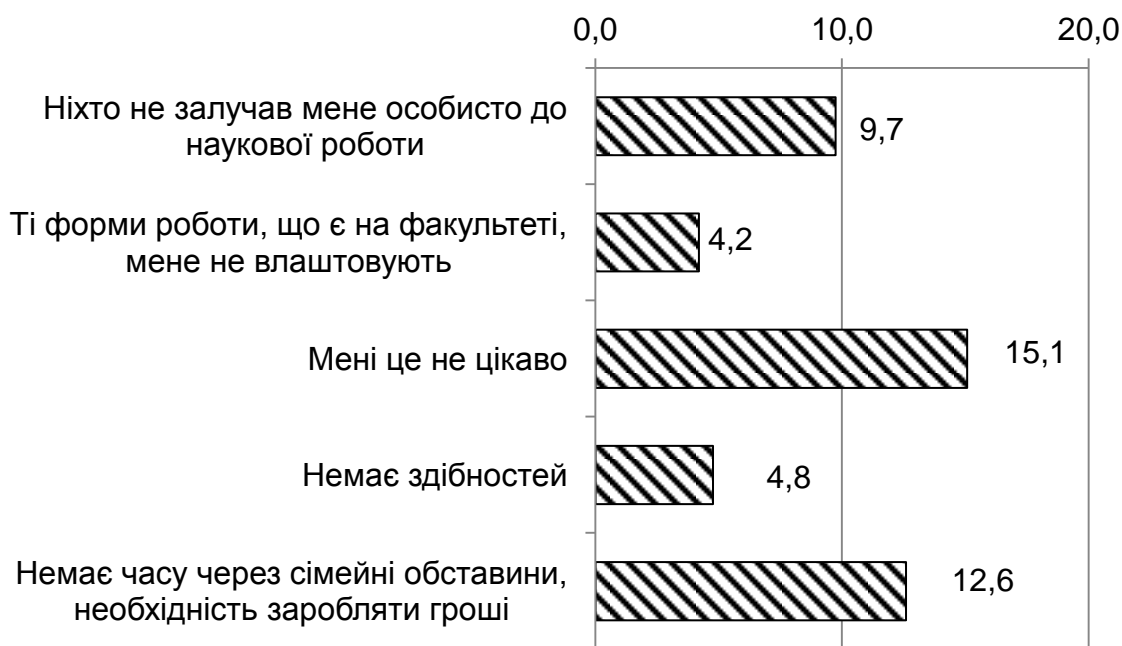

Рис. 6.2. Причини, через які студенти не брали участь у науковій діяльності, %

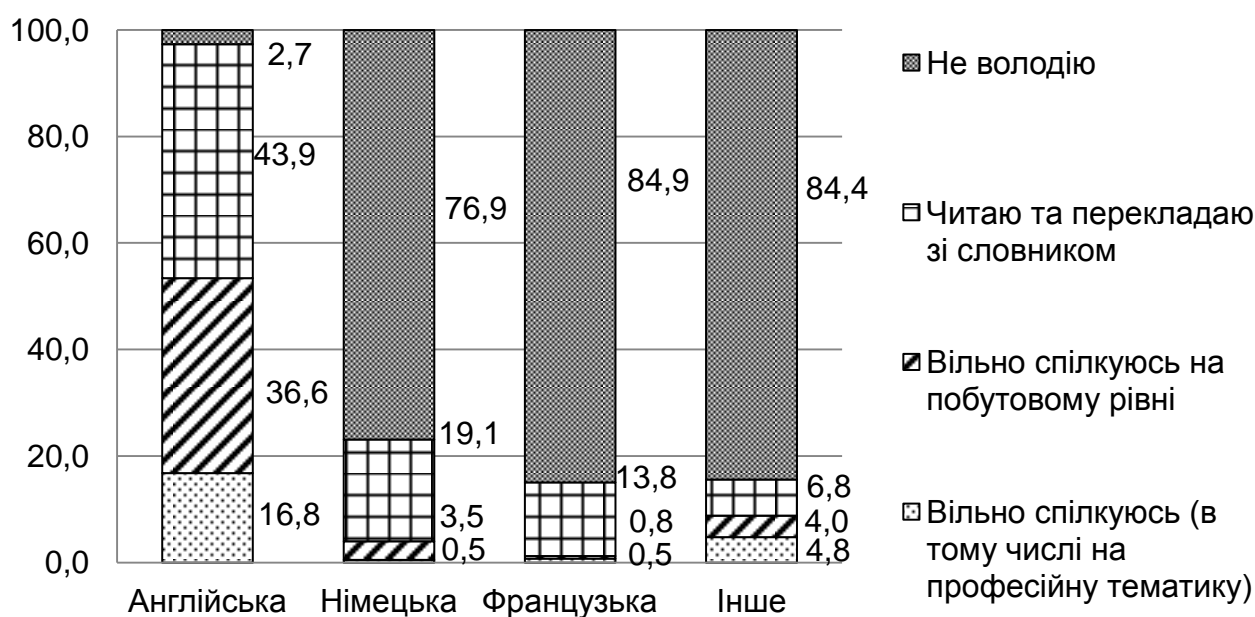

Рис. 6.3. Ступінь володіння іноземними мовами, %

Майже всі студенти володіють як мінімум на базовому рівні (89,1 %). Вміють користуватися мережею Інтернет 88,9 %. Економічним ПО володіють близько половини студентів (49,8 %). Навичками створення сайтів володіють 33,6 % студентів. Програмами для оброблення графіки володіють 31,9 % студентів. Математичними та статистичними програмами володіють 28,1 %. Лише 16,0 % мають навички програмування (рис. 6.4).

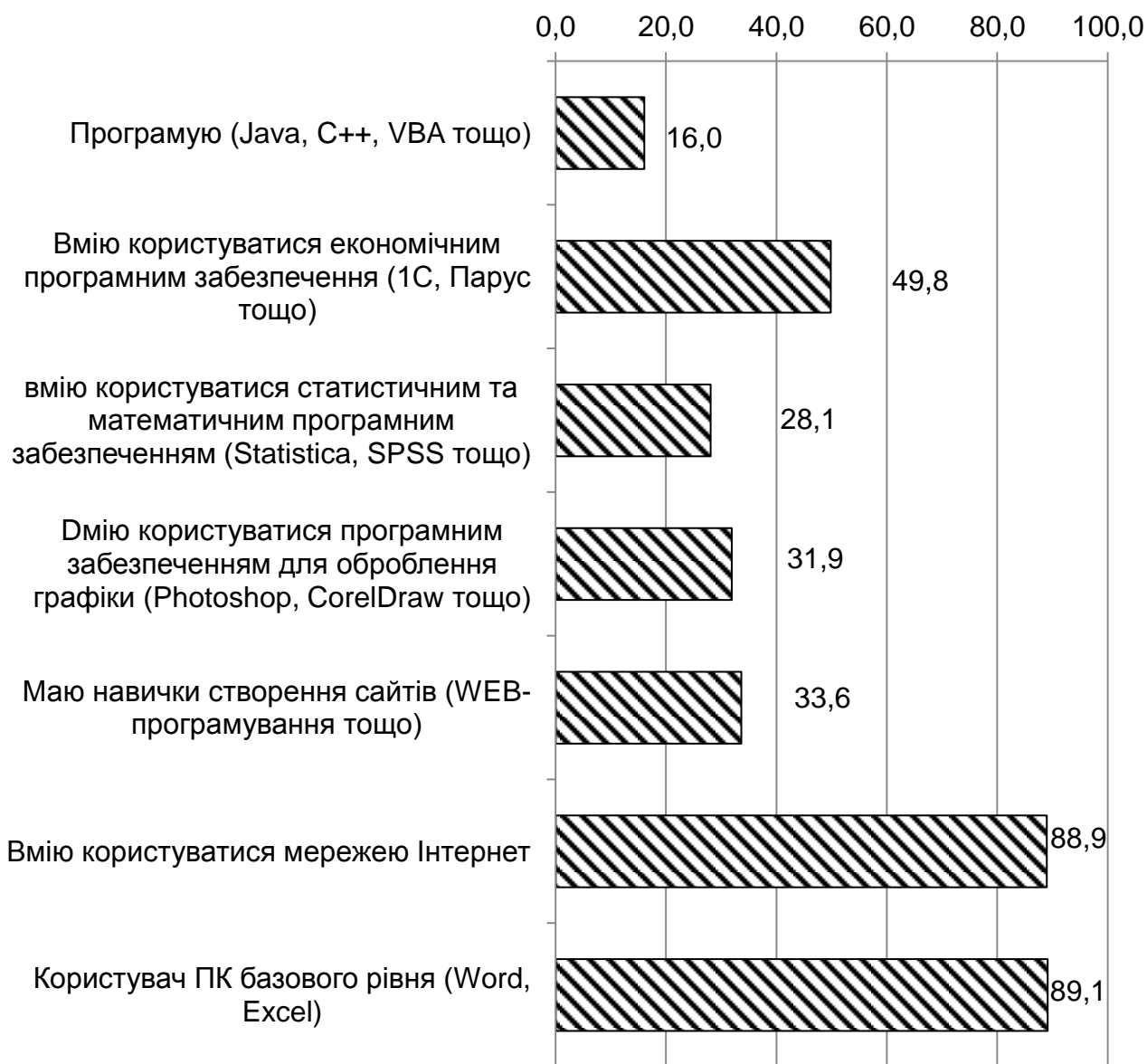

Рис. 6.4. Оцінка навичок володіння комп'ютером, %

69,8 % студентів не отримували іншу освіту, 5,5 % – навчались на інших факультетах ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 24,6 % навчались в інших ЗВО (рис. 6.5).

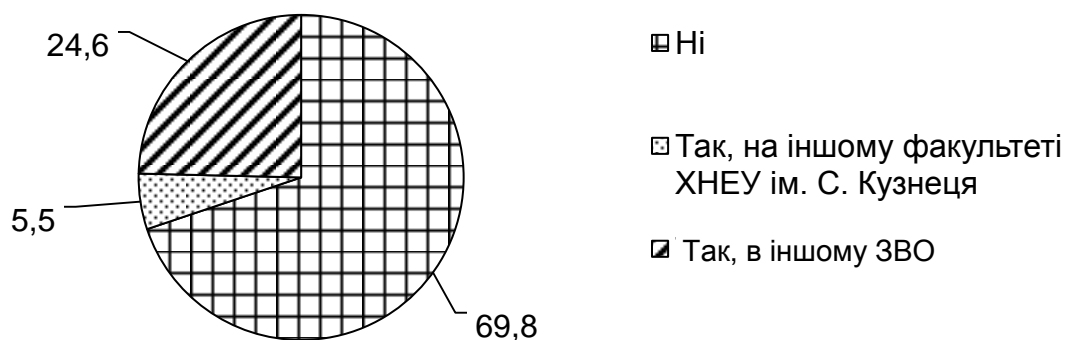

Рис. 6.5. Додаткове навчання студентів, %

Під час навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця працювали 81,7 % студентів. Серед них 18,3 % працювали за фахом, 21,2 % – за суміжним фахом, а у 42,2 % робота була взагалі не пов'язана з професійною підготовкою (рис. 6.6).

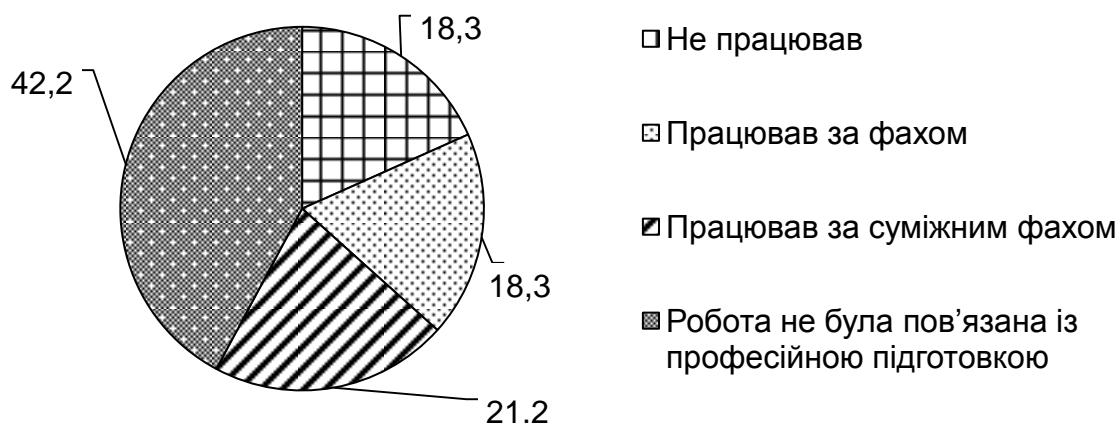

Рис. 6.6. Робота під час навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця, %

Після навчання за спеціальністю планують працювати 41,0 % студентів, за суміжною спеціальністю – 27,3 %, не за спеціальністю 17,0 %. Не планують працювати 1,1 % студентів (рис. 6.7).

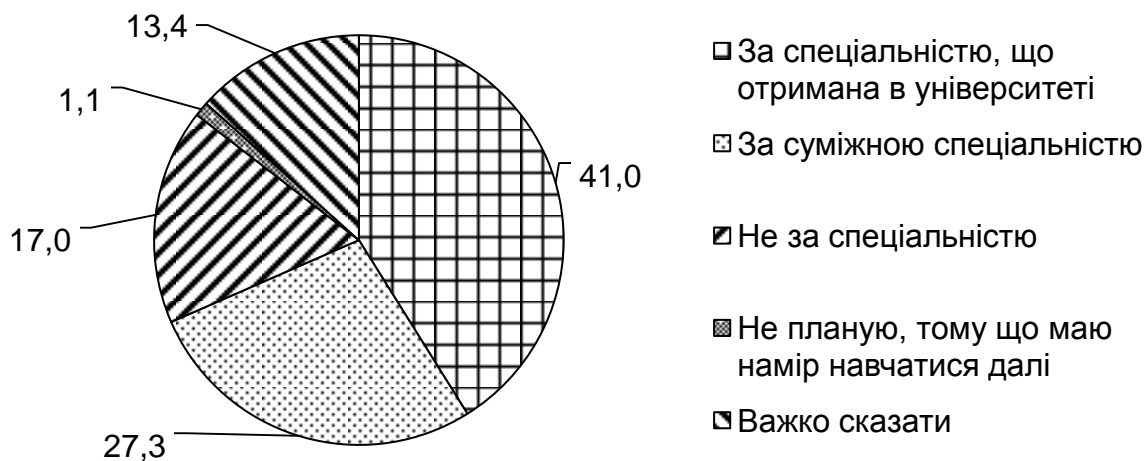

Рис. 6.7. Плани щодо майбутньої спеціальності, %

Під час вибору робочого місця найбільш важливим для студентів є заробітна плата (88,2 %) та кар'єрне зростання (77,9 %). Усі інші параметри отримали набагато менші оцінки: можливість працювати за спеціальністю або займатися улюбленою справою (36,3 %), можливість самовиразитися (34,4 %), можливість працювати за кордоном (34,2 %) (рис. 6.8).

Рис. 6.8. Критерії вибору робочого місця, %

На думку студентів, їх робота повинна мати такі характеристики: добре оплачувана робота (71,9 %), можливість професійного зростання (66,4 %), цікава, творча (56,5 %) (рис. 6.9).

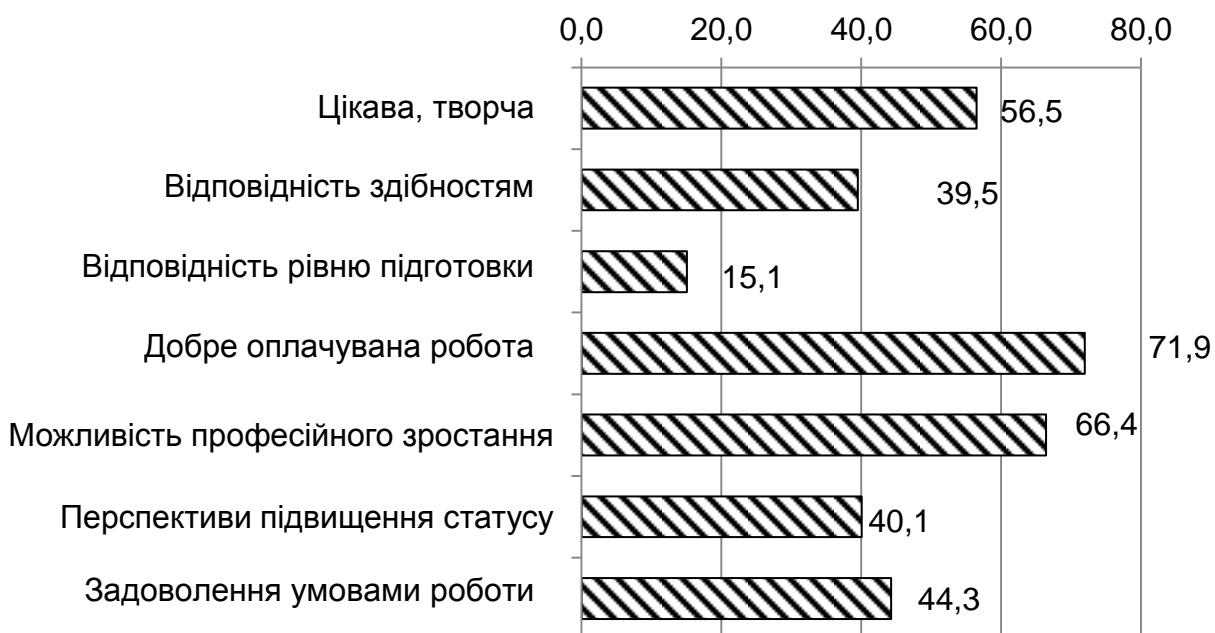

Рис. 6.9. Оцінка важливості характеристик роботи для студентів, %

Лише 46,0 % студентів згодні з тим, що вони отримали якісну сучасну освіту і будуть працювати за фахом, 18,7 % не задоволені рівнем освіти (рис. 6.10).

Рис. 6.10. Ставлення до отриманої освіти у ХНЕУ ім. С. Кузнеця, %

Навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця дало студентам навички спілкування та встановлення контактів із людьми (52,7 %), вміння самостійно поповнювати знання (50,6 %), високий рівень теоретичної підготовки (50,4 %), навички роботи з комп'ютером (47,9 %) (рис. 6.11).

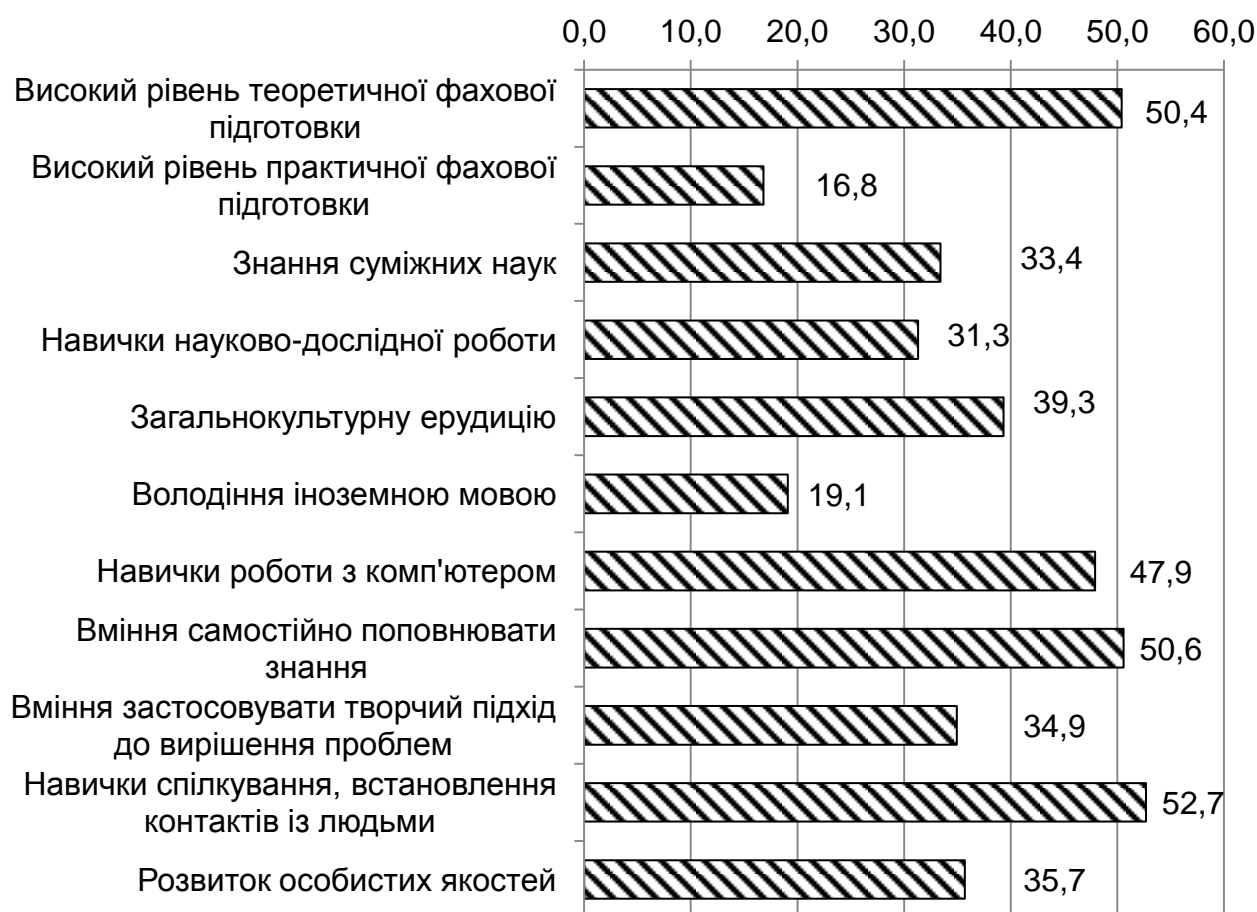

Рис. 6.11. Оцінка актуальних навичок, що були отримані у ХНЕУ ім. С. Кузнеця, %

На думку студентів, для досягнення успіху дуже важливі такі ознаки, як відповідальність (58,0 %) та комунікабельність (51,1 %). Також досить важливі організаторські здібності (40,1 %) та дисциплінованість (40,6 %). Усі інші параметри отримали менше 35 %. На думку студентів, вони майже за всіма пунктами мають більші оцінки, ніж потрібно. Лише оцінка організаторських здібностей студентів трохи нижча за інші (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Оцінка потреби та реально рівня розвитку якостей особистості, %

Якості особисті	Рівень розвитку	
	Необхідні для досягнення успіху	Притаманні особисто респонденту
Загальнокультурна ерудиція	30,7	35,7
Здатність самостійно поглиблювати знання	34,4	34,9
Організаторські здібності	40,1	36,6
Творчі здібності	26,3	38,2
Відповідальність	58,0	68,3
Дисциплінованість	40,6	52,7
Ініціативність	34,4	36,1
Прагнення до самореалізації	31,3	41,4
Комунікабельність	51,1	51,9
Спрямованість на життєвий успіх	16,8	29,6
Пунктуальність	23,7	39,5
Математичні здібності	10,5	24,2
Здібність адекватно розуміти й бути зрозумілим	17,6	29,8
Здатність до лідерства	23,1	28,2
Готовність до ситуації ризику	18,1	25,8
Уважність	30,7	33,8
Загальний рівень інтелекту	21,6	32,3
Послідовність у діях	10,9	18,7
Копіткість	4,0	10,3
Абстрактність мислення	10,5	17,0
Здатність моделювати ситуації під час прийняття рішення	16,6	24,2
Здатність прогнозувати результати розвитку події	16,0	19,7
Об'єктивність	16,2	35,3
Здатність до швидкого засвоєння нової інформації	30,9	35,5
Здатність до самостійної роботи над своєю особистістю (самоконтроль)	18,3	27,5

6.3. Результати опитування студентів першого курсу магістратури за факультетами

Розподіл студентів, що брали участь в опитуванні за факультетами:
 економіка і право – 99 осіб;
 економічна інформатика – 62 осіб;
 консалтингу і міжнародного бізнесу – 57 осіб;
 менеджменту і маркетингу – 107 осіб;
 міжнародних економічних відносин – 87 осіб;
 фінансів – 97 осіб.

Рівень залучення студентів до наукової роботи більш-менш однако-
 вий на всіх факультетах (табл. 6.2). Найактивніші факультети ЕІ та КІМБ
 (всього 8,1 % та 12,3 % не були задіяні в науковій роботі). На цих факуль-
 тетах найбільший процент студентів виконував наукові публікації (82,3 %
 та 84,2 %, відповідно). На наукових конференціях, семінарах у ХНЕУ
 ім. С. Кузнеця найбільш активно виступали студенти ЕІ (51,6 %), трошки
 менш активними були КІМБ та ЕП (33,3 % та 31,3 %). На конференціях
 в інших містах України та відзнаку за участь у всеукраїнських конкурсах
 студентських наукових робіт отримали більше за всіх студенти факуль-
 тету КІМБ (12,3 % та 12,3 %).

Таблиця 6.2

Результати залучення студентів до наукової роботи за факультетами, %

Наукові результати	Університет	ЕП	ЕІ	КІМБ	МіМ	МЄВ	ФФ
1	2	3	4	5	6	7	8
Не брав участь у науковій діяльності	22,9	27,3	10,4	12,3	26,2	27,6	26,8
Наукові публікації (статті, тези)	71,8	68,7	80,5	84,2	65,4	64,4	74,2
Виступи з доповідями на наукових конфе- ренціях, семінарах у ХНЕУ ім. С. Кузнеця	25,2	31,3	49,4	33,3	14,0	16,1	15,5
Виступи з доповідями на наукових конфе- ренціях, семінарах у містах України	8,8	10,1	9,1	12,3	7,5	6,9	8,2
Виступи з доповідями на наукових конфе- ренціях, семінарах за кордоном	1,3	0,0	0,0	5,3	0,9	1,1	2,1
Одержано відзнаку за участь у конкурсах студентських наукових робіт в ЗВО	1,3	0,0	0,0	5,3	0,9	1,1	2,1

1	2	3	4	5	6	7	8
Одержано відзнаку за участь у всеукраїнських конкурсах студентських наукових робіт	6,7	10,1	10,4	12,3	3,7	2,3	4,1
Одержано відзнаку за участь у міжнародних конкурсах студентських наукових робіт	5,7	3,0	6,5	7,0	6,5	2,3	9,3
Отримано авторське свідоцтво	2,3	1,0	1,3	5,3	1,9	3,4	2,1
Отримано грант на проведення дослідження	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,1

Причини, через які студенти не брали участь у науковій діяльності розрізняються залежно від факультету (табл. 6.3). На факультеті ЕП – відсутність інтересу (16,2 %), на ЕІ – те, що студентів ніхто не залучав (16,1 %), на КіМБ – відсутність часу через сімейні обставини, необхідність заробляти гроші (10,5 %). На МіМ – відсутність інтересу (21,5 %) та відсутність часу через сімейні обставини, необхідність заробляти гроші (15,9 %). На МЕВ – те, що студентів ніхто не залучав (17,2 %) та відсутність інтересу (17,2 %). На ФФ – відсутність інтересу (16,5 %) та відсутність часу через сімейні обставини, необхідність заробляти гроші (17,5 %).

Таблиця 6.3

**Причини через які студенти не брали участь
у науковій діяльності за факультетами, %**

Причини, що заважали науковій діяльності	Університет	ЕП	ЕІ	КіМБ	МіМ	МЕВ	ФФ
Я брав участь у науковій діяльності	60,1	65,7	68,8	71,9	53,3	57,5	50,5
Ніхто не залучав мене особисто до наукової роботи	9,7	5,1	14,3	7,0	8,4	17,2	7,2
Ті форми роботи, що є на факультеті, мене не влаштовують	4,2	3,0	7,8	1,8	5,6	3,4	3,1
Мені це не цікаво	15,1	16,2	6,5	7,0	21,5	17,2	16,5
Немає здібностей	4,8	7,1	3,9	0,0	2,8	4,6	8,2
Немає часу через сімейні обставини, необхідність заробляти гроші	12,6	12,1	7,8	10,5	15,9	9,2	17,5

Володіння англійською мовою значно відрізняється залежно від факультету (табл. 6.4). Найкраще володіють студенти МЕВ та ЕІ (вільно

спілкуються, в тому числі на професійну тематику 39,1 % та 26,0 % відповідно). Досить високі результати на МіМ та ФФ (16,8 % та 10,3 %, відповідно).

Таблиця 6.4

Рівень володіння англійською мовою за факультетам, %

Рівень володіння англійською мовою	Університет	ЕП	ЕІ	КіМБ	МіМ	МЄВ	ФФ
Вільно спілкуюсь (в тому числі на професійну тематику)	16,8	5,1	26,0	1,8	16,8	39,1	10,3
Вільно спілкуюсь на побутовому рівні	36,6	35,4	32,5	33,3	37,4	29,9	48,5
Читаю та перекладаю зі словником	43,9	51,5	40,3	64,9	42,1	31,0	40,2
Не володію	2,7	8,1	1,3	0,0	3,7	0,0	1,0

Навички володіння комп'ютером розрізняються за факультетами (табл. 6.5). Найвищий рівень на факультеті ЕІ майже за всіма позиціями (крім "економічного програмного забезпечення"). Гірше за всіх володіють студенти ЕП (низькі значення за всіма позиціями крім "економічного програмного забезпечення"). Краще за всіх володіють "економічним програмним забезпеченням" студенти факультету КіМБ.

Таблиця 6.5

Рівень володіння комп'ютерними технологіями за факультетами, %

Навички володіння комп'ютерними технологіями	Університет	ЕП	ЕІ	КіМБ	МіМ	МЄВ	ФФ
Програмую (Java, C++, VBA тощо)	16,0	11,1	39,0	8,8	9,3	17,2	13,4
Вмію користуватися економічним програмним забезпеченням (1С, Парус тощо)	49,8	56,6	27,3	80,7	50,5	26,4	62,9
Вмію користуватися статистичним та математичним програмним забезпеченням (Statistica, SPSS тощо)	28,1	5,1	59,7	15,8	18,7	10,3	59,8
Вмію користуватися програмним забезпеченням для оброблення графіки (Photoshop, CorelDraw тощо)	31,9	24,2	41,6	43,9	31,8	27,6	28,9
Маю навички створення сайтів (WEB-програмування тощо)	33,6	25,3	75,3	22,8	34,6	36,8	11,3
Вмію користуватися мережею Інтернет	88,9	80,8	93,5	93,0	90,7	94,3	84,5
Користувач ПК базового рівня (Word, Excel)	89,1	81,8	92,2	94,7	90,7	92,0	86,6

Менше за всіх навчались в інших місцях студенти факультету ЕІ (83,9 %), більше – КіМБ (59,6 %). Найбільша частка тих, хто навчався на іншому факультеті ХНЕУ ім. С. Кізнеця – на факультеті ЕП (10,1 %). Найбільше в інших ЗВО навчались студенти КіМБ (40,4 %), найменше – ЕІ (11,3 %).

Більше за усіх працювали під час навчання студенти факультету МЕВ (всього 8 % тих, хто не працював), менше – ФФ та КіМБ (26,8 % та 26,3 %, відповідно). За фахом більше за всіх працюють студенти ЕІ (27,4 %), найменше – студенти ЕП (10,1 %). У 51,5 % студентів факультету ЕП робота не була пов'язана з професійною підготовкою взагалі.

Таблиця 6.6

Робота студентів під час навчання у ХНЕУ ім. С. Кузнеця, %

Місце роботи під час навчання	Університет	ЕП	ЕІ	КіМБ	МіМ	МЕВ	ФФ
Не працював	18,3	17,2	16,9	26,3	16,8	8,0	26,8
Працював за фахом	18,3	10,1	24,7	19,3	22,4	20,7	14,4
Працював за суміжним фахом	21,2	21,2	22,1	21,1	23,4	26,4	13,4
Робота не була пов'язана із професійною підготовкою	42,2	51,5	36,4	33,3	37,4	44,8	45,4

Майбутні плани щодо працевлаштування студентів різних факультетів більш-менш однотипні. Так, найбільше за спеціальністю бажають працювати студенти факультету КіМБ (57,9 %) та ФФ (49,5 %). Усі інші факультети на рівні 33 – 41 %.

Критерії вибору майбутнього місця роботи майже однакові на всіх факультетах. Для всіх факультетів дуже важлива заробітна плата та кар'єрне зростання. Інші характеристики більш за все важливі для факультету ЕІ, менш – для ФФ (табл. 6.7).

Таблиця 6.7

Важливість критеріїв вибору майбутнього місця роботи, %

Критерії вибору майбутнього місця роботи	Університет	ЕП	ЕІ	КіМБ	МіМ	МЕВ	ФФ
1	2	3	4	5	6	7	8
Заробітна плата	88,2	87,9	84,4	82,5	92,5	90,8	87,6
Кар'єрне зростання	77,9	78,8	75,3	87,7	73,8	72,4	82,5
Можливість працювати за спеціальністю, займатися улюбленою справою	36,3	31,3	45,5	43,9	27,1	41,4	35,1

1	2	3	4	5	6	7	8
Можливість самовиразитися	34,4	28,3	46,8	38,6	36,4	41,4	19,6
Зручне місце розташування роботи	27,7	22,2	39,0	36,8	28,0	27,6	18,6
Можливість стати незалежним, самостійним	16,0	12,1	20,8	15,8	19,6	17,2	11,3
Можливість залишитися в Харкові	7,4	4,0	9,1	8,8	9,3	4,6	9,3
Соціальний захист і пільги для співробітників	10,1	8,1	11,7	5,3	10,3	11,5	12,4
Можливість працювати за кордоном	34,2	30,3	40,3	22,8	34,6	43,7	30,9

Студенти, що найбільше задоволені отриманою освітою, навчаються на факультеті КіМБ (66,7 %), найменше – МіМ (32,7 %). Усі інші факультети отримали оцінки від 42 – 54 % (рис. 6.12).

Рис. 6.12. **Задоволеність рівнем отриманої освіти**

Думка студентів стосовно результатів навчання подібна на всіх факультетах, однак є деякі відмінності. Так, найвищу теоретичну та практичну підготовку дають на ФФ (62,9 % та 29,9 %, відповідно). Знання суміжних наук – на факультеті ЕІ (59,7 %). Навички науково-дослідної роботи найвищі на факультеті КіМБ (47,4 %). Загальнокультурна ерудиція та володіння іноземною мовою – МЕВ (50,6 % та 40,2 %). Навички роботи з комп'ютером, уміння застосовувати творчий підхід та навички спілкування найважливіші для ЕІ (71,0 %, 50,0 % та 61,3 %). Уміння поповнювати знання однаково на всіх факультетах (45 – 56 %). Розвиток особистісних якостей однаковий на всіх факультетах (33 – 36 %).

В оцінюванні важливості особистісних якостей, що необхідні для досягнення успіху, на різних факультетах значної різниці не має (різниці обумовлена особливостями професії). Так, на ЕІ найважливішими є здатність самостійно поглиблювати знання, творчі та математичні здібності, об'єктивність та здатність до моделювання ситуацій. А менш важливо – організаторські здібності. Для студентів КіМБ більш важлива уважність, а менш – творчі здібності та спрямованість на успіх. Для факультету МіМ більш важливі організаторські здібності, менш – пунктуальність.

6.4. Контент-аналіз розгорнутих відповідей студентів на питання анкети

Аналізуючи майбутні професії студентів (їм було запропоновано вказати, ким вони планують працювати), було визначено, що найпопулярнішими професіями є: програміст, директор, менеджер, керівник відділу та бухгалтер (табл. 6.8).

Таблиця 6.8

Розподіл студентів за обраними професіями

Професія	Кількість респондентів
1	2
Програміст (різні програми)	57
Директор	41
Менеджер	37
Керівник відділу	32
Бухгалтер	29
Фінансист, аналітик, фінансовий менеджер	24
Економіст	19
Керівник	18
Спеціаліст	17
Менеджер проектів	16
Адміністратор	13
Менеджер ЗЕД	13
Менеджер із продажів	11
Аналітик	10
Власник бізнесу	10
підприємець	9

1	2
Фінансовий директор	8
Керуючий	8
Логіст	6
Головний менеджер	5
Аудитор	4
Президент корпорації	4
Розробник	4
Викладач, професор	4
Бізнес-аналітик	3
Архітектор	2
Депутат	2

Оцінка заробітної плати, на яку претендують студенти, змінюється від 4 тис. грн до 270 тис. грн.

Студентам було запропоновано надати побажання для ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Узагальнення цих побажань надано в табл. 6.9.

Найважливішим питанням є якість навчання, викладання – 32,3 %. 30,3 % студентів всім задоволені. 10,4 % надали побажання до організації навчального процесу. 8,8 % – до практичної підготовки та працевлаштуванню, 5,1 % – персонал, викладачі, деканат.

Таблиця 6.9

**Групи побажань щодо організації освітнього процесу
(контент аналіз)**

Група побажань	Кількість побажань	Частка
Якість навчання, викладання	129	32,6
Все добре, нічого	120	30,3
Організація навчального процесу	41	10,4
Практична підготовка. Працевлаштування	35	8,8
Персонал, викладачі, деканат	20	5,1
Оцінювання	15	3,8
Ставлення до студентів	11	2,8
Гуртожиток	3	0,8
Інше	18	4,5
Усього	396	100

6.5. Висновки з дослідження

В опитуванні брали участь 524 студента. Результати опитування виявили наступне.

1. Участь студентів першого курсу магістратури в науковій роботі.

Наукова робота, зокрема, формування дослідницької компетентності є важливою складовою підготовки магістрів.

Результати опитування виявили, що більшість студентів брали участь у науковій діяльності (77,1 %), зазвичай це написання наукових публікацій (71,8 %) та виступи на наукових конференціях у ХНЕУ ім. С. Кузнеця (25,3 %). Найактивнішими були студенти факультетів ЕІ та КіМБ.

Головні причини, через які студенти не брали участь у науковій діяльності, – відсутність інтересу (15,1 %) та часу (12,6 %).

2. Формування актуальних компетентностей та актуальних навичок.

Серед актуальних компетентностей (з урахуванням запитів роботодавців) вивчалися сформованість володіння іноземною мовою та навички володіння інформаційно-комунікаційними технологіями.

Результати опитування виявили, що більше половини студентів вільно володіють англійською мовою (52,4 %), не володіють взагалі – лише 2,7 %.

Майже всі студенти володіють комп'ютером (89,1 % оцінюють себе як користувача базового рівня). Спеціалізованим економічним ПО володіють 49,8 %. Найкраще володіють комп'ютером студенти факультету ЕІ, однак студенти КіМБ та ФФ дуже добре володіють економічним ПЗ.

3. Працевлаштування студентів першого курсу магістратури.

Під час навчання працювали 81,7 % студентів, серед них 39,5 % працювали за фахом або суміжним фахом (найбільше таких студентів на факультеті ЕІ – 53,2 %). Більш за всіх працювали під час навчання студенти факультету МЕВ (всього 8 % тих, хто не працював).

Найпопулярніші сфери працевлаштування:

фінансова (26,3 %), найбільше вона цікава студентам КіМБ та ФФ;

ІТ-сфера (22,1 %), найбільше вона цікава студентам ЕІ;

торгівля (19,5 %), найбільше вона цікава студентам МіМ.

Студенти ЕП та МЕВ не змогли обрати лише одну переважну сферу.

За спеціальністю або суміжною спеціальністю бажають працювати 68,3 % студентів (ця оцінка однакова на всіх факультетах)

Під час вибору роботи найважливішими для студентів є заробітна плата (88,2 %) та кар'єрне зростання (77,9 %). Ця оцінка однакова для всіх факультетів. Інші характеристики більш важливі для факультету ЕІ, менш – ФФ.

4. Результативність та задоволеність якістю освіти

За оцінками студентів першого курсу магістратури отримали якісну освіту лише 46,0 % студентів (найвищий показник (66,7 %) на факультеті КіМБ, найнижчий (33,2 %) – МіМ). Це вимагає звернути увагу на якість освітніх програм, якість викладання, практичну підготовку студентів.

Головними власними досягненнями у навчанні в ХНЕУ ім. С. Кузнеця студенти вважають навички спілкування (52,7 %), вміння самостійно поповнювати знання (50,6 %), високий рівень теоретичної підготовки (50,4 %) та навички роботи з комп'ютером (47,9 %).

5. Напрями удосконалення якості освітніх послуг за пропозиціями студентів.

Аналіз відкритих питань засвідчив, що 30,3 % студентів всім задоволені.

Більшість побажань спрямовані на якість навчання (32,6 %), організацію навчання (10,4 %) та практичну підготовку (8,8 %).

Напрями удосконалення якості освітніх послуг за пропозиціями студентів:

розширення дистанційних форм навчання для студентів, що працюють та гнучкий графік навчання;

приділення уваги до організації вибіркового дисциплін;

покращення інформування студентів щодо заходів, зокрема, наукових;

потреба у практикоорієнтованості навчання;

покращення якості викладання, зорієнтованість навчального процесу на саморозвиток студентів;

удосконалення системи оцінювання (роз'яснення) та роботи електронного журналу;

приділення уваги наявності незначних проявів корупції;

покращення взаємодії викладач-студент;

розширення співпраці студентів із роботодавцями.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Пономаренко Володимир Степанович

Полякова Ганна Анатоліївна

Голубєв Станіслав Миколайович та ін.

**ЗБІРНИК ДОСЛІДЖЕНЬ
З АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКОСТІ ОСВІТИ У ХНЕУ ІМ. С. КУЗНЕЦЯ
(НА ОСНОВІ ОПИТУВАНЬ СТУДЕНТІВ
УНІВЕРСИТЕТУ ЗА 2016/2017 НАВЧАЛЬНИЙ РІК)**

Наукове видання

За загальною редакцією

д-ра екон. наук, професора В. С. Пономаренка

Відповідальний за видання *Г. А. Полякова*

Відповідальний редактор *М. М. Оленич*

Редактор *О. В. Анацька*

Коректор *О. В. Анацька*

План 2018 р. Поз. № 37-НВ.

Підп. до друку 28.12.2018 р. Формат 60 x 90 1/16. Папір офсетний. Друк цифровий.

Ум. друк. арк. 8,0. Обл.-вид. арк. 10,0. Тираж 30 пр. Зам. № 80.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру

ДК № 4853 від 20.02.2015 р.